

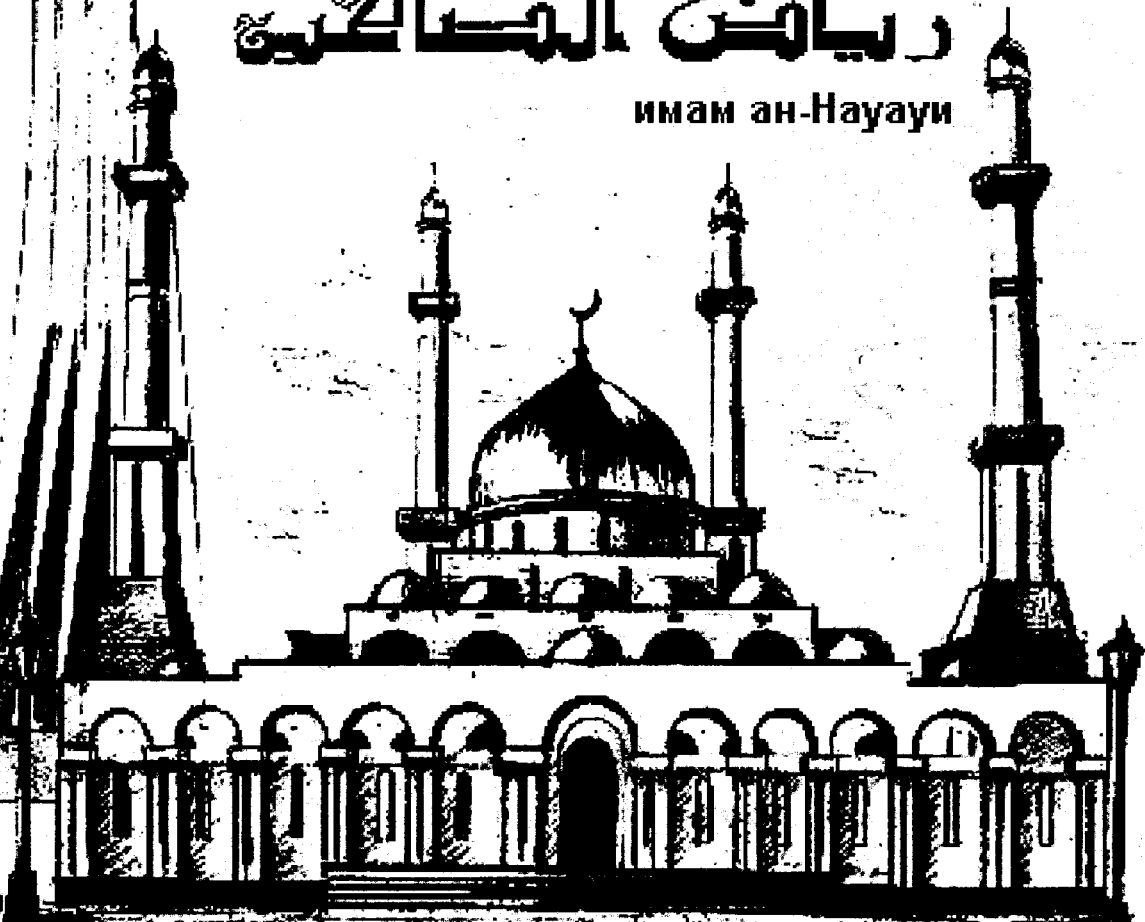
2 кітап

Миссиялардың
БАҚТАРЫ

Хадистер
жинағы

رياض المسالك

имам ан-Науауи

НҰР АСТАНА
МЕШІТІ

Қамқор, Мейірімді Аллаһтың атымен!

Барлық мақтау Өзінен басқа Тәңір болмаған, Аллаһ Тағалаға ғана тән! Соңғы Пайғамбар Мухаммадқа, оның жанұясы мен туған туысқандарына және оның сахабаларына, Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын!

Имам ан-Науауидің «Тақуалардың бақтары» (арабша, «Рийад ас-салихин») атты хадистер жинағы, мұсылмандар арасында көп танымал, әрі сүйікті кітап болып табылады. Бұның таң қаларлық ештеңесі жоқ. Өйткені, біріншіден бұл кітап, Ислам әлемінде Құраннан кейін екінші орында тұратын Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сүннеті жайлы болса, екіншіден бұл кітапты жазған адам, мұсылмандар арасында абыройымен және тақуалығымен сүйіктісі болған, өзінің өмірін Исламға қызмет етуге арнаған ғалым болып тұр.

Бұл кітаптың мәнділігін айтсақ, Пайғамбар Мухаммадтың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Сүннетінің мәнін айтқан боламыз. Хадистерден құралатын Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сүннетінен аз болса да хабардар болмай, Ислам дінін және осы діндегі адамдарды түсіну мүмкін емес. Сонымен мұсылмандар үшін Сүннетті білу, міндет болып табылады.

Ал енді осы кітап жайлы ан-Науауидің өзі былай дейді:

Бұл кітапты жазғанда, мен тек сенімді және белгілі мұхаддистердің шығармаларынан алынған хадистердің жиынтығын жасағым келді. Ал ол хадистердің мән-мағынасы оқырманды, мәңгілік өмірдің рахатына жетелейтін, сондай-ақ оған дінді жан дүниесімен ұстана алатын жолды көрсететін, сондай-ақ адамға қорқыныш пен үміт ұялататын, сондай-ақ адамның жанын пәктік пен көркем мінезділікке тәрбиелейтін, сондай-ақ адамның жүрегін кеселдерден емдеп, бүкіл қисықтықты түзететін және де білім іздеушінің басқа да талпынатын нәрселері туралы болса деп қаладым.

Егер бұл кітап, жазылып бітсе, Онда бұны дұрыс көңіл бөліп оқыған әр адамды, бұл кітап игілікке жетелейді және оны барлық пасықтық пен жамандықтан ұстайды, ал мен осы кітапты оқып өзіне пайда алған әр-бір мұсылман бауырымнан, Аллаһтан мен үшін, менің ата-анам үшін, менің ұстаздарым үшін, басқа да өзіміз жақсы көретін адамдар үшін, сондай-ақ бүкіл мұсылмандар үшін Аллаһтан (Оның жәннәтін) сұрап (және Оның тозағынан құтқаруын сұрап) дұға етуін, өтінемін. Жомарт Аллаһқа артынамын және оған өзімнің ісімді тапсырамын, маған Аллаһ жеткілікті, ол Керемет Қамқоршы және Ұлы Аллаһ Тағаланың күш-қуатына жететін ешқандай күш-қуат жоқ!

Құрметті оқырман! Сіздің қолыңыздағы кітапша, сол ан-Науауидің «Рийад ас-салихин» кітабының, орыс тіліне Владимир Абдуллаһ НИРША аударған «Сады праведных» кітабынан, қазақ тіліне аударылған нұсқасы. Біз бұл кітапты төрт кітапша ретінде аударып ұсынып отырмыз. Кітаптағы Құран аяттарының аудармасында, Халифа Алтайдың Құранды арабшадан қазақшаға аударған «Құран Кәрим қазақша мағына және түсінігі», атты еңбегі қолданылды. Осы кітапты кез-келген түрде басып шығаруға, көбейтуге, материалдарын қолдануға, сатуға, тегін таратуға толығымен рұқсат беріледі.

Құдіретті Ұлы Аллаһ Тағаладан, Оның көркем есімдерімен және Оның ұлы сипаттарымен бұл еңбегімізді тек Оның жолына ғана арналуын және осы кітапты оқыған немесе жарық көруіне себепші болған кісілерге, бұл кітаптың осы дүниеде де, мәңгілік дүниеде де пайдалы болуын сұраймыз.

Соңғы Пайғамбар Мухаммадқа, оның жанұясы мен сахабаларына және оның артынан ерген Қияметке дейінгі бүкіл үмметіне Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын! Біз Аллаһқа деген мақтауларды айтып тауыса алмаймыз, өйткені Ол Өзі ғана Өзін толық мақтаған!

«Науан Хазрет» атындағы орталық мешіт, Көкшетау қаласы.

Қамқор, Мейірімді Аллаһтың атымен!

50 ТАРАУ Қорқыныш жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«...Әрі Менен ғана қорқыңдар.» «Бақара» сүресі, 40 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

«Негізінен Раббыңның қолға алуы орасан қатты.»

«Буруж» сүресі, 12 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

«Раббың қолға алғанда, кенттердің залым халқын естіп алады; күдіксіз Оның соққысы қатты күйзелтеді. Күдіксіз осыдан Ахирет азабынан қорыққан кісілерге әрине дәлел бар. Қиямет, адамдардың жиналатын күні. Сондай-ақ ол өзін болатын бір күн. Ол Қиямет күнін санаулы мерзімге ғана кешіктіреміз. Ол күн келсе Аллаһтың рұқсатынсыз ешкім сөйлемейді. Олардың сорлысы да бақыттысы да бар. Ал енді сорлылар тозаққа ыңыранып шыңғырады.» «Һуд» сүресі, 102-106 аяттар.

Аллаһ Тағала айтты:

«Аллаһ сендерді Өзі қорқытады»¹ «Аль-Имран» сүресі, 28 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

«Сол күні кісі туысынан қашады; Шешесінен, әкесінен, Әйелінен және балаларынан. Ол күні әркімнің ісі ауыр. (Әркім өз халімен өлек.)» «Фәбәсә» сүресі, 34-37 аяттар.

Аллаһ Тағала айтты:

«Әй адам баласы! Раббыларыңнан қорқыңдар. Расында қияметтің сілкінісі үлкен нәрсе. Ол күні, әр емізушінің емізгенін ұмытқанын және әрбір буаз жәндіктің іш тастағанын көресің. Адамдарды мас түрде көресің. Негізінде олар мас емес. Бірақ Аллаһтың азабы қатты.» «Хаж» сүресі, 1-2 аяттар.

Аллаһ Тағала айтты:

«Раббыңның хұзырынан шығуға қорыққанға екі пейіш² бар» «рахман» сүресі, 46 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

«Олар бір-біріне қарама-қарсы отырып хал сұрасады: «Расында, біз бұрын жанұямызда да қорқушы едік», - деседі. «Сондықтан Аллаһ бізге игілік етті де заһарлы азаптан құтқарды.» «Расында, біз бұрын. Аллаһқа жалбарынушы едік. Өйткені Ол игілік істеуші, ерекше меірімді», - (деседі!)» «Тұр» сүресі, 25-28 аяттар.

Ал хадистер жайлы айтатын болсақ, онда олар өте көп, біз болсақ солардың бір бөлігін ғана келтіреміз, ал көмек көрсетуші Аллаһ қана.

396. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Шынышыл әрі сенімге лайықты Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге былай деді:

Расында, сендердің әрқайсысың әуелі өзінің анасының құрсағында қырық күн ішінде тамшы болып қалыптасады, одан кейін соншама аралықта ұйыған қан ретінде және соншама – кесек ет ретінде, ал содан оған кейін жан үрлеу үшін Аллаһ періштені жіберіп оған төрт нәрсені жазуға өмір береді:

¹ Яғни, Өз-Өзінен сақтандырады /...не ескертеді/ - аударушыдан.

² Пейіш – жәннәттің бағы.

- 1) оның үлесін,
- 2) оның мерзімін³,
- 3) оның амалдарын,
- 4) және ол бақытты бола ма, әлде бақытсыз бола ма.

Сонымен Өзінен басқа құдай болмағанның атымен ант етемін, сендерден кез-келгенің Жәннәтқа бір білек қалғанға дейін, Жәннәт тұрғындарының амалын жасай аласыңдар, сонда оның пешенесінде жазылғаны Тозақ болса, ол Тозақ тұрғындарының амалдарын орындай бастайды да, Тозаққа кіреді.⁴ Расында, дәл солай сендерден кез-келгенің Тозаққа бір білек қалғанға дейін, Тозақ тұрғындарының амалын жасай аласыңдар, сонда оның пешенесінде жазылғаны Жәннәт болса, ол Жәннәт тұрғындарының амалдарын орындай бастайды да, Жәннәтқа кіреді.⁵ **Аль-Бухари, Муслим.**

397. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ол күні⁶ үстіне жетпіс мың тізгін тартылған және әр тізгінінен жетпіс мың періште сүйреген, отты алып келеді. **Муслим.**

398. Хабар бойынша, ан-Нуъман бин Башир, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Ахиретте Тозақ тұрғындарының ішінде ең жеңіл жазаға тартылатынның табанына қызуынан миы қайнайтын екі шоқ бастырылады, Сонда ол жазасының ең жеңіл болғанына қарамай, өзінен басқа ешкім олай қатты қиналып жатқан жоқ, деп ойлайды. **Аль-Бухари, Муслим.**

399. Хабар бойынша, Самур бин Жундуб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Олардың арасында отқа балтырына дейін оранғанғандар болады, және олардың арасында отқа тізесне дейін оранғанғандар болады, және олардың арасында отқа бөліне дейін оранғанғандар болады, және олардың арасында отқа бұғанасына дейін оранғанғандар болады! **Муслим.**

400. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адамдар бүкіл әлемнің Раббысының алдында тұрады, сонда олардың кейбірі өздерінің терлерінің

³ Өмірінің ұзақтығын.

⁴ Егер адамның пешенесіне Тозақтық болу жазылса, оның қаншама сауабты істер жасағанын көргеніңмен, ол өмірінің соңында сондай бір күнә жасайды, сол амалының ауырлығынан Тозаққа кіреді, яғни жазымы орындалады – аударушыдан.

⁵ Егер адамның пешенесіне Жәннәттық болу жазылса, оның пешенесінде онәлі істер жасағанын көргеніңмен, ол өмірінің соңында сондай бір сауабты амал жасайды, сол амалының себебінен Жәннәтқа кіреді, яғни жазымы орындалады – аударушыдан.

⁶ Ахирет күні.

суы құлағының ортасына жетіп тұрады¹. **Аль-Бухари, Муслим.**

401. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұрын мен естімеген хұтпа айтты, сөздерінің арасында былай деді: «Егер сендер мен білетінді білсеңдер еді, аз күліп, көп жылар едіңдер!». Сонда Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабалары қолдарымен беттерін жауып ауыздарын ашпастан жылай бастады. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің **Муслим** келтірген тағы бір нұсқасында, Анастың, былай деп айтқаны келтіріледі:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзінің сахабалары жайлы бір нәрсе естіп², оларға хұтпа айтып былай деді: "Маған Жәннәт пен Тозақ көрсетілді, мен ешқашан, сол күнденгідей одан жақсы және одан жаман нәрсені көрмедім! Егер сендер мен білетінді білсеңдер еді, аз күліп, көп жылар едіңдер!». Сонда сол күн, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабалары үшін өте ауыр болды, олар бастарын бүркеп алып ауыздарын ашпай жылаумен болды.

402. Хабар бойынша, аль Микдад, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ахиретте адамдарға күн жақындатылады да, ол адамдардан бір миль³ ара қашықтығында болады.

Бұл хадисті аль Микдатың айтуымен жеткізген Сулайм бин Амр былай деді:

Сонымен, Аллаһтың атымен ант етемін, білмеймін оның миль дегені – ұзындық өлшемі ме, әлде көзге сүрме жағатын таяқты айтты ма, білмеймін⁴.

Ары қарай Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сөзіне былай жалғастырлы:

Ал адамдар болса, әр қайсысы өздерінің амалдарына байланысты терлерінің суына батып тұрады, сонда олардың кебіреулері қызыл асығына дейін, кейбіреулері – тізесіне дейін, үшіншісі – беліне дейін, ал кейбіреулері батып кетеді (не терілері оларды өзіне бағындырып алады)⁵, - деді де Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолымен аузын көрсетті. **Муслим.**

403. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ахирет күні адамдардан тер аққаны сонша, олардың терлері жерге, жетпіс білекке дейін сіңеді, ал кейбіреулерінің терлері оларды батырғаны

соншама, оның суы құлағына дейін көтеріледі. **Аль-Бухари, Муслим.**

404. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге отырған кезде ол бір заттың құлаған гүрсілін естіді де, бізден: «Сендер бұның не екенін білесіңдер ме?», - деп сұрады. Біз: «Аллаһ пен Оның елшісі бұл туралы жақсырақ біледі?», - дедік. Сонда ол: «Бұл – жетпіс жыл бұрын тозақтың жалынына тасталған тас. Қазір ол тас оттың түбіне жетті де, сендер оның гүрсілін естідіңдер», - деді. **Муслим.**

405. Хабар бойынша, Ади бин Хатим., оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендердің араларыңда оның Раббысы сөйлеспейтін және (сол уақытта) араларыңда түсіндіруші болмайтын адам табылмайды. Сосын адам оң жағына қарайды да, өзінің амалынан басқа еш нәрсе көрмейді, сосын сол жағына қарайды да, өзінің амалынан басқа еш нәрсе көрмейді, сосын алдына қараған кезде, бет алдында тозақ отынан басқа еш нәрсе көрмейді, сондықтан өзінді Оттан құрманың жартысымен болса да қорға!⁶ **Аль-бухари, Муслим.**

406. Хабар бойынша, Абу Зар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, мен сендер көрмегенді көремін: аспан сықырлады да, оның олай істеуіне хақы болды, өйткені әр бір төрт исбаға⁷ Аллаһқа сәжде жасап жатқан бір періштеден келеді! Аллаһтың атымен ант етемін, егер сендер мен білгенді білген болсаңдар, онда аз күліп көп жылар едіңдер, әйелдеріңмен төсектеріңде рахаттанып жатпас едіңдер де, көшеге шығып Аллаһқа дауыстап, құтылу үшін дұға жасар едіңдер! Бұл хадисті ат-Тирмизи «**Жақсы хадис**», деп келтіреді.

Бұл жерде: «Сықырлады», - деген сөз ол араб тілінде ер тоқымның сықырынан шыққан сықырды білдеретін дыбысты айтып тұр. Яғни, аспан сәжде жасап жатқан періштелердің көптігінің ауырлығынан сықырлап жатыр.

407. Хабар бойынша, Абу Барз Надл бин Убайд аль-Аслам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ахиретте құл, өмірі жайлы: оны қалай өткізгені? білімі жайлы: оны қалай қолданғаны? ақшасы жайлы: оны қалай тапқаны және қайда жаратқаны? денесі жайлы: оны қалай қолданғаны? - туралы сұралынбайынша орнынан қозғалмайды. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис»**, деп келтіреді.

408. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мына аятты: «Ол күні жер уақиғасын

¹ Бұл дегеніміз, кейбіреулерге есеп берудің алдындағы күту ұзаққа созылады.

² Өзіне ұнамаған бір нәрсе естіп.

³ Арабша 1 миль = 1920 метр.

⁴ Араб тілінде миль, деген сөз бен сүрме таяғы, айтылуы бірдей, яғни өзара омонимдес сөздер.

⁵ Бұл жерде олардың ауыз деңгейіне дейін батып, бет тері бағындырып алағаны соншама сөйлей алмағандығына, деп айтылып жатыр.

⁶ Кішкене ғана садақамен болса да өзінді қорға, деген сөз.

⁷ Исба – 3,125 см. тең келетін ұзындық өлшемі.

түсіндіреді», - оқыды да: «Сендер оның уақиғасының қандай болатынын білесіңдер ме?»¹, - деп сұрады. Біз: «Аллаһ және Оның елшісі бәрінен де жақсы біледі», - дедік. Сонда ол: «Оның оқиғасының мәні – Аллаһтың әр бір құлына қарсы оның үстінде не істегені жайлы куәлік беруде болады, ол: «Сен сол күні мынаны және мынаны істедің», - деумен болады. Оның уақиғасы осындай болады. Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді².

409. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

«Сүр ұстаушы³, (қазір) оны аузына тақап үрлеуге әмір күтіп тындап тұр, осы уақытта мен өміріммен қалайша рахаттанамын?» Бұл айтылған сөздер Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ауыр тиген болса керек, сонда ол: «Бізге Аллаһ жетіп асады, Ол нендей жақсы Ие (Қамқоршы)!»⁴, - деп айтыңдар. Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.

Аллаһ Тағала айтты: «Сүр үріліп...»⁵

410. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Қорыққан адам, жолға түннің басында шығуға асығады, ал осыны істеуге асыққан, көздеген жеріне жетеді. Расында Аллаһтың бұйымы қамбат тұрады, ал Аллаһтың бұйымы - ол Жәннәт.⁶ ат-Тирмизи бұл хадисті «Жақсы хадис», деп келтіреді.

411. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісінің: «Ахиретте адамдар жалаңаш киімсіз, жалаң аяқ, сүндеттелмеген күйде жиналады.», - дегенін естідім де: «Иә Аллаһтың елшісі ерлер мен әйелдер бірге жиналып бір-бірін көреді ме?», - деп сұрадым. Ол: «Иә Айша, оларға ол (күн) өте ауыр болып ол жайлы ойлауға (шамалары болмайды)!», - деді.

Бұл хадистің тағы бір нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

Олардың бірі-біріне қарайтын мұрша болмайды. **Аль-Бухари, Муслим.**

51 ТАРАУ Үміт жайлы

Аллаһ Тағала айтты:

¹ «Зилзәл» сүресі, 4 аят.

² Бұл хадисті шейх Албани «Әлсіз хадистер», қатарына жатқызып - аударушыдан.

³ Мұнда Исрафил періште жайлы айтылып жатыр. Ол Аллаһтың әмірімен сүр үрлегені - Ахирет күнінің басталғанының хабары болады.

⁴ «Аль-Имран» сүресі, 173 аят.

⁵ «Кәһф» сүресі, 99 аят., «Иа син» сүресі, 51 аят.

⁶ Бұл хадистің мағынасы: «Қорыққан адам, жолға түннің басында шығуға асығады», - дегені, ол тозаққа түсуден қорыққан адам ғибадатын ертерек бастайды. Ал, «Ал осыны істеуге асыққан, көздеген жеріне жетеді», - дегені, ол ғибадатын ертерек бастаған Жәннәтқа кіреді, дегені. Ал бәрін білуші бір Аллаһ қана - аударушыдан.

«(Оларға): «Әй өздеріне зиян қылған құлдарым! Аллаһтың рахметінен күдер үзбейдер. Аллаһ біртұтас күнәлерді жарылқайды. Өйткені Ол Жарылқаушы, Мейірімді», - де.» «Зүмәр» сүресі, 53 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

«...Қарсы келгендерді ғана жазаландырамыз» «Сәбә» сүресі, 17 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

«Бізді жасынға шығарып, бет бұрғандарға азап болатындығы уахи етілді.» «Таһа» сүресі, 48 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

«...Менің рахымым әр нәрсені (яғни бәрін) сидырады...» «Ағраф» сүресі, 156 аят.

412. Хабар бойынша, Убад бин ас-Самит, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімде-кім серігі болмаған Аллаһтан басқа құдай жоқ, Мухаммад - Оның құлы әрі елшісі, Иса - Аллаһтың құлы әрі елшісі және Оның Марьямға сөйлеген сөзі әрі Оның жаратқан рухы⁷, Жәннәт - рас, Тозақ - рас, деп куәлік беретін болса, онда оны Аллаһ оның амалының қандай екендігіне қармай Жәннәтқа кіргізеді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген тағы бір нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

Аллаһтан басқа құдай жоқ, Мухаммад - Аллаһтың елшісі, дегенді Аллаһ Отқа тигізбейді⁸.

413. Хабар бойынша, Абу Зар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ұлы Аллаһ Тағала Айтты: Кімде-кім бір жақсы амал жасаса оны он сауап күтіп тұр, не болмаса Мен оған және қосамын, ал жамандықты жасағанды соншама жамандық күтіп тұрады, не болмаса Мен оны кешіремін. Кім Маған бір алақанға жақындаса, Мен оған бір білекке жақындаймын, ал кім Маған бір білекке жақындаса Мен оған бір құлашқа жақындаймын. Кім маған қарай жүрсе, Мен оған қарай жүгіре жөнелемін, ал кімде-кім Маған, күнә жасап келсе, ал күнәсінің көлемі бүкіл жерді жауып, бірақ та Менен басқа ешкімге табынбай келген болса, Мен оның бүкіл күнәсін жабатын кешіріммен қарсы аламын. **Муслим.**

Бұл хадистің мәні: кім Маған бой ұсынып «жақындайтын болса» Мен оған рақымшылық көрсетіп «жақындаймын», ал егер ол бұдан да көп жасаса, Мен ол үшін одан да көп жасаймын; Маған бой ұсынып «Маған қарай жүргенге», «Мен жүгіре жөнелемін», яғни оған Өзімнің рақымымды төгемін және оны алдын-ала беріп одан озамын және оны мақсатына қарай ұзақ жүргізбеймін, ал Аллаһ бұл жайында жақсырақ біледі.

414. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

⁷ Аллаһ Тағала айтты: «...Шынайы түрде Мариам ұлы Мәсих Иса, Аллаһтың елшісі әрі Мариамға жалғастырған сөзі және Аллаһ тарапынан бір рух...» «Ниса» сүресі, 171 аят.

⁸ Бұл жерде, егер адамның куәлігі шын жүректен болса, онда ол бәлкім күнәлері үшін азапталады, бірақ Тозақта мәңгілік болмайды, деген сөз.

Бірде Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір бәдәуи келді де: «Иә Аллаһтың елшісі, маған соңы әлбетте орындалатын екі себеп не?», - деді. Ол: «Аллаһтан басқа ешкімге құлшылық етпей өткен Жәннәтқа кіреді де, ал Аллаһпен бірге тағы да басқаға құлшылық етіп өлген Тозаққа түседі». **Муслим.**

415. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көліктің үстінде, ал Муъаз оның артында отырған кезде: «Иә Муъаз!», - деді. Муъаз: «Мен алдыңдамын және қызмет етуге бақыттымын!», - деді. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тағы да: «Иә Муъаз!», - деді. Муъаз: «Мен алдыңдамын және қызмет етуге бақыттымын!», - деді. Бұл жай үш рет қайталанды. Сосын Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Қай бір құл шын жүрегімен, Аллаһтан басқа құдай жоқ және Мухаммад – Оның құлы әрі елшісі, деп куәлік берсе, Онда оны Аллаһ Отқа харам етеді¹», - деді. Муъаз: «Иә Аллаһтың елшісі, адамдарды қуандыру үшін бұны хабарлайын ба?», - деп сұрады. Ол: «Онда адамдар осыған ғана сенім артып қалады», - деді. Бұны Муъаз өлер алдында ғана, бұдан былай бұл жайлы айтпауым күнә болады, деп хабарлаған. **Аль-Бухари, Муслим.**

«Бұл жайлы айтпауым күнә», - деген сөз, ол Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сөзін адамдарға жеткізбей жанында сақтап қалу күнә, деп санаған.

416. Хабар бойынша, Абу Хурайра ма әлде Абу Саъид аль-Худри ма (хадисті жеткізуші осы екеуінің қайсысынан естігенін ұмытып отыр, дегенмен одан хадистің құндылығы кемімейді), олардың екеуіне де Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деді:

Табук жорығында аштықтан қалжыраған адамдар Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп: «Иә Аллаһтың елшісі, егер сен бізге түйелерімізді сойуға рұқсат берсең, біз олардың етін жеп, майын қолданар едік», - деді. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Солай істендер», - деді. Сонда оған Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, келіп: «Иә Аллаһтың елшісі, егер сен оларға бұны рұқсат етсең, онда бізде көлік аз қалады. Одан да сен оларда қалған тамақтарды алдыр да, одан кейін Аллаһтан оған ол адамдар үшін берекесін сұрап дұға жаса, бәлкім Аллаһ берер оны!», - деді. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Иә», - деді де өзінің теріден жасалған көпшігін алдырды да, оған қалған тамақтарын салуға әмір берді. Адамдар болса кім бір уыс тарысын, кім бір уыс құрмасын, ал енді кім бір бөлік нандарын әкеліп сала бастады. Соңында сол көпшіктің үстінде азын-аулақ тамақ жиналды да Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол тамаққа береке тіледі, сосын: «Мынаны ыдыстарыңа салыңдар!», - деді. Сосын адмадар бәрі ыдыстары толғанша салып алды және бәрінің қарындары тойғанша жеді және көпшіктегі тамақтан әлі де болса қалды. Ал Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Аллаһтан

басқа құдай жоқ және мен - Аллаһтың елшісімін, деп куәлік беремін, ал Аллаһтың құлдарының ішінен кімде-кім, Аллаһты осы екі куәлікпен (оған нық сеніп) кездестіретін болса, Онда оған Жәннәт, шексіз бұйырады!», - деді. **Муслим.**

417. Хабар бойынша, Ытбан бин Малик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Бадр соғысына қатысқандардың бірі, ол былай деді:

Әдетте мен намазды өзімнің руым бану салимнің адамдарымен бірге оқитынмын, бірақта олардың мешіті мен менің үйімнің арасын бір сай бөлетін де, жаңбыр жауған кезде одан өтуге маған қиын болатын. Сонда мен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп: «Расында, менің көзімнің жанары әлсіреді, жаңбыр жауған кезде мен үшін руластарыма сай арқылы аққан судан өтіп жету қиын болып барады, сондықтан мен сенің біздің үйге келіп намаз оқып кетуіңді сұраймын, сонда мен сенің намаз оқыған жеріңді өзімнің намаз оқитын жерім қылар едім», - дедім. Бұған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Мен әлбетте оны істеймін!», - деді. Ал ертеңіне таңертең күн әжептеуір көтерілген кезде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Абу Бакрмен, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, бірге келді. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үйге кіруге рұқсат сұрады да мен оған үйге кіруді ұсындым. Үйге кіріп отырмастан: «Менің намазым үшін, үйіңнің қайсы жерін таңдадың?», - деп сұрады да, мен оның намазы үшін, өзімнің таңдаған орнымды көрсеттім. Содан соң Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, менің таңдаған орныма тұрып: «Аллаһу акбар!», - деп намазға кірісіп кетті, ал біз болсақ артынан сапқа тұра қалдық. Сонымен ол екі ракағат намазын екі жағына сәлем берумен аяқтады да, оның артынан біз де айтқандарын қайталадық. Осыдан кейін мен оны, әдейі өзіңе дайындаған хизардың дәмін тат, деп бөгедім. Осы арада адамдар менің үйіме Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келгенін естіп жинала бастады да, ақыр аяғында көп ер кісілер жиналып қалды. Олардың бірі: «Мен мұнда көрмей тұрған Мәлік ше?», - деп сұрады. Басқа бірі: «Ол – Аллаһ пен Аллаһтың елшісін жақтырмайтын екіжүзді», - деді. Бұны естіген Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Олай деме! Ол сенің көзіңше Аллаһтың дидарына талпынып: «Аллаһтан басқа құдай жоқ!», - деп айтпа па еді?», - деді. Ол адам: «Аллаһ және Оның елшісі бұл жайында жақсырақ біледі, ал біз жайлы айтатын болсақ, онда Аллаһтың атымен ант етемін, біз оның екіжүзділермен араласып, оларды жақсы көретінін білеміз!», - деді. Бұған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Расында, Аллаһ, «Аллаһтан басқа құдай жоқ!», деп Аллаһтың дидарынан үміттеніп айтқан әр бір адамды, Отқа харам (тигізбейтін) етті!», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

418. Хабар бойынша, Омар бин аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тұтқынға түскендерді алып келді, олардың ішінде біреуді іздеп, одан кейін олардың ішінен бір Баланы тапса омырауына апарып емізіп

¹ Яғни, отқа тискізбейді.

жүрген бір әйел болды¹. Бұны көрген Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізден: «Сендер қалай ойлайсыңдар, осы әйел өз баласын отқа тастауға дәрменді ме?», - деп сұрады. Біз: «Аллаһтың атымен ант етеміз, жоқ!», - дедік. Сонда ол: «Ал Аллаһ болса Өзінің құлдары үшін, бұл әйел өз баласына (жақсылық) қалағаннан да көп (жақсылық) қалайды!», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

419. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ Тағала бүкілін жаратқанда, Өзіне жазмыш етіп Өзінің Аршысындағы Өзінің Кітабына мынаны жазды: "Расында Менің рахымым, Менің қаһарымнан (ашуымнан) үстем болады". **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің "Сахихтардың" екеуінде де келтірілген тағы бір нұсқасында: "...Менің қаһарымнан жоғары болады",- делінсе, ал енді үшінші бір нұсқада: "...Менің ашуымнан озады", - делінеді.

420. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ Тағала мейірімділікті жүз бөлік етіп жасады да, оның тоқсан тоғызын Өзінде ұстап бір бөлігін Жерге түсірді. Сол түсірілген мейірдің өсерімен жаратылыстың бәрі бір-біріне мейір көрсетеді, (керек десеңіз) мініс малдары да, (туған кезде) балларын басып кетпес үшін аяқтарын көтереді.

Бұл хадистің тағы бір нұсқасында Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Расында, Аллаһ Тағаланың (қорында) жүз бөлік мейірім бар, солардан Жерге бір бөлігін түсірді де, оны бүкіл жындар, адамдар, хайуандар және құрт-құмырсқалардың арасында бөлді. Сол арқылы бүкіл адамдар бір-бірін аяп мейір көрсетеді және сол арқылы жабайы аң да өзінің баласын жақсы көреді. Ал қалған тоқсан тоғыз бөлігі жайлы айтатын болсақ, оны Аллаһ Өзінің мейірімін, құлдарына Ахирет күні көрсету үшін сақтап қойды. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Сальман Фараси, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, хабары бойынша келтірген Муслимнің нұсқасында Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Расында, Аллаһ Тағалада жүз бөлік мейірім бар, солардың бір бөлігінің ғана арқасында адамдар бір-біріне мейір көрсетеді, ал тоқсан тоғыз бөлігін Ол Ахирет күніне сақтап қойды.

Бұл хадистің Муслим келтірген үшінші бір бөлігінде, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Расында, Аллаһ Тағала жер мен көкті жаратқанда, әр қайсысы жер мен көктің арасында орын алатын жүз бөлік мейірімді де жаратты. Олардан жерге бір бөлігін ғана орналастырды, бірақ та (сол бір) бөлігінің арқасында ана өз баласын жақсы көреді, ал құстар мен айуандар бір-бірін жақсы көреді. Ақирет күні болған кезде, Аллаһ мейірдің сол бөлігіне тоқсан тоғыз бөлігін толықтырды.

421. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзінің Мәртебелі де Жоғары Раббысының сөзін жеткізіп жатып, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһтың құлдарынан бірі күнә жасап: "Иә Аллаһ, менің күнәмді кешір!", - деген кезінде, Аллаһ Тағала: "Менің құлым күнөләрді кешіруші және күнөләр үшін жаза беруші Раббысы бар екенін біліп күнә жасады", - деді. Сосын ол тағыда күнә жасап²: "Иә Аллаһ, менің күнәмді кешір!", - деген кезінде, Аллаһ Тағала: "Менің құлым күнөләрді кешіруші және күнөләр үшін жаза беруші Раббысы бар екенін біліп күнә жасады", - деді. Сосын ол тағыда күнә жасап: "Иә Аллаһ, менің күнәмді кешір!", - деген кезінде, Ұлы Мәртебелі Аллаһ Тағала: "Менің құлым күнөләрді кешіруші және күнөләр үшін жаза беруші Раббысы бар екенін біліп күнә жасады, ал Мен болсам құлымды кешірдім де, енді не істесе де өз еркінде!", - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

"...не істегісі келсе өз еркінде!", - деген сөз, ол: егер ол күнә жасап артынан тәубеге келіп отыратын болса, Мен оны кешіріп отырамын, өйткені, расында, тәубеге келу алдыңғы бүкіл күнөләрді кешіреді, деген сөз.

422. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жаным қолында Болғанның атымен ант етемін, егер сендер күнә жасамасаңдар еді, онда Аллаһ Тағала сендерді әлбетте жояр еді де, сендердің орындарыңа, күнә жасап артынан Аллаһ Тағаладан кешірім сұрап отыратын халық жаратып, оларды кешіріп отырар еді! **Муслим.**

423. Хабар бойынша, Абу Аййуб Халид бин Зайд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер сендер күнә жасамасаңдар, онда Аллаһ әлбетте күнә жасап артынан кешірім сұрайтын халық жаратып, оларды кешіріп отырар еді! **Муслим.**

424. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз арасында Абу Бакр мен Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, бірнеше адамдармен отырған кезімізде, кенеттен Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, орнынан тұрды да бізді тастап кетіп қалды. Ол бізге көп уақыт ішінде қайта оралмады да, біз болсақ ешкім жоқта оған біреу қастандық жасады ма екен, деп уайымдай бастадық. Одан кейін бізді үрей биледі де, біз орнымыздан тұрдық. Мен болсам қорқып, бірінші болып оны іздеп шыққан кезімде, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ансарлардың бірінің бағында екен.

Сосын ол бұл хадисті сөзбе-сөз былай деп келтірді:

Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Бар да осы бақтың сыртында кезіктірген кез келген, Аллаһтан басқа құдай жоқ, деп жүрегімен нық сеніп куәлік берген адамға, Жұмақты хабарлап қуандыр!", - деді. **Муслим.**

¹ Бұл әйел өз баласын жоғалтып алып, соңынан тапқан.

425. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр аль-Ас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бріде Пайғамбар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Ибраһимнің, оған Аллаһтың сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізген Аллаһ Тағаланың мынадай сөздерін оқыды: «Раббым, олар адамдардың көбін адастырды. Ал енді біреуі маған ерсе, рас ол менен...»² және Исаның, оған Аллаһтың сәлемі болсын, былай деп айтқанын оқыды: «Егер оларды азаптасаң да олар құлдарың, егер оларды жарылқасаң да күдіксіз Сен аса үстем, хикмет иесісің».³ Осыдан кейін қолын көкке көтерді де: «Иә Аллаһ, менің үмметім, менің үмметім!», - деп жылап жіберді. Сонда Ұла Аллаһ Тағала: «Иә Жәбірейіл Мухаммадқа бар да – ал сенің Раббың бәрін жақсы білуші! – одан: «Сенің жылауыңа не себеп болып жатыр?», - деп сұра», - деді. Жәбірейіл келіп одан сұрағанда, ол Аллаһқа бәрінен де жақсы мәлім сөздерін айтты⁴. Сонда Аллаһ Тағала былай деді: «Иә Жәбірейіл Мухаммадқа бар да: «Расында, Біз сені, сенің үмметіңмен риза еткіземіз және сені ренжітпейміз!», - деп айт.» **Муслим.**

426. Хабар бойынша, Муъаз бин Жабіл, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, есегінің артында отырғанымда: «Иә Муъаз, Аллаһтың құлдарында қандай хақысы бар және Оның құлдарының Аллаһтан не үміттенулерне хақылары бар, екендігін сен білесің бе?», - деп сұрады. Мен: «Аллаһ пен Оның елшісі бұл жайында жақсырақ біледі», - дедім. Сонда ол: «Расында, Аллаһтың құлдарындағы хақысы, ол олардың Аллаһтан басқа ешкімге құлшылық етпеулерінде, ал Аллаһтың құлдарының хақысы, ол егерде олар Одан басқа ешкімге құлшылық етпесе, Оның азаптамайтындығына үміттенулерінде», - деді. Мен: «Иә Аллаһтың елшісі, мен бұл хабармен адамдарды қуандырайын ба?», - деп сұрадым. Ол жауап ретінде: «Олай істеме, өйткені оны айтсаң олар соған ғана сеніп қалады!», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

427. Хабар бойынша, аль Бар бин Ғазиб, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мұсылманға оның қабірінде сұрақтар қойылған кезде, ол Аллаһтан басқа құдай жоқ және Мухаммад – оның елшісі, деп куәлік сөзін айтады, оған Аллаһ Тағаланың мына сөздері: «Аллаһ сондай иман келтіргендерді, дүние тіршілігінде де ақіретте де мықты сөзбен бекітеді...»⁵, - дәлел деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

428. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер имансыз, бір жақсы амал жасаса, ол үшін үлесін осы дүниеде ғана алады, ал мұмин жайлы айтатын болсақ, расында, Аллаһ оның жақсы амалының мәңгілік өмірге жазады да, осы дүниеде де амалының үлесін береді.

Бұл хадистің тағы бір нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Расында, Аллаһ, жақсы амал жасаған мұминді, әрбір жасаған амалы үшін осы дүниеден үлесін беріп және мәңгілік дүниеге сауабын жазып оны ренжітпейді. Ал имансыз жайлы айтатын болсақ, ол әрбір Аллаһ үшін жасаған амалына осы дүниеде үлесін алады да, ал басқа дүниеге барған кезінде, оның сауап алатын еш бір жақсы амалы болмайды. **Муслим.**

429. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бес намаз, әр қайсысының үйлерінің есігінің алдында ағып жатқан және онда бес рет шомылатын суы толық өзен секілді. **Муслим.**

430. Хабар бойынша, ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер кез-келген мұсылманның мәйітінің жанында, Аллаһтан басқа ешкімге құлшылық етпеген қырық мұсылман тұратын болса⁶, онда Аллаһ әлбетте олардың шапағатын (болысқанын) қабыл алады.⁷ **Муслим.**

431. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Брде біз қырық шақты адам Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір шатырда болған кезімізде ол: «Сендер Жәннәтқа кіретіндердің төрттен бірін құрағыларың келеді ме?», - деп сұрады. Біз: «Иә!», - дедік. Ол: «Ал сендер солардың үштен бірін құрағыларың келеді ме?», - деп сұрды. Біз: «Иә!», - дедік. Сонда ол: «Мухаммадтың жаны қолында Болғанның атымен ант етемін, мен сендердің Жәннәтқа кіретіндердің жартысын құрайды деп үміттенемін, өйткені онда бой ұсынушылар ғана кіреді, ал сендердің қазір жағдайларың, көпқұдайшылдардың ішінде қара бұқаның үстіндегі ақ шашы секілді /немесе: ... ақ бұқаның терісіндегі қара шаш секілді/ (болғандарыңа қарамай бой ұсынушылырдансыңдар)», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

432. Хабар бойынша, Абу Муса аль-Ашъари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ақыр заман болғанда Аллаһ әр бір мұсылманға бір христианды немесе иудейді беріп: «Мынау – сенің Оттан құтылуың», - дейді. **Муслим.**

Бұл хадистің басқа бір нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын:

¹ Бұл жерде бұттар жайлы айтылып тұр.

² «Ибраһим» сүресі, 36 аят.

³ «Мәйда» сүресі, 118 аят.

⁴ «Иә Аллаһ, менің үмметім, менің үмметім!»

⁵ «Ибраһим» сүресі, 27 аят.

⁶ Яғни, жаназа намазына.

⁷ Яғни, мәйіт үшін сұраған дұғаларына жауап береді.

Ахиретте Мұсылмандардың ішінде күнәсі таудай болған адамдар келеді де, Аллаһ оларды кешіреді. **Муслим.**

“Аллаһ әр бір мұсылманға бір христианды немесе иудейді беріп: “Мынау – сенің Оттан құтылуың”, - дейді”, - деген сөздердің мағынасын, Абу Хурайрадан келген басқа хадис түсіндіреді, онда Аллаһтың елшісінің былай деп айтқаны келтіріледі: «Әркімнің Жәннәтта және Тозақта өзінің орны бар, сондықтан мүмин Жәннәттан орын алғанда, имансыз өзімен оның тозақтағы орнын толтырады, өйткені оған ол өзінің имансыздығымен лайық». Сонымен «сенің құтылуың», деген сөздің мағынасы: Сәндө Тозақта тұсу қауіпі болды, бірақта бұл – сенің құтылуың, өйткені Аллаһ Тағала Тозақты белгілі мөлшердегі адамдармен толтыруды шешті, сондықтан имансыз өзінің күнәсі мен имансыздығы үшін Тозаққа түскенде, олар мұсылмандар үшін құтылуы секілді болады, ал Аллаһ бұл туралы жақсырақ біледі.

433. Хабар бойынша, ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ахиретте мүмин өзінің Раббына жақындатылып, Ол оны Өзінің қорғанына алады. Сонда Ол оның бүкіл күнәлерін мойындаттырады да: “Сен мына күнәнді мойындайсың ба, сен мына күнәнді мойындайсың ба?”, - деп сұрайды. Ол жауап ретінде: “Мойындаймын, Раббым менің!”, - дейді. Сонда Ол: “Расында, Мен сенің күнәлеріңді жердегі өміріңде жаптым (жасырдым), ал бүгін оларды кешіремін!”, дейді де, оған жақсы амалдарының кітабы беріледі. **Аль-Бухари, Муслим.**

434. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде бір адам бір әйелдің бетінен сүйді¹, сосын Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп болған жайды айтып берді. Сонда Аллаһ мына аяттарды түсірді: “Күндіздің екі жағында², түннің күндізге таяу кезінде намазын³ толық орында. Расында, жақсылықтар жамандықтарды жояды...”⁴ Сонда әлгі адам: “Иә Аллаһтың елшісі бұл маған ғана қатысты ма?”, - деп сұрады. Ол: “Бұл – менің барлық үмметім үшін”, - деп жауап берді. **Аль-Бухари, Муслим.**

435. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір адам келіп: «Мен (Исламның) бір қағидасын бұздым⁵, сондықтан мені жазаға

¹ Бұл адам мұсылмандардың ісіне қарама-қайшы келетін іс жасады, өйткені ол ансарлардан болған ол әйел оның не туысы, не әйелі емес болатын. Ол әйел оған ұнаған соң алдап үйіне кіргізді де, ол әйелді сүйгенін, әйел: «Аллаһтан қорық!», - деп айтқаннан кейін ғана тоқтатты.

² Таң намазы мен бесін намазы, не болмаса таң намазы мен ақшам намазы жайлы айтылып жатыр.

³ Құтпан намазы не болмаса түнгі нәпіл намаздары жайлы айтылып жатыр.

⁴ «Худ» сүресі, 117 аят. Бұл жерде кішігірім күнәлер жайлы айтылып жатыр, ал үлкен күнәлер жайлы айтатын болсақ, ол туралы осы кітаптың «Тәубе жайлы» тарауында толығымен тоқтағанбыз.

⁵ Яғни, күнә жасадым.

тартшы!», - деді. Сол екі арада намаздың уақыты келді де, намазды ол адам Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге оқыды. Намаз оқылып бітісімен ол адам тағы да: «Иә Аллаһтың елшісі, расында, мен бір қағиданы бұздым, сондықтан Аллаһтың Кітабының үкіміне сай мені жазаға тартшы!», - деді. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сен бізбен бірге намазға қатыстың ба?», - деп сұрады. Ол: «Иә», - деді. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сен кешірілдің», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Ол адамның: “Мен бір қағиданы бұздым”, - деп жатқан сөздері, оның вибратты жазаға лайықты (кішігірім) күнә жасағандығын көрсетіп тұр. Әрине бұл жерде өңгіме шариваттың үкіміне сай жазаланатын үлкен ойнас үшін, не болмаса маскүнәмдік үшін осы сияқты күнәлер жайында болып тұраан жоқ, өйткені олар тек қана намаз оқығанмен кешірілмейді, ал имам болса оны ескерусіз қалдыра алмайды.

436. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһ, (Өзінің) құлдарының ішінде, әр-бір жеген тамағының үзімі үшін және ішкен суының жұтымы үшін, Өзіне мақтау айтқан құлына риза болады. **Муслим.**

437. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһ Тағала, күндіз қай бір жамандық жасағанның тәубесін қабыл алу үшін, оған түнде Өзінің қолын созады. Ал түнде қай бір жамандық жасағанның тәубесін қабыл алу үшін, оған күндіз Өзінің қолын созады⁶. Және бұл, күн бататын жағынан шықпайынша жалғасады⁷ **Муслим.**

438. Хабар бойынша, Абу Наджих Амр бин Абас ас-Сулами, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Жахилия уақытында адамдар бұттарға табынатын, сондықтан мен оларды әр уақытта мардымды еш нәрсе істемеуде және адасуда, деп ойлайтынмын, бірақта мен сол уақытта, Меккеде бір адам өте мәнді әрі таң қаларлық нәрсе айтып жүр деп естідім. Сонда мен түйеге отырып оны іздеп Меккеге келсем, Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзінің руластары жәбір көрсетіп оған байланысты әділетсіздік көрсеткендіктен, ол адамдардың арасында көрінбей (жасырын) жүреді екен. Сонымен оны табу үшін маған бір құрайыштан ол туралы сыпайы түрде сұрау керек болды. Мен оған келгенімде, одан: “Сен кімсің?”, - деп сұрадым. Ол: “Мен – пайғамбармын”, - деді. Мен: “Ал пайғамбар деген кім?”, - дедім. Ол:

⁶ Бұл дегені, Аллаһ Тағала кез келген уақытта тәубені қабыл алуға дайын.

⁷ Бұл дегені, Аллаһ Тағала тәубені Ақыр Заман басталғанша қабылдайды.

“Мені Аллаһ жіберді”, - деді. Мен: “Ол сені немен жіберді?”, - деп сұрадым. Ол: “Ол маған адамдарға, туған-туысқандық қарым-қатынасты ұстануға, бұттарды бұзуға және тек қана Аллаһ Тағалаға құлшылық етуге және Онымен қатар ешкімге құлшылық етпеуге, - деген әмірлерін жеткізуге жіберді”, - деді. Мен: “Осы ісінде сені кім қолдайды?”, - деп сұрадым. Ол: “Бас бостандығы бар мен құл”, - деп жауап берді, өйткені ол кезде онымен бірге Абу Бакр мен Билял ғана, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, болатын. Мен: “Расында, мен саған ілесемін!”, - дедім. Бірақ ол менің сөзіме: “Сен қазір бұны істей алмайсың, сен менің қандай жағдайда екенімді және бұлардың маған қарсы қандай әрекеттер жасап жатқанын көріп тұрсың ғой! Өзіңнің жанұяңа орал да, мені жеңіске жетті, дегенді естісімен маған кел!”, - деді.

Амр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, сөзін былай жалғастырды:

Сонымен мен үйіме оралдым, ал Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, болса біраз уқыт өтісімен Меккеден Мәдинаға көшті. Осы жай болған уақытта мен адамдардан ол туралы көбірек сұрай бастадым да, бізге Мәдинадан бірнеше адам келген уақытта олардан: “Мәдинаға көшіп келген адам не істеп жүр?”, - деп сұрадым. Олар: “Адамдар оған асығуда, ал оның руластары оны өлтірмекші болды, бірақта олардың қолынан ештеңе келмеді”, - деді. Сосын мен өзім Мәдинаға келдім де, одан: “Иә Аллаһтың елшісі, сен мені таныдың ба?”, - деп сұрадым. Ол: “Иә, сен – менімен Меккеде кездескен адамсың”, - деді.

Амр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, сөзін былай жалғастырды:

“Сонда мен: “Иә Аллаһтың елшісі, маған Аллаһтың саған үйреткендерінен хабарла және мен білетін намаз туралы маған айтшы”¹, - дедім. Ол былай деп жауап берді: “Таң намазын орында да, одан кейін күн найза бойына көтерілгенше намаз оқыма, өйткені, расында, бұл (уақытта күн) шайтанның мүйізінің арасынан шығады², және бұл уақытта оған (шайтанға) имансыздар иіледі (құлшылық етеді). Ал бұдан кейін найзаның көлеңкесі кішірейіп қысқарғанша намаз оқи берсең болады, өйткені ол уақыттағы намаздың куәгерлері мен қатысушылары болады. Осы уақыттан (көлеңкесі ең кішкене болған кезінде) намаз оқудан өзіңді ұста, өйткені бұл уақытта Тозаққа отын тасталады, ал көлеңке күн шығыс жаққа бұрылғаннан бастап намаз оқи беруіңе болады, бұл намаздың да қатысушылары мен куәгерлері болады және бұл уақыт екінді намазының уақытына дейін созылады. Ал одан кейін күн батқанша намаз оқуды тоқтата тұр, өйткені, расында, ол (күн) шайтанның мүйізінің арасында батады және бұл уақытта оған (шайтанға) имансыздар иіледі.»

Амр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, сөзін былай жалғастырды:

“Одан кейін мен: “Иә Аллаһтың елшісі, маған дәрет жайлы айтып берші”, - деп сұрадым. Ол: “Егер сендерден біреулерің дәрет алуға су дайындап, одан кейін аузын және мұрнын шайса, онда оның бетінен, аузынан және мұрнынан оның жасаған кішігірім күнәләрі түседі. Ал одан кейін ол Аллаһ әмір

еткендей бетін жуса, онда сумен бірге оның сақалының ұштарынан міндетті түрде бетінің кішігірім күнәләрі түседі³. Ал одан кейін ол қолдарын шынтақтарына дейін жуса, онда оның саусақтарының ұштарынан міндетті түрде оның қолының кішігірім күнәләрі түседі. Ал одан кейін ол басын сұртсе, онда шашының ұштарынан міндетті түрде оның басының кішігірім күнәләрі түседі. Ал одан кейін аяқтарын қызыл асықтарына дейін жуса, онда аяқтарының саусақтарының ұшынан міндетті түрде кішігірім күнәләрі түседі. Егер де осыдан кейін Аллаһқа лайықты түрде, Оған мақтау айтып, Оны мәртебелеп, Оны дәріптеп, жүрегін Аллаһ Тағаладан басқаның бөрінен тазартып⁴ намаз оқыса, онда анасынан жаңа туған баладай, (кішігірім) күнәлерінен арылады.”

Амр бин Абас бұл хадисті сахабалардың бірі Абу Умамаға, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, жеткізгенде, Абу Умама оған: “Иә Амр бин Абас, сен мына бір жерінде не айтып жатқаныңа қара: шынымен-ақ соны жасаған адамға (кешірілу) бұйырады ма?!” - деді. Жауап ретінде Амр: “Иә Абу Умама, мен қартайып сүйектерім тозып жіңішкерді және маған өмір сүруге көп уақыт қалған жоқ, сондықтан мен Аллаһ пен Аллаһтың елшісіне жала жауып өтірік айтуға мұқтаж емеспін! Егер мен бұл айтқанымда Аллаһтың елшісінің өзінен бір рет, не екі рет, не үш рет...”, - деп жетіге дейін жетті де – “есітпесем, онда мен бұл сөздерді қайталамас едім, бірақ та мен бұл сөздерді жеті реттен көп естідім!”, - деді. **Муслим.**

439. Хабар бойынша, Абу Муса аль-Ашъари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер Аллаһ қай бір үмметке жақсылық қалайтын болса, Ол үмметтің Пайғамбарын, оны оларға керек жабдықтарын дайындаушы⁵ және кепілі⁶ ретінде (үмметі өлгенше) Өзіне алады. Ал егер Ол бір үмметті опат еткісі келсе, онда ол үмметті пайғамбарының өмірі кезінде пайғамбарының өмірін орындамағаны және пайғамбарын олардың жазаланғанын көріп қуандыру үшін, пайғамбарының өмірі кезінде жазалайды. **Муслим.**

52 ТАРАУ

Үміттің дәрежесі жайлы

Аллаһ Тағала айтты:

«Таяуда менің айтқанымды түсінесіңдер. Мен ісімді Аллаһқа тапсырамын. Күдіксіз Аллаһ, құлдарын толық көруші» деді. Енді Аллаһ, оны, олар жасаған сұмдықтарынан қорғады...» **«Ғафыр» сүресі, 44-45 аяттар.**

³ Бұл жерде көздің жасаған күнәлерінің түсуі жайлы айтылып тұр.

⁴ Яғни, Аллаһ Тағаладан басқа ешкімді ойламай.

⁵ Бұл жерде Пайғамбар, баратын жерге алдын ала келіп, керек нәрселерін және суды дайындап, артынан келуші жолаушыларды қарсы алатын адаммен теңестіріліп тұр.

⁶ Бұл жерде, ол үмметтің Пайғамбары өлгеннен кейін сабыр сақтап төзімділік көрсетіп, Пайғамбарының өмірін толығымен орындағандары үшін берілетін сыйы ретінде айтылып тұр.

¹ Бұл жерде парыз намаздары жайлы сұрап жатыр.

² Бұл жерде, бұл уақытта шайтан мен оның әскерінің өршіге жұмыс істейтін уақыты жайлы меңзеліп тұр.

440. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ұлы Аллаһ Тағала айтты: Менің құлым Мен турлы қалай ойласа сондай боламын¹ және ол қай жерде Мені есіне алса, Мен сол жерде онымен біргемін². Аллаһтың атымен ант етемін, расында, Аллаһ Өзінің құлының тәубесіне, шөл далада түйесін жоғалтып одан кейін оны тапқан адамның қуанғанынан да артық қуанады! Кім Маған бір алақан жақындаса Мен (оған) бір білекке жақындаймын, кім Маған бір білекке жақындаса, Мен (оған) бір құлашқа жақындаймын, ал кім Маған қарай жүрсе, онда Мен (оған қарай) жүгіре жөнелемін! **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл жерде **Муслимнің “Сахихінде”** келтірілген нұсқасы беріліп тұр. Ал “Сахихтердің” екеуінде де былай деп айтылған нұсқа келтіріледі: “...Мен ол Мені есіне алып жатқан уақытында жанында боламын” Бұл екі нұсқада сенімді саналады.

441. Хабар бойынша, Жәбір бин Абдуллаһ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өлер алдында үш күн бұрын былай деп айтқанын естіген:

Сендер кез-келгенің өлімді, Ұлы Аллаһ Тағаладан тек жақсылық күтіп қарсы алуларың керек!³ **Муслим.**

442. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ Тағала айтты: «Иә Адам баласы, сен Менен үмітінді үзбей кешірім сұрап жүрсең Мен де сенің күнәлеріңнің аз-көбіне қарамай кешіріп отырамын! Иә Адам баласы, егер сен аспандағы бұлттарға жететін күнә жасап, одан кейін Менен кешірім сұрасаң, Мен сені кешіремін! Иә Адам баласы, расында, егер сен сонша күнә жасасаң, ол күнәнің көлемі бүкіл жерді жабатындай болса (қаптаса), бірақ Менің алдыма Маған ешкімді ортақ қоспай⁴ келсең, Мен саған әлбетте сол күнәлеріңді жабатын кешірім сыйлаймын.» **Ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді хадис», деп келтіреді.**

“Аспандағы бұлттар” – дегенде, адамның көкке қарағанда көзі жететін ара қашықтық делінеді және де бұлттар деп те айтылады.

53 ТАРАУ

Қорқыныш пен үмітті біріктіру жайлы.

Біл, егер де Аллаһтың құлының денсаулығы жақсы болса, онда ол әрі қорқып әрі үміттенуі жақсырақ, яғни үміт пен қорқыныш тепе-тең болғаны жақсы. Ал егер ауырып қалса⁵, онда тек қана үміттенуі керек, бұған Құран мен Сүннетте

¹ Бұл дегеніміз, Аллаһ Өзінен адам не күтсе соны береді, дегені.

² Яғни, сол уақытта мен оған Өзімнің мейірімімді жәрдем ретінде көрсетіп тұрамын.

³ Басқаша айтқанда, Оның рахымы мен мейірімінен үміт етіп.

⁴ Яғни, Аллаһтан басқа ешкімді Құдай деп санамай, ешкімге құлшылық етпей - **аударушыдан.**

⁵ Яғни, аурудан айығуы екіталай, өліп кетуі мүмкін болған жағдай – **аударушыдан.**

келтірілген Шарифаттың шарттары және ғалымдардың айтқандары дәлел.

Аллаһ Тағала айтты:

«Сондай-ақ Аллаһтың көрінен (қулығынан)⁶ аман бола ала ма? Аллаһтың бейнетінен зиянға ұшырайтын ел ғана қобалжымайды⁷.» **«Ағраф» сүресі, 99 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«...Аллаһтың рахметіне қарсы болған (имансыз) қауым ғана күдер үзеді...» **«Йусуф» сүресі, 87 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Қиямет күні кей беттер ағарып, кей беттер қараяды...» **«Аль-Имран» сүресі, 106 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Расында, Раббың тез жазалаушы, әрі аса жарылқаушы, ерекше мейірімді» **«Ағраф» сүресі, 167 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Шын мәнінде ізгілер, әлбетте нығмет ішінде болады. Негізінен бұзықтар, тозақта болады.» **«Ынфитар» сүресі, 13-14 аяттар.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Міне, сонда біреудің таразысы⁸ ауыр тартса. Онда ол, разы болатын тіршілікте болады. Ал енді біреудің таразысы жеңіл тартса, онда оның орны «Һауя» болады. Ол Һауяның не екенін білесің бе? Ол, жалындаған от.» **«Қариға» сүресі, 6-11 аяттар.**

Осы мағынада көптөген аяттар бар. Кей кездері үміт пен қорқыныш жайлы бір-бірімен байланысты аяттарда айтылса, кейде әр түрлі аяттарда айтылады, ал кей жерлерде бір ятта да айтылады.

443. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер мүминдер, Аллаһтың қандай жазаға тарта алатынын білсе еді, онда олар Жәннәтті армандамас та еді. Және де имансыздар Аллаһтың мейірімінің кеңдігін білсе еді, онда олардың ешқайсысы Оның Жәннәтінен күдер үзбес еді. **Муслим.**

444. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер жерлеуге дайындалған табытта жатқан мәйіт мүмин болған болса, онда сол табытты жайғастырып, ерлер иықтарына салған кезде ол (мәйіт): «Мені тезірек апарыңдар!», - дейді. Ал егер мәйіт мүмин болмаған болса, онда ол: «Мен құрыдым, мені қайда апара жатырсыңдар?», - дейді де оның даусын адамнан басқаларының бәрі естиді, ал егер ол (адамдар) оны естісе, естерінен танып (құлар) еді. **Аль-Бухари.**

445. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың

⁶ Бұл жерде Аллаһтың жазасы жайлы әңгіме болып жатыр, не болмаса адаққандарды қызықтырып Өзінің құдіретін ұмыттырады.

⁷ Бұл жерде дұрыс ойлану қабілетінен арылған имансыздар жайлы әңгіме болып жатыр.

⁸ Бұл жерде таразының жақсы амалдары жағы, жайлы айтылып тұр – **аударушыдан.**

елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жәннәт сендерден әр кімге аяқ киімдерінің бауынан да жақын және От та сендерге сондай жақын. **Аль-Бухари.**

54 ТАРАУ

Аллаһ Тағаладан қорқып жылаудың және Оған ұмтылудың дәрежесі жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«Олар жылап етпеттерінен түседі. Бұл олардың ықыласын арттырады.» «Ісра» сүресі, 109 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

«Ал енді сендер осы сөзге таңырқайсыңдар ма? Күлесіңдер, жыламайсыңдар.» «Нәжім» сүресі, 59-60 аяттар.

446. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған: “Маған Құран оқышы”, - деді. Мен: “Иә Аллаһтың елшісі, Құран саған түсірілген болса, оны мен саған қалайша оқимын”, - дедім. Ол: “Расында, мен оны басқа біреуден естігім келеді”, - деді. Сонда мен оған “Ниса” сүресін оқи бастадым да: «Әр үмметке бір айғақ келтіріп, сені де оларға куә етіп келтірсек қандай болар еді?»¹, - деген аятқа жеткен кезімде, - ол: «Енді болды», - деді, ал мен оған қарасам, оның көзі жасаурап жылап жатқанын көрдім. **Аль-Бухари.**

447. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұрын мен естімеген хұтпа айтты, сөздерінің арасында былай деді: «Егер сендер мен білетінді білсеңдер еді, аз күліп, көп жылар едіңдер!», - сонда Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабалары қолдарымен беттерін жауып ауыздарын ашпастан жылай бастады. **Аль-Бухари, Мслим.**

448. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһтан қорқып жылаған адам, сауылған сүт қайтадан желініне кірмейінше, ол да отқа кірмейді² және Аллаһ жолындағы шаң мен Тозақ отының түтінінің бір бірімен қосылуы мүмкін емес³. Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.

449. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһтан басқа ешкімнің көлеңкесі болмаған күні, Аллаһ Тағала жеті (түрлі) адамды Өзінің көлеңкесіне

алады: әділ басқарушы; Ұлы Аллаһ Тағалаға құлшылық етумен есейген жас; жүрегі мешіттерде байланған⁴; тек қана Аллаһ Тағала үшін кездесіп-қоштасатын және бір-бірін Аллаһ үшін жақсы көргендер; абыройлы әрі өдемі әйел қалап шақырып, бірақ: «Расында, Мен Аллаһтан қорқамын», - деп бармаған еркек; садақаны жасырын бергені соншалық, оның сол қолы оң қолының бергенін көрмейтін; оңашада Аллаһ Тағаланы еске алғанда көзіне жас толатын (адамдар). **Аль-Бухари, Муслим.**

450. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин аш-Шаххир, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бріде мен Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қайнап жатқан қазаннан шығатын дауысқа ұқсаған дауыспен, сыңсып жылап намаз оқып тұрған уақытында көрдім. **Абу Дауд ат-Тирмизи «Аш-Шамаъил» кітабында сенімді хадис деп келтіреді.**

451. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Убай бин Қатъба, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: “Расында Ұлы Аллаһ Тағала маған мына аятты саған оқы деді: “Кітап иелерінен, мүшріктерден қарсы шыққандар, өздеріне бір ашық дәлел қарсылықтарынан айырылмақшы емес еді”⁵, - деді. Убай, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: “Ол саған менің атымды атады ма?”, - деп сұрады. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Иә”, - деді. Бұны естіген Убай, оған Аллаһтың ризашылығы болсын жылап жіберді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Мулим ғана келтірген нұсқасында, былай делінеді:

...сонда Убай жылауға кірісті.

452. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жан тапсырғанына біраз уақыт өткеннен кейін Абу Бакр Омарға, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын келіп: «Бізбен бірге Умм Айманға⁶ жүр оны Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, секілді барып қайтайық», - деді. Олар Умм Айманға, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, келген кезде, ол жылай бастады да олар: «Сен неге жылайсың? Сен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Аллаһтың жанындағы жақсы екенін білмейсің бе?» - деді. Ол: «Расында мен, Аллаһтың жанындағы ол үшін жақсы екендігін білмегеннен жылап жатқаным жоқ, менің жылап жатқаным, Көктен уахидың тоқтағанына жылап жатырмын?» - деп еді, олар да оның айтқан сөзінің әсерінен жылай бастады. **Муслим.**

⁴ Мешітте намаз оқығанды жақсы көретіндер.

⁵ «Бәййне» сүресі, 1-аят.

⁶ Умм Айман, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Эфиопия жерінен болатын, ол Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бала кезінде оның қызметшісі (қызметші күң) әрі тәрбиешісі болған. Есейе келе ол оны босатып, Зайд бин Хариске тұрмысқа береді. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оны құрметтейтін және: «Умм Айман - ол менің анам», - дейтін.

¹ «Ниса» сүресі, 41 аят.

² Яғни, сауылған сүттің желініне қайта кірмеуі мүмкін болмағандай оның да отқа түсуі мүмкін емес.

³ Яғни, Аллаһ жолында шайқасқан адамның отқа түсуі мүмкін емес, дегені, ал бәрін білуші бір Аллаһ қана - **аударушыдан.**

453. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кеселі (ауруы) қатайған кезінде, одан намаз туралы сұрады¹, да ол: «Абу Бакрге айтыңдар, ол адамдармен намаз өткізсін!», - деді. Бұны естіген Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: «Расында, Абу Бакр жұмсақ жүректі, сондықтан Құран оқығанда жылауын тоқтата алмайды!», - деді. Бірақ ол тағы да: «Абу Бакрге айтыңдар, ол адамдармен намаз өткізсін!», - деді.

Бұл хадистің Айша жеткізген нұсқасында, оның былай деп айтқаны жеткізіледі:

Мен: «Расында, егер Абу Бакр сенің орныңа тұрса, онда ол адамдарға көз жасынан ештеңке айта алмайды!», - дедім. Аль-Бухари, Муслим.

454. Хабар бойынша, Ибраһим бин Абд ар-Рахман бин Ауф былай дейді:

Бірде Абд ар-Рахман бин Ауф, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ораза ұстап, оған аузын ашу үшін тамақ алып келген кезде, былай деді: «Менен жақсырақ болған Мусъаб Ибн Умайрды, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, өлтірген уақытта оны орайтын шапанынан басқа еш нәрсе табылмады. Шапанымен басын жапқан уақытта аяғы ашылатын, ал аяғын жапқан уақытта басы ашылатын. Ал содан кейін бізге осы дүниенің жақсылығынан берілгендері берілді де, ал біз болсақ біздің сауабты амалдарымыздың сыйы ерте берілді ме деп қорқа бастадық!»² Осыны айтысымен жылағаны соншама, ол тамақ жеуден бас тартты. Аль-Бухари.

455. Хабар бойынша, Абу Умама Судаййа бин Ажлян аль-Бахили, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһтың екі заттан қатты жақсы көретіні жоқ, олар екі тамшы мен екі із. Тамшы жайлы айтатын болсақ, ол – Аллаһтан қорқып аққан жас пен Аллаһ Тағаланың жолында төгілген тамшы қан. Ал екі із жайлы айтатын болсақ, ол – Аллаһ жолындағы із³ бен Аллаһ Тағаланың парыздаған амалын орындағаннан кейінгі қалған із⁴. Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.

456. Хабар бойынша, Абу Наджих аль-Ъибрад бин Сарйиа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, уағызы уақытында біздің жүрегімізге қорқыныш ұялап, көздерімізге жас келді. Сонда біз: «Иә Аллаһтың елшісі, сенің бұл уағызың қоштасатын адамның уағызы секілді, сондықтан бізге насихат айтшы!» – дедік. Ол былай деді: «Менің

насихатым мынау: Ұлық Аллаһ Тағаладан қорқыңдар, егер сендерге құл өмір болса да оны тыңдаңдар және оған бойұсыныңдар. Расында, араларыңдағы көп өмір сүргендер әлі көп ұрыскеріске (фитнаға) тап болады, сондықтан сендерге еш ауытқымай менің Сүннетімді және дұрыс жолмен жүрген діндар халифалардың сүннетін ұстану керек болады, және сендерге бүкіл (діндегі) жаңалықтан (бидғаттан) қашу керек болады, өйткені әр бір (діндегі) жаңалық адасу болып табылады!» Бұл хадисті Абу Дауд және ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді хадис», деп келтіреді.

55 ТАРАУ

Бұл дүниеден бас тартудың дәрежесі, аз нәрсеге қанағат етуге ұмтылдыру, және кедейліктің дәрежесі жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«Шын мәнінде дүние тіршілігінің мысалы: Біз көктен жаудырған жаңбыр тәрізді. Ол арқылы адамдар, малдар жейтін өсімдіктер аралас өсіп, жер жүзі құлпырып зейнеттенген кезде, жер иесі; пайдалануға күшіміз жетеді деп ойлаған сәтте, түнде не күндіз өміріміз келіп, тіпті кеше болмаған тәрізді түбінен орылғанға айналдырдық. Ойланатын қауымға аяттарымызды осылай айырып баян етеміз.» «Йунус» сүресі, 24 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

«Оларға дүние тіршілігінен мысал бер: (Дүние тіршілігі) көктен біз жаудырған жаңбыр, арқылы: Жердің өсімдіктері бір-біріне араласып, құлпырып, одан құрғақ үгіндіге айналып, оны желдер ұшырып кеткен тәрізді. Сондай-ақ Аллаһ әр нәрседен үстем күш иесі! Мал мен балалар дүние тіршілігінің сәні. Ал бақи қалатын жақсылықтар болса, Раббыңның қасында; табыс бойынша да жақсы, әрі үміт тұрғысында да жақсы.» «Қеһф» сүресі, 45-46 аяттар.

Аллаһ Тағала айтты:

«Біліңдер! Шын мәнінде дүние тіршілігі бір ойын, ермек, сән және өзара мақтанысу, сондай-ақ малдарды, балаларды көбейту ғана. Бұның мысалы: Өсірген өсімдігі көпірлерді таңыртқан жаңбыр тәрізді. Сосын құрап, сап-сары болғанын көресің. Содан кейін үгінді болады, Ахиретте қатты азап және Аллаһтан, ризалық бар. Негізінде дүние тіршілігі бір алданыштың ғана нәрсесі.» «Хадид» сүресі, 20 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

«Адам баласы үшін әйелдер, балалар, алтын күмістен жиналған қазыналар, сәнделген аттар, малдар және егіндерді қызыға сүю әдемі көрсетілді. Бірақ олар дүние тіршілігінің сәні. Негізінде орынның жақсысы Аллаһтың қасында.» «Аль-Имран» сүресі, 14 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

«Әй адам баласы! Сөз жоқ, Аллаһтың уәдесі хақ. Ендеше дүние тіршілігі сендерді өсте алдамасын. Сондай-ақ аса алдағыш⁵ та сендерді Аллаһ туралы алдамасын» «Фатыр» сүресі, 5 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

«Сендерді көбейтуде⁶ бәсекелесу айналдырды. Тіпті қабырларыңа барғандарыңа дейін. Жоқ олай

¹ Яғни, ол ауырып тұра алмай жатқан соң кім намазға, имам болу керектігі жайлы, сұрап жатыр.

² Әскери жорықтардағы жеңістердің салдарынан мұсылмандарға өте көп байлық бұйыра бастады да, Абд ар-Рахман біздің сауабты істеріміздің сыйы осы дүниеде беріліп қойды ма деп, қорқа бастағандығын айтып жатыр.

³ Аллаһ жолындағы соғыстан кейінгі қалған тыртық.

⁴ Бұл жерде намаз оқыған кездегі сәждеден қалған із бен дәреттен кейінгі із жайында болып тұр. Менің ойымша намаздан кейінгі барлық із, тіздегі, оң аяқтағы маңдайдағы және т.б. іздер жайлы айтылып жатыр, ал бәрін білуші бір Аллаһ қана – аударушыдан.

⁵ Шайтан, оған Аллаһтың лағынеті болсын, жайлы айтылып жатыр.

⁶ Бүкіл дүние, мал-мүлік көбейтуде – аударушыдан.

емес тез білесіңдер. Тағы олай емес. Жуырда білесіңдер. Жоқ олай емес, анық білген боласыңдар.” “Тәкәсур” сүресі, 1-5 аяттар.

Аллаһ Тағала айтты:

“Бұл дүние тіршілігі бір ойыншық, ермек ғана. Күдіксіз ахирет жұрты анық тіршілік. Әттең! Олар білсе.” “Ғанкабут” сүресі, 64 аят.

457. Хабар бойынша, Амр бин Ауф аль-Ансари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Кезінде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Абу Убай бин аль-Жаррахты Бахрейнге сол жерде жиналған жирианы (салық) алып келуге жіберді. Абу Убайда ақшаны алып келді, оны білген ансарлар, таң намазына Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге келді. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, олармен таң намазын өткізгеннен кейін өз істерімен кетпекші болып еді, бірақта олар оның қасына келді. Оларды көрген ол жымып: “Сендер Абу Убайа Бахрейннен бір нәрсе әкелгенін есітіп келіп тұрсыңдар, деп ойлаймын”, - деді. Олар: “Иә, иә Аллаһтың елшісі”, - деді. Бұған Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Онда сендерді қуандыратын нәрсеге қуаныңдар да үміттеніңдер! Бірақта, Аллаһтың атымен ант етемін, мен сендер үшін кедейліктен қорқпаймын, менің сендер үшін қорқатыным, сендерге дейін өмір сүргендерге берілгені сияқты сендерге де осы дүниенің жақсылықтарының бәрі беріледі ме деп және олар сияқты бір-біріңмен бәсекелесесіңдер ме деп қорқамын, сонда ол сендерді де оларды жойғандай жояды!”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

458. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын мінберге отырды, ал біз болсақ оны қоршай отыра кеттік те, ол: «Расында, мен сендер үшін өлімімнен де қатты қорқатыным ол, сендерге бұйырылатын осы дүниенің жылтырағы мен әшекейлері. **Аль-Бухари, Муслим.**

459. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, бұл дүние тәтті, әрі көк, Аллаһ сендерді қайтер екен деп, жер бетінде Өзінің уәкілі етті. Бұл дүниеден сақ болыңдар және әйелдерден сақ болыңдар! **Муслим.**

460. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Иә, Аллаһ о дүниедегі өмірден басқа, өмір жоқ! **Аль-Бухари, Муслим.**

461. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

(Қабірге) өлген адамның артынан үшеуі ереді, олар: отбасы мүшелері, оның дүниесі және амалдары. Олардың екеуі қайтады да, ал біреуі өзімен қалады. Қайтатындары, отбасы мүшелері мен

дүниесі, ал амалдары болса өзімен қалады. **Аль-Бухари, Муслим.**

462. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Осы дүниеде ең көп молшылықта болған, ал Ахирет күні Отқа кесілгенді алып келіп, біраз уақыт Отта ұстайды да одан: “Иә Адам баласы, сен қашанда болса бір жақсылық көріп рахаттанып па едің?”, - деп сұрағанда, ол: “Жоқ, Аллаһтың атымен ант етемін, иә Раббым”, - деп жауап береді. Одан кейін бұл дүниеде қай бір қиыншылықтар көріп бәлеге душар болып Жәннәтқа шешілгенді алып келеді де, оны біраз уақыт Жәннәтқа кіргізіп: “Иә Адам баласы, сен қай бір жамандық көріп қайғырып көріп пе едің?”, - деп сұрайды. Сонда ол: “Жоқ, Аллаһтың атымен ант етемін, мен ешқашан жамандық көріп және қайғырып көрген емеспін!”, - деп жауап береді. **Муслим.**

463. Хабар бойынша, Аль-Мустаурид бин Шадад, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бұл дүние мен мәңгілік дүниенің айырмашылығын білу үшін, сендерден кез келгенің саусағын теңізге салсын да, одан кейін одан не алғанын қарасын¹. **Муслим.**

464. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оң жағынан және сол жағынан еріп қоршаған адамдарымен базардың ішінде жүргенде, бір өліп жатқан кішкене құлақты лақты көріп, оны көтеріп құлағынан ұстап: «Қайсыларың мынаны дирхемге сатып аласың?», - деп сұрады. Адамдар: «Біз оны ешқандай ақшаға сатып алғымыз келмейді, біз онымен не істейміз?», - деді. Ол: «Сендер осының сендерге бұйырғанын қалар ма едіңдер?», - деді. Адамдар: «Аллаһтың атымен ант етеміз, өлексе түгіл, тірі болса да біз оны қаламас едік, өйткені оның құлағы тым кішкентай?», - деп жауап берді. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Аллаһтың атымен ант етемін, бұл дүние Аллаһ үшін бұл лақтан да мардымсыз!”, - деді. **Муслим.**

465. Хабар бойынша, Абу Зарр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз Пайғамбармен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Медина жерінің қара тасты бөлігінен өтіп бара жатып Ухудқа қарай бұрылған уақытта ол: «Иә Абу Зарр!», - деді. Мен: «Мен мұндамын, Аллаһтың елшісі!», - деп дауыстадым. Сонда ол: «Мынандай ғана жағдайда Ухуд тауының көлеміндей алтынды болған, мені қуантар еді, егерде одан ертеңіне тек қана қарыздарымды өтеуге қалатындай мөлшерін қалдырсам, ал қалғанын осылай да осылай таратсам», - деп Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолдарын оңға,

¹ Бұл дегеніміз адамның саусағы қанша суды алып шықса, ол осы өмір, ал теңіз мәңгілік өмірдің баламасы, ал бәрін білуші бір Аллаһ - аударушыдан.

солға және артына сөрмеп көрсетті. Жолдың біраз бөлігін өтіп болған соң ол: «Расында, байлар Ахирет күні, байлығын осылай да осылай таратпағандарынан басқаларының бәрі кедей болып шығады¹», - деп Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолдарын оңға, солға және артына сөрмеп көрсетті де: «Бірақта ондайлар аз болады!», - деді. Содан соң ол маған: «Осы жерде қал да, мен саған оралғанымша орныңнан қозғалма!», - деп өзі ары қарай қараңғы түннің ішіне кіріп (көрінбей) кетті. Ал біраз уақыт өткізіп бір қатты дыбыс естідім. Мен Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, біреу тап бердіме, деп қорықтым да, оған бармақшы болдым, бірақ оның: «Мен саған келгенше орныңнан қозғалма!», - деген сөздерін есіме алдым да, ол оралғанша орнымнан қозғалмай тұрдым. Ол оралған соң: «Мені қорқытқан бір дыбыс естідім», - деп оған естігенімді айттым. Ол: «Сен шынымен-ақ оны естідің бе?», - деп сұрады. Мен: «Иә», - дедім. Сонда ол: «Бұл болған Жебірейіл, ол келіп маған мынаны айтты: «Сенің үмметіңнен Аллаһтан басқа ешкімге құлшылық етпегеннің бәрі Жәннәтқа кіреді», - деді. Мен: «Егер ол зина жасап, ұрласа да ма?», - деп сұрадым. Ол: «Ол ұрласа да, зина жасаса да!», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

466. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер менде Ухуд тауының көлеміндей алтын болса, үш күннен соң одан қарыздарымды өтейтін мөлшерде ғана қалдырып, қалғанын таратып жіберсем, қуанар едім! **Аль-Бухари, Муслим.**

467. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өздеріңнен жоғарыдағыларға қарамаңдар, өздеріңнен төмендегілерге қараңдар, өйткені бұл сендерге Аллаһтың жасаған мейірімін аз деп ойламауларың үшін жақсы. **Аль-Бухари, Муслим. Бұл жерде Муслимнің нұсқасы беріліп отыр.**

Бұл хадистің аль-Бухари келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Егер сендерден кім өзінен байырақ не болмаса әдемірек біреуді көретін болса, онда өзінен төменірек біреуге қарауды да ұмытпасын.

468. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өздеріне бір нәрсе берілгенде риза болып, ал еш нәрсе берілмесе риза болмайтын динардың, дирхемнің, катифтың, хамистің² құлдары, жаман жағдайға душар (яғни опат) болсын! **Аль-Бухари.**

469. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен перденің арты тұрғандарының жетпісін көрдім³, сонда оларда үстеріне киетін киімнен бір изар⁴, не болмаса ұштарын мойындарына байлап алатын, бір дана ғана киімдері болатын, ал шапан деген олардың ешқайсысында болған емес. Олардың ол киімдері бірінің тізелеріне дейін жетсе, енді бірінің қызыл асықтарына дейін жететін, сонда адамдарға көрінуге болмайтын жерлері⁵ ашылып қалмас үшін, киімдерінің ұштарын ұстап тұратын. **Аль-Бухари.**

470. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бұл дүние – имандыға түрме де, имансызға Жәннәт. **Муслим.**

471. Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, менің иығымнан ұстап: «Бұл дүниеде бөтен елдік, не болмаса сапардағы адам секілді бол», - деді.

Бұл хадисті жеткізуші Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп жиі айтатын: «Егер сен көшке дейін тірі болсаң онда таң атқанша өмір сүремін деп ойлама⁶, ал таң атқанда тірі болсаң онда күн батқанша өмір сүремін деп ойлама және деніңнің саулығынан ауруыңа (қажетін) ал, ал өміріңнен - өліміңе (қажетін) ал!»⁷ **Аль-Бухари.**

Бұл хадисті түсіндірушілер былай дейтін, бұл дүниеге сенім артпа, оны өзіңнің отаным деп ойлама және мұнда ұзақ уақытқа қаламын деп қамданба, бұл дүниеге жат елдік кісі қалай үйірленсе сен де солай үйірлен және үйіне оралуға дайындалған жат елдік шетте не ісетемейтін болса, сен де мұнда оны істеме, ал көмек көрсетуші Аллаһ.

472. Аубль-Аббас Сахль бин Саъд ас-Саъди, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір адам келді де: «Иә Аллаһтың елшісі, маған мен оны орындасам Аллаһ жақсы көретін және адамдар жақсы көретін бір амал көрсетші», - деп сұрады. Жауап ретінде оған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Бұл дүниеден басыңды тарт, сонда сені Аллаһ жақсы көретін болады, адамдардағы нәрселерден басыңды тарт, сонда сені адамдар жақсы көретін болады.» **Бұл хадисті «Жақсы» хадис**

³ «Ахль ас-суфа» - перденің арты тұрғандары, кедей, баратын жерлері жоқ, тұратын үйлері жоқ Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабалары, оның үйінің жанында мешітте перде артында тұрғандарды айтқан. Солардың бірі Абу Хурайра. Онда тұрғандардың тоқсанының аты мәлім.

⁴ Изар – белге оралатан матаның бөлігі.

⁵ Аура – егер ер адам жайлы сөз болса, онда көрінуге болмайтын жерлері – ол кіндік пен тізенің арасы, ал әйел адамның аура – ол екі қолы (білезік тағатын жерден төмен) мен бетінен басқа жерлері.

⁶ Бұл дегеніміз, өлі де болса көп өмір сүремін, деп дәмеленбе, өйткені өлім кез-келген уақытта келе алады, сондықтан сауабты істерді істеуді не тәубеге келуді кейінге ысыра берме.

⁷ Бұл, сауабты істерді денің сау және тірі кезіңде жасап ал, деген сөз.

¹ Яғни, сауабы аз болады.

² Катиф-хамис – бұл киім түрлері, яғни киімнің құлы болғандар.

деп жақсы иснадпен Мбн Маджаъ және басқа да мухаддистер келтіреді.¹

473. Хабар бойынша, ан-Нуъман бин Башир, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Омар бин аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, осы дүниенің игілігі тиген адамдар жайлы айтып жатып былай деді: "Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, күні бойы жеуге жаман құрмаларды да таба алмай аштықтан бүгіліп жүргенім көрдім!" **Муслим.**

474. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жан тапсырғанда, менің сөремде сақтаулы тұрған кішкене ғана арпадан басқа жейтін еш нәрсе болмады, мен онымен көп уақыттар бойы тамақтанып жүрдім де, ал оны бірде өлшегенімде ол таусылып қалды!² **Аль-Бухари, Муслим.**

475. Хабар бойынша, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әйелінің бауыры Жуввайрийи бин аль-Хаоис, Амр бин аль-Харис, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Қайтыс болғаннан кейін, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, артынан өзі мініп жүрген ақ қашары, қару-жарағы және түскен табысының бәрін садақа ретінде таратуға өмір берген жер бөлігінен басқа не динар, не дирхем, не құл, не күң қалдырған жоқ. **Аль-Бухари.**

476. Хабар бойынша, Хаббаб бин аль-Апатт, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Біз Пайғамбармен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Меккеден Мәдинаға Өзінде біздің сауабымызды жазған Аллаһтың дидарына талпынып көштік. Арамызда кейбіреулер бұл дүниеде сыйын алмай кетті. Олардың арасында Мусъаб бин Умайр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, болды. Ол артынан ала жамылғыш қана қалдырып Ухуд шайқасында өлді. Біз онымен оның басын жапқан кезде аяғы ашылып қалатын да, ал аяғын жапқан кезде басы ашылып қалатын, сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге оның басын жауып, ал аяғын тәтті иісті қамыспен жабуға өмір берді. Және де арамызда (осы дүниеде) жемістері пісіп, оны үзіп қазір жеп жүргендер де бар!³ **Аль-Бухари, Муслим.**

¹ Бұл хадисті ан-Науауидің басқа кітаптарында былай түсіндіріледі, бұл дүниеден басыңды тарт дегені, ол Аллаһтың барлық тыйым салған нәрселерінен басыңды тарт дегені, сонда егер Аллаһтың барлық тыйым салған нәрселерінен басыңды тартсаң, сонда сені Аллаһ жақсы көреді, дейді. Ал адамдардағы бар нәрселерден басыңды тарт дегені, ол адамдардан еш нәрсе сұрама, сонда адамдар сені жақсы көретін болады, дейді. Ал бәрін білуші бір Аллаһ қана – аударушыдан.

² Бұл дегеніміз, Аллаһтың мейіріммен Айшаның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, жеп жүрген арпасына береке болып таусылмайды да, ал оған Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, енді арпа қанша уақытқа жетер екен деп, оны өлшеген уақытында таусылды.

³ Бұл жерде, Аллаһ оларға сыйларын беруін осы дүниеден бастаған, жағдайлары жақсарғандар жайлы айтылып жатыр.

477. Хабар бойынша, Сахл бин Саъд ас-Саъди, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер Аллаһ үшін бұл дүние масаның қанатына тұрарлықтай болса еді, онда Ол имансызға бір жұтым су да бермес еді! Бұл хадисті ат-Тирмизи "Жақсы әрі сенімді хадис", деп келтіреді.

478. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһты еске алғаннан басқа және соған жақын істерден басқа және білуші мен білім алушыдан басқаның бәрі бұл дүниеде лағынеттелген және бұл дүниеге лағынет тиген. Бұл хадисті ат-Тирмизи "Жақсы хадис", деп келтіреді.

479. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Иемденушіліктің артынан қудаламаңдар, олай істесеңдер бұл дүниені қалап (яғни жақсы көріп) кетесіңдер. Бұл хадисті ат-Тирмизи "Жақсы хадис", деп келтіреді.

480. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз лашығымызды жөндеп жатқан кезімізде, жанымыздан өтіп бара жатқан Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізден: "Бұл не?", - деп сұрады. Біз: "Бұл ескірген соң, біз бұны мықтап жатырмыз", - дедік. Бұған ол: "Мен бұдан да шұғыл іс бар деп ойлаймын", - деді. **Аль-Бухари, Муслим, Абу Дауд, ат-Тирмизи** бұл хадисті "Жақсы әрі сенімді хадис", деп келтіреді.

481. Хабар бойынша, Қаъб бин Ийад, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, әр үмметтің өзінің азғырылатын (сынағы) бар, менің үмметімнің азғырылатын (сынағы) байлық болады. Ат-Тирмизи бұл хадисті "Жақсы әрі сенімді хадис", деп келтіреді.

482. Хабар бойынша, Абу Амр Осамн бин Аффан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адам баласы онда тұратын үй, және денесін басқалардың көруіне рұқсат етілмеген жерлерін жабатын киім және су мен үзім наннан басқа еш нәрсеге жақысы жоқ⁵. Бұл хадисті ат-Тирмизи "Жақсы хадис", деп келтіреді⁶.

Ат-Тирмизи былай дейді: "Мен, Абу Дауд Суляйман бин Ас-лям аль-Бахли былай дегенін естідім: "Мен,

⁴ Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Ахиреттің қамын ойлау, бәрінен де шұғыл іс, өйткені ол кез келген уақытта болып қалуы мүмкін, деп айтып жатыр.

⁵ Бұл жерде адам не затсыз күнін өткізе алмайтын нәрселер жайлы, не болмаса Ахиретте сұралмайтын нәрселер жайлы айтылып жатыр.

⁶ Бұл хадисті шейх Албани «Әлсіз хадистер», қатарына жатқызған - аударушыдан.

ан-Надр бин Шумайльдің былай дегенін естідім: “*аль-Жильф*” деген сөз “қоспасыз нан”, дегенді білдіреді. Басқа біреу: “Бұл көбекті нан”, - десе, ал аль-Харави: “Мұнда нан салатын ыдыс жайлы, мысалыға, “қап”, жайлы айтылып тұр”, - дейді.

483. Хабар бойынша, Хаббаб бин аль-Апатт, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Сендерді көбейтуде бәсекелесу айналдырды¹”, - деп оқып жатқан кезінде келдім. Ол оқуын аяқтап: “Адам баласы: “Менің байлығым, менің байлығым!”, - дейді, - бірақта, иә Адам баласы, саған сен жеп таусқаннан басқадан, киіп тоздырғаннан басқадан, не болмаса садақа ретінде беріп тамамдағаннан басқасы саған бұйырды ма?!²”, - деді. **Муслим.**

484. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Мутаффаль, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде бір адам, Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Иә Аллаһтың елшісі, Аллаһтың атымен ант етемін, мен сені жақсы көремін!”, - деді. Жауап ретінде ол: “Сен не айтып жатқаның жайлы ойлан”, - деді. Ол тағы да: “Аллаһтың атымен ант етемін, расында, мен сені жақсы көремін!”, - деп бұл жолы үш рет қайталады. Сонда, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Егер сен мені жақсы көрсең, онда кедейлікке қарсы қаруыңды қамдай бер, өйткені мені жақсы көргенге кедейлік (таудан аққан) ағын су (таудың шетіне) жеткеннен де тез жетеді”, - деді. Ат-Тирмизи бұл хадисті “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді³.

485. Хабар бойынша, Қаъб бин Малик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Екі қасқырдың бір отар қойға тигізген зияны, адамның байлыққа деген құштарлығының дініне тигізетін зиянынан артық емес. Ат-Тирмизи бұл хадисті “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.

486. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қамыстан жасалған тоқыманың үстінде ұйықтап тұрған кезінде оның денесінде өрменнің іздері қалды. Сонда біз: “Иә Аллаһтың елшісі, біз саған бір нәрсе төсеп беруіміз керек еді!”, - дегенімізде – ол: “Бұл дүниені кәйтейін? Мен бұл дүниеде ағаштың көлеңкесіне демалуға келіп, ал одан кейін оны тастап кететін шабандоз секілдімін!”, - деді. Ат-Тирмизи бұл хадисті “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.

487. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кедейлер Жәннәтқа, байлардан бес жүз жыл бұрын кіреді. Ат-Тирмизи бұл хадисті “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.

488. Хабар бойынша, Ибн Аббас және Имран бин Хусайн, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мен Жәннәтқа қарап едім ондағылардың көбінің кедейлер екенін көрдім және Тозаққа қарап едім ондағылардың көбісінің байлар екенін көрдім. **Аль-Бухари, Муслим.**

489. Хабар бойынша, Усама бин Зайд, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мен Жәннәттің қақпасының жанында тоқтағанымда, онда көбінше жарлылардың кіргенін көрдім, ал байлар болса бөгелтілді⁴. Ал Тозаққа кіруге шешілген байлар Тозаққа (тезінен) тасталынды⁵. **Аль-Бухари, Муслим.**

490. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ақынның айтқан сөздерінің ең шыншылы болып, Лябид⁶ ақынның былай деп айтқаны жатады: “Аллаһтан басқаның бәрінің шарқы (шамасы) жоқ⁷ болып табылмай ма?” **Аль-Бухари, Муслим.**

56 ТАРАУ

Аштықтың, қатаң өмірдің, аста, суда, киімде және басқа да барлық адамның жанына қуаныш әкелетін істерде азға қанағат етудің, және де нәпсінің артынан еруден бас тартудың мәртебесі жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Бұл пайғамбарлардан кейін орындарына, намазды қойып, нәпсілеріне ергендер келді. Олар жақында (Қияметте) адасуларының сазайын тартады. Бірақ кім тәубе қылып, иман келтірген түрде түзу іс істесе, міне солар ешбір әділетсіздікке ұшырамай Жәннәтқа кіреді.” **“Марйам” сүресі, 59-60 аяттар.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Ол қауымына сән-салтанат ішінде шықты; дүние тіршілігін қалағандар: “Өттең! Бізге де Қарұнға берілген тәрізді болса; өйткені ол зор ырыс иесі”, - деді. Өздеріне білім берілгендер: “Аллаһтың сыйлығы; иман келтіріп ізгі іс істегендерге тағы жақсы. Ал оған сабырлылар ғана жетеді”, - деді.” **“Қысас” сүресі, 79-80 аяттар.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Сол күні, (дүниеде берілген) әр нығметтен әлбетте сұраққа тартыласыңдар.” **“Тәквүр” сүресі, 8 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

¹ 102 сүре, «Тәквүр» сүресі.

² Яғни, өзінің артынан мәңгілік өмірге қалдырғаны.

³ Бұл хадисті шейх Албани «Әлсіз хадистер», қатарына жатқызған - аударушыдан.

⁴ Байлығын қалай тапқаны және қайда жаратқаны жайлы есеп берулері үшін.

⁵ Бұл дегені, оларды бөгеместен Тозаққа тастайды.

⁶ Ләбид – Исламға дейін өмір сүрген, артынан Ислам қабылдап ұзақ өмір сүрген ақынның аты.

⁷ Шарқы жоқ дегені – ол мәңгі емес дегені.

“Кім дүниені қаласа. Біз де қалаған кісімізге дүниеде қалағанымызды береміз. Содан соң оны жаһаннамға саламыз. Ол, оған қорланып, мәрхеметке ұзақ болған түрде кіреді.” “Ісра” сүресі, 18 аят.

491. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мухаммадтың қайтыс болған күніне дейін, оның жанұя мүшелері арпадан жасалған нанды екі күн қатарынан тойып жеген емес. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің **Аль-Бухари** келтірген басқа бір нұсқасында Айшаның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Мухаммад, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Мединадан көшіп қайтыс болғанға дейін, оның жанұясы бидайдан жасалған нанды үш күн қатарынан тойып жеген емес.

492. Хабар бойынша, Урва, Айшаның оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқанын естіген:

Иә менің апамның баласы, Аллаһтың атымен ант етемін, мынадай жағдайлар болған, біз жаңа айдың туғанын көрдік, одан кейін тағы да бір жаңа ай туғанын көрдік, екі ай аралығында біз үш жаңа туған айды көріп, сол аралықта Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үйлерінде от тұтатпаған күндер болған еді¹.

Урва былай дейді:

Мен: “Иә апатайым, (сонда) сендер немен қоректендіңдер?”, - деп сұрадым. Сонда ол былай деді: “Құрма мен сумен, дегенмен Пайғамбармен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көрші болып сауынды түйелері бар ансарлар тұрды да, олар Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, олардың сүтінен беріп тұратын, ал ол болса оны бізге ішкізетін.” **Аль-Бухари, Муслим.**

493. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Макбуридін айтуымен, ол бірде алдарында қуырылған қойдың еті жатқан адамдар, жандарынан өтіп бара жатқан Абу Хурайраны, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, шақырды, бірақ ол тамақтан бас тартып былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұл дүниеден (басқа тұрмақ) арпамен жасалған нанды да тойып жемей өтті. **Аль-Бухари, Муслим.**

494. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қайтыс болғанынша тамақты тақтайдың үстінен жеп көрмегендей², нәзік ұннан жасалған нанды³ да жеп көрген емес. **Аль-Бухари.**

Бұл хадистің **аль-Бухари** келтірген тағы бір нұсқасында **Ансатың** былай деп айтқаны келтіріледі:

...және ол өмірінде толығымен қуырылғын (отқа қақталған) қозыны көрген де емес.

¹ Бұл, сол аралықта Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әйелдерінің үйлерінде от жағып ыстық тамақ жеген емес, дегені.

² Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кезінде ондай тақтайлардан (столдардан) тамақты өйгілі адамдар жейтін, өйткені олар тамақ үстінде еңкеюді өздерінің беделдеріне сәйкес келмейді, деп санайтын.

³ Ақ бидайдың ұны.

495. Хабар бойынша, ан-Нуъман бин Башир, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен сендердің Пайғамбарларыңның, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кей-кездері қарнын тойдыру үшін, жаман құрма да таба алмаған күндері болғанын көргенмін. **Муслим.**

496. Хабар бойынша, Сахл бин Саъд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Аллаһ оны (адамдарға) жіберіп және оны Өзіне алғанға дейін ақ нанды көрген емес. Одан: “Сендерде Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өмірі кезінде елек (елкөзер) болды ма?”, - деп сұрады. Сонда ол: “Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Аллаһ оны (адамдарға) жіберіп және оны Өзіне алғанға дейін елек көрген емес”, - деді. Одан: “Онда сендер еленбеген (електен өткізбеген) арпаны қалай жедіңдер?”, - деп сұрады. Ол: “Біз оны бірінші ұнтақтайтынбыз, сосын оған үрлейтінбіз, сонда одан ұшқаны ұшып, ал қалғанына су құйып қамыр илейтінбіз”, - деп жауап берді. **Аль-Бухари.**

497. Хабар бойынша, Сахл бин Саъд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде күндіз /не...түнде/ Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үйінен шыққан кезінде ойламаған жерден Абу Бакр мен Омарды көрді де, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, олардан: «Сендерден осындай уақытта үйлеріңнен шығуларыңа не себеп болды?», - деп сұрады. Олар: «Аштық, иә Аллаһтың елшісі», - деді. Бұны естіген ол: «Жаным қолыңда Болғанның атымен ант етемін, менің де үйден шығуыма себеп болған аштық. Менімен бірге жүріңдер», - деді де бәрі бірге бір ансардың үйіне барды. Олар оған келсе ол үйінде жоқ екен. Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көрген ол адамның әйелі: «Қош келдіңіз!», - деді. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, одан: «Пәленше қайда?», - деп сұрады. Ол әйел: «Ол бізге жақсы су алып келуге кетті», - деген уақытында әлгі ансар кіріп келді де, Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, және оның екі жолдасын көріп, одан кейін⁴: «Субхан Аллаһ (Аллаһқа мақтау), бүгін ешкімде менің үйімдегідей қадірлі қонақтар болмайды!», - деді. Содан соң ол барып оларға көктей, піскен, және үлбіреп піскен құрманың бір шоғын алып келді де: «Жеңіздер!», - деп, өзі қолына пышағын алды. (Бұны көрген) Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сауындысын бауыздаушы болма!», - десе де, ол барып сол қойды бауыздады. Сосын олар ет жеп, құрма жеп, су ішіп тойған соң, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Абу Бакр мен Омарға, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын: «Жаным қолыңда Болғанның атымен ант етемін, Ахиретте сендер бүгінгі (тойынып) рахаттанғандарың үшін әлбетте жауап бересіңдер! Аштық сендерді үйлеріңнен шығуларыңа мәжбүр етті, ал сендер рахат алмай (яғни тойынбай) үйлеріңе оралмадыңдар!» - деді. **Муслим.**

Рахаттану жайлы сұраулар, ол рахаттарды тізіп естеріне салу рәтінде болып, ол үшін

жазаланып айыпталмайды (деп ойлаймыз), ал Аллаһ бұл жайында жақсырақ біледі. Ал өлгі ансар жайлы айтатын болсақ, ол ат-Турмизидің және басқа мухадситердің келтірген риуаяттарында Абуль-Хайсам бин ат-Тайхан, делінеді.

498. Хабар бойынша, Халид бин Омар аль-Адауи, ол былай деді:

Бірде Баср қаласының басшысы болған Утба бин Газуан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, бізге мақтай деп құтпа айтты. Алдымен ол Аллаһқа мақтауларын айтты да, сосын: "Ал содан соң, расында бұл дүниеге оның ақыры жайлы хабар берілді, оның ақыры жақындап қалды, расында, одан оны иесі жинап алып, ыдыста қалған қалдықтай қалдық қалады. Расында, сендер бұл дүниеден, басқа таусылмайтын дүниеге көшесіңдер, сондықтан оған өздеріңмен бірге алып кете алатын игілікті (істеріңмен) көшіңдер. Расында, бізге мынау айтылды, Жаһаннамның жағасынан тасталған тас жетпіс жыл бойы құлап оның түбіне жете алмайды, бірақта Аллаһтың атымен ант етемін, ол толығымен толтырылады, ал сендер неліктен бұған таңырқамайсыңдар?! Және бізге мыналар айтылды, Жәннәт қақпаларының жарма¹ арасының ұзындығы қырық жылдық сапарға тең, бірақта әлбетте солардың бәрі адамдармен толтырылатын күн болады! Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге жеті адам болып, оның ішінде мен де бармын, бізге ағаштың жапырағынан басқа жейтін еш нәрсе болмай, оны жеп аузымыздың ұштары жарамен қаптаған күндер де болған. Бірде маған ойламаған жерден шапан бұйырып, оны екіге бөліп жартысын Саъд бин Маликке бердім, сонда оның жартысын мен, ал екінші жартысын Саъд (белге орайтын) изар ретінде қолдандық. Ал қазір болса біз әр қайсысымыз кем дегенде бүтін бір қаланың басшысымыз, бірақта расында, мен Аллаһқа Оның алдында бишара бола тұра өзімді ұлы (мәртебелі) санаудан сыйынамын (яғни сақта деймін)! Муслим.

499. Хабар бойынша, Абу Муса аль-Ашъари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын бізге қиса² мен дөрекі изар алып шығып³ былай деді: "Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Аллаһ Өзіне алғанда үстінде осы киімдері болды." Аль-Бухари, Муслим.

500. Хабар бойынша, Саъд бин Абу Уақас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Расында, мен Аллаһ жолында жебесінен оқ атқан арабтардың ішінде біріншісі болдым. Біздердің Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тікенді бұтаның және өлгіні жегеннен қиы қойдың құмалағы секілді араласпай түсетін, қарағанның жапырағынан басқа жейтін еш нәрсе болмаған жорықтарда, бірге болған кездер болды. Аль-Бухари, Муслим.

501. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың

елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Иә Аллаһ, Мухаммадтың жанұясының ризығын күндізгі қоректену қыл!⁴ Аль-Бухари, Муслим.

502. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Өзінен басқа құдай болмаған Аллаһтың атымен ант етемін, расында, менің аштықтан бауырыммен жерге жатып не болмаса оның қиындығын жеңілдету үшін ішіме тас байлап жүрген кездерім болды да, бірде мен олардың⁵ жүретін жеріне отырып алдым. Біраз уақыт өтісімен менің жанымнан Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өтіп бара жатып, менің түрімді көріп жан дүниемде не болып жатқанын түсініп жымыып, маған: "Абу Хирр⁶!", - деді. Мен: "Мен мұндамын, иә Аллаһтың елшісі!", - дедім. Ол: "Менің артымнан жүр", - деді де, мен оның артынан жүріп отырдым. Сосын ол үйіне кірді де, ал мен болсам одан кіруге рұқсат сұрадым, ол маған рұқсат берді. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үйге кіріп бір ыдыстағы сүтті көріп: "Мынау қайдан келген сүт?", - деп сұрады. Оған: "Оны саған пәленше сыйлады?", - деді. Сонда ол: "Абу Хирр!", - деді. Мен: "Мен мұндамын, иә Аллаһтың елшісі!", - деп үн қаттым, ол болса: "Перденің арты тұратындарына бар да, оларды маған шақырып кел!", - деді.

Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, сөзін былай жалаастырды:

Перденің артында тұратындар жайлы айтатын болсақ, олар Исламның қонақтары еді, олардың Мединада көмектесетін ешкімі болмағаны секілді, олардың жанұялары да, ақшалары да жоқ еді, ал Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, садақа әкелетін болса, ол оның бір бөлігін соларға беретін, ал өзі болса оған тиіспейтін, ал егерде оған бір сый беретін болса, онда да оларды ұмытпай соларға бір бөлігін беретін де, ал бір бөлігін өзіне қалдыратын. Оның бұл сөздері мені қапаландырып мен ішімнен: "Бұл ыдыстағы (сүт) перденің артында тұратындар үшін не болады?! Бұл сүтті мен ғана ішіп, қуаттанып алуға лайықтымын. Ал егер олар мұнда келсе, онда ол маған ыдыстағы сүтті оларға беріп, сосын кезек маған жеткенше бұл сүттен не қалады!", - деп ойладым, - бірақта Аллаһ пен Оның елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әмірін орындамау жайлы сөз де болуы мүмкін емес, сондықтан мен оларды барып шақырып келдім. Олар оның үйінің жанына келді де, кіруге рұқсат сұрады, ол оларға рұқсат бергенде, олар ішке кіріп отырды. Сонда ол: "Абу Хирр!", - деді. Мен: "Мен мұндамын, иә Аллаһтың елшісі!", - дедім, ол: "Ыдысты алып әр қайсысына бер!", - деді.

Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, сөзін былай жалаастырды:

⁴ Яғни, өмір сүруге жетерлік қана, аз ғана қорек бер, дегені.

⁵ Бұл жерде Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мен оның сахабалары жайлы айтылып тұр.

⁶ Абу Хурайра («мысықтың әкесі») – осы хадисті жеткізуші Абд ар-Рахман бин Сахрдың лақап аты. Оны бұлай атауларының себебі, ол әрдайым киімінің жеңінде мысықты алып жүреді екен. Ал бұл хадисте Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын «Абу Хирр» («еркек мысықтың әкесі»), деп атап жатыр.

⁷ Ол кезде перденің артында 50 -70 шақты адам тұратын.

¹ Жарма дегеніміз, ол қақпа орнатылатын бұғана - аударушыдан.

² Шапан секілді киімнің түрі.

³ Яғни, көрсету үшін.

Мен ыдысты алдым да, әр қайсысына бере бастадым, олар тойғандарынша ішіп, ыдысты маған қайтарып отырды. Кезек Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жеткенше, осылай қайталанып отырды, сосын ол ыдысты қолына алды да маған күлімдеп қарап: “Абу Хирр!”, - деді. Мен: “Мен мұндамын, иә Аллаһтың елшісі!”, - дедім; сонда ол: “Біз екеуіміз ғана қалдық”, - деді. Мен: “Сен дұрысын айтып тұрсың”, - дедім. Ол: “Отыр да іш!”, - деді. Мен отырдым да ыдыстағыны ішіп қойдым, сосын ол тағы да: “Іш!”, - деді, - мен тағы да іштім. Ол Маған: “Іш!”, - деп айтуын, мен: “Сені ақиқатпен Жібегеннің атымен ант етемін, бұдан басқа іше алмаймын”, - дегенімше жалғастыра берді. Ол: “Онда оны маған бер”, - деп, Аллаһ Тағалаға мақтаулар айтты да: “Аллаһтың атымен /Бисми-Лләһи/”, - деп қалғанын ішіп қойды. **Аль-Бухари.**

503. Хабар бойынша, Мухаммад бин Сирин, ол Абу Хурайраның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мінбері мен Айшаның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, үйінің арасында талып құлаған кездерім болды. Сол кезде мені жойданды деп, адамдардың ішінен бірі келіп мойнымнан аяғымен басатын, ал мен болсам жыңды емес едім, ал құлайтын себебім, аштық еді. **Аль-Бухари.**

504. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қайтыс болғанда оның сауыт-сайманы бір саъ² арпа үшін, яһудиде кепілдікте еді. **Аль-Бухари, Муслим.**

505. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сауыт-сайманын арпа үшін кепілдікке берді, ал мен оған арпадан жасалған нан мен ащылау шығғырылған май алып келгенімде оның былай деп айтып жатқанын естідім: “Не таң ертең, не кешке ешуақытта Мухаммадтың жанұясында тоғыз үйге³ бір саъдан артық тамақтанатын еш нәрсе болған емес.” **Аль-Бухари.**

506. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен перденің арты тұрғандарының жетпісін көрдім⁴, сонда оларда үстеріне киетін киімнен бір изар⁵, не болмаса ұштарын мойындарына байлап алатын басқа, бір дана ғана киімдері болатын, ал шапан деген олардың ешқайсысында болған емес. Олардың ол киімдері бірінің тізелеріне дейін жетсе,

енді бірінің қызыл асықтарына дейін жететін, сонда адамдарға көрінуге болмайтын жерлері ашылып қалмас үшін, киімдерінің ұштарын ұстап жүретін. **Аль-Бухари.**

507. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, төсегі - ол іші пальманың қылымен толтырылған теріден иленген көрпеше болатын. **Аль-Бухари.**

508. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге отырған кезімізде, ансарлардың ішінен бірі келді де, сәлем беріп артқа қарай кетті. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, одан: “Иә ансар бауырым, менің бауырым Саъд бин Убаданың халы қалай⁶?”, - деп сұрады. Ол адам: “Жақсы”, - деп жауап берді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, орнынан тұрып жатып: “Кайсысың оған кіріп шығасың?”, - деді. Біз де онымен бірге тұрдық. Біз оннан көп адам болдық, сонда біздің еш қайсысымызда не сандалымыз, не мәсіміз, не бас киіміміз, не жидеміз болмады, және біз сор жермен үстімізде барымызбен оған жеткенше жүріп отырдық. Сонда аурудың жанындағылар (бізге орын беріп) шығып кетті де, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанындағыларымен оған жақындады. **Муслим.**

509. Хабар бойынша, Имран бин аль-Хусайн, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Араларыңдағы жақсыларың менің замандастарым болады, одан кейін – олардан кейінгілер, одан кейін – одан кейінгілер. **Имран айтты:**

Бұл сөздерін Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, неше рет қайталағанын екі рет пе, әлде үш рет пе білмеймін, әйтеуір сосын былай деді: “Ал одан кейін олардың орнына куә беріп, бірақ куәсінен тайып (сатып) кететін, сондықтан сенімсіз болып куәлікке оларды қатыстырмайтын адамдар келеді. Олар ант беріп бірақ анттарын орындамайды және олардың арасында дөкейлері көп болады⁷. **Аль-Бухари, Муслим.**

510. Хабар бойынша, Абу Умама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Иә Адам баласы, сен үшін артық затты жұмсау оны жаныңда ұстап қалғаннан жақсы, өйткені сен өзіңе керектіні қалдырғаннан айыпталмайсың (яғни жазаланбайсың). Ал жұмсауды өзіңнің қарамғыңдағыларға беруден баста⁸. **Ат-Тирмизи бұл хадисті “Жақсы өрі сенімді хадис”, деп келтіреді.**

¹ Сүттің, Аллаһтың мейірімімен бір ыдыстан соншама адамға жеткені үшін.

² Көлем өлшемі, 1 саъ = 4,2 литр.

³ Аллаһтың елшісінің әйелдерінің үйі.

⁴ «Ахль ас-суфа» - перденің артында тұрғандар, кедей баратын жерлері жоқ, тұратын үйлері жоқ Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабалары, оның үйінің жанында мешітте перде артында тұрғандарды айтқан. Солардың бірі Абу Хурайра. Онда тұрғандардың тоқсанының аты мәлім.

⁵ Изар – белге оралатын матаның бөлігі.

⁶ Ол кезде Саъад ауырып жатқан болатын.

⁷ Бұл жерде дөкейлері деп жатқаны, тамақты көп жеп сөміз болатындар жайлы, не болмаса байлыққа құмар адамдар жайлы айтылып жатыр.

⁸ Яғни, жанұяңа беруден баста.

511. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Михсан аль-Ансари аль-Хатми, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Араларыңнан таңертең жүрегі тыныштықпен, дені сау және күндізге жетерлік тамағымен тұрғандарыңа, бүкіл дүние бұйырды деп айтуға болады. Ат-Тирмизи бұл хадисті “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.

512. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оғларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ислам дінін қабылдап, өзінің несібесіне жеткіліктісі¹ бұйырып және Аллаһтың қалауымен Оның бергеніне риза болатын адам, мол табысқа кенеледі. Муслим.

513. Хабар бойынша, Абу Мухасммад Фадали бин Убайда аль-Ансари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Рахат (не бахыт) сонда, кім Ислам дінін қабылдап жеткілікті тамағы болып және барына қанағат етсе. Ат-Тирмизи бұл хадисті “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.

514. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірнеше күн қатарынан Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, аш ұйықтауға тура келетін кездері болатын және оның жанұясына да кешкілік тамақтарына еш нәрсе табуға мүкіншіліктері болмайтын, ал жейтін нандары көбінше арпадан жасалған нан болатын. Ат-Тирмизи бұл хадисті “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.

515. Хабар бойынша, Фадала бин Убайд, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдармен өткізген намаздарында, қатарда ұйып намаз оқып тұрған еркектердің ішінен, ал турасын айтатын болсақ перденің арты тұрғындары аштық салдарынан естерінен танып құлауы жиі болып тұратын да оларға бәдәуилер: “Бұл адамдардың есі дұрыс емес!”, - дейтін. Ал Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, болса намаздан кейін оларға келіп: “Егер сендер Аллаһ Тағала сендер үшін не дайындап қойғанын білсеңдер еді, онда бұдан да ауыр кедейлік пен мұқтаждықты қалар едіңдер!”, - дейтін. Ат-Тирмизи бұл хадисті “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.

516. Хабар бойынша, Абу Карима аль-Микдам бин Маъдиқариб, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адам өзінің қарнынан артық жаман ыдыс толтырған емес! Адам баласына өзінің денесін ұстап жүру үшін бірнеше үзім тамақтан артық керек емес, ал егер де көп жеуге мәжбүр болса, онда асқазанының үштен бірін тамаққа толтырсын, үштен бірін - суға, ал қалған үштен бірін – жеңіл демалу

үшін қалдырсын. Ат-Тирмизи бұл хадисті “Жақсы хадис”, деп келтіреді.

517. Хабар бойынша, Абу Умам Ийас бин Саъляб аль-Ансари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабалары бұл дүниенің игіліктері жайлы әңгіме айтып жатқан кезінде, ол : “Сендер естімеп пе едіңдер? Сендер естімеп пе едіңдер? Расында, тозу – иманнан, тозу – иманнан!”, - деп, ауыр өмірдің ізін меңзеді. Абу Дауд.

“Тозу”, деп тозаан киімді (айтады) және сәнді киімнен бас тартуды айтады. Ал қатаң өмірдің ізі, дегеніміз ол ауыр өмірден терісі кеуіп (жарылып), рахат өмірден бас тартқан адамның халінде өмір сүрген адамның өмірі жайлы айтуға болады.

518. Хабар бойынша, Абу Абдуллаһ Жабір бин Абдуллаһ, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жасақтың әміршісі етіп Абу Убайданы, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, тағайындап, құрайыштардың азық-түлік тиеген көшін басып алу үшін, жорыққа аттандырды. Сонда бізге теріден жасалған қапқа құрма ғана салып берілді, ал Абу Убайда, оны күніне әрқайсысымызға бір-бірден беріп отырды.

Сонда Жәбірден: «Сонда сендер онымен не істедіңдер?», - деп сұрады. Ол: «Біз оны нәресте секілді сорып, артынан су ішіп отырдық та ол бізге күні бойы қараңғы түскенше жететін және бұдан бөлек, біз талда өсіп тұрған түйелер жейтін жапырқты таяғымызбен қағып түсіріп, оны суда жібітіп жейтінбіз. Теңіздің жағасына жетісімен үлкен құмды қыр сияқты төбені көрдік те, оның жанына жақындап келсек, ол «анбар²», деп аталатын жануардың тұтас тушасы болып шықты. Алдымен Абу Убайда: «Бұл өлексе», - деді де, артынан: «Жоқ, біз Аллаһ жолындағы Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, елшілеріміз және біз бұны істеуге мәжбүрміз, сондықтан – жеңдер!», - деді. Біздің санымыз шамамен үш жүз адам болды да ол жерде оның етін жеп күйленгенімізше толығымен бір ай болдық. Сонда біз оның көзі орналасқан үңгірінен көз майын құмандап, ал етін бір бүтін бұқаның тушасының көлеміндей көлеммен кесіп алып отырдық. Бір күні Абу Убайда арамыздан он үш адамды таңдап алып, бәрімізді сол жануардың көз үңгіріне отырғызды, сосын оның бір қабырғасын алып құмның үстіне бекітіп астынан үлкен бір түйенің үстіне мініп өтті³. Және біз оның қақталған етінен қорек жинап алдық. Артынан Мединаға оралған кезімізде Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп болған жайды айтып бергенімізде ол: «Ол - Аллаһтың сендерге жіберген ризығы! Сол еттеріңнен бізге де қалды ма?», - деді. Сонда біз оған еттің бір бөлігін жібердік те, ол одан жеді. Муслим.

519. Хабар бойынша, Асма бинт Йазид, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

¹ Яғни, адамдарға мұқтаж болмай күн көрісіне жеткілікті болып.

² Кашалот.

³ Оның былай істегені, артынан оның көлемін басқаларға айтып түсіндіру үшін.

Аллахтың елшісінің көйлегінің (жейдесінің) жеңі білегінің ортасына дейін жететін¹. Абу Дауд, ат-Тирмизи “Жақсы хадис” деп келтіреді.²

520. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Ор соғысы кезінде, біз сол орды қазып жатқан кезімізде бізге бір қатты, кетпен өтпейтін жер кезікті, сонда адамдар Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп: “Бізге орда, осындай да осындай жер кезікті”, - деді. Ол: “Ол жерге өзім түсемін”, - деп орнынан тұрғанда, ішіне тас байлап алғанын көрдік, өйткені сол күнге дейін біз қатарынан үш күн еш нәрсе жемеген болатынбыз. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолына кетпенді алды да сол жерді ұрған кезінде ол үйіме құмға айналды. Сонда мен одан: “Иә Аллаһтың елшісі, маған үйге барып келуіме рұқсат бер”, - деп сұрандым да, үйге келісімен әйеліме: “Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, халінің мүшкілдігі соншама, енді шыдауға болмайды деп ойлаймын! Сенде бір нәрсе табылады ма?”, - деп сұрадым. Ол: “Менде арпа мен лақ бар”, - деп жауап берді. Сонда мен лақты бауыздадым да, ал ол болса арпаны үгітті. Сосын мен етті қазанға салдым, ал қамыр иленіп, қазан отқа қойылып бәрі дайын бола бастаған кезде, мен Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оралып: “Иә Аллаһтың елшісі, менде азын-аулақ тамақ бар, өзіңмен бір-екі адамды ерт те жүр!”, - дедім. Ол: “Сенде қанша тамақ бар?”, - деп сұрады да, мен (қанша тамақ барын айтып) жауап бердім. Менің айтқанымды естіп ол: “Жақсы, көп екен! Әйеліңе айт, мен келгенше қазанды оттан түсірмесін және нанды ошақтан алмасын!”, - деді де адамдарға: “Тұрыңдар!”, - деп бұйырды, ал мухажирлер мен ансарлар орындарынан тұрды, ал мен болсам әйеліме келіп: “Пайғамбар мухажирлер мен ансарларды және сонда жанында болғандардың бәрімен келді!”, - дедім. Әйелім: “Сен (бізде қанша тамақ бар екенін) айттың ба?”, - деді, мен: “Айттым”, - дедім. Біздің үйдің жанына келісімен, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдарға: “Кіріңдер де қысылспаңдар!”, - деді де, қазан мен ошақтан, одан бір нәрсе алып жатқан кезде қалқалап жауып нанды бөліп үстіне ет қойып өзінің сахабаларына бере бастады, сосын қайтадан қазаннан ет алып отырды. Сосын бәрі тойынғанша, солай нанды бөліп ет алуын жалғастырып отырды. Сонда әлі де тамақ қалып, менің әйеліме ол: “Өзің же де, қалғанын адамдарға тарат, расында адамдар аштыққа ұрынды!”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің “Сахихтердің” екеуінде де келтірілген тағы бір нұсқасында Жәбірдің былай деп айтқаны келтіріледі:

Ал бұл ор қазылып болған соң мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, аштықтан қиналып жүргенін байқадым да, мен әйеліме оралып: “Сенде бір нәрсе бар ма? Расында, мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, аштықтан қиналып жүргенін көрдім!”

¹ Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, барлық істе ортаны қалайтын. Егер көйлегінің жеңі тым ұзын болса іске кедергі жасар, ал тым қысқа болса суық күндері суықтан сақтамас, күн ыстықта ыстықтан қорғамас еді.

² Бұл хадисті шейх Албани «Әлсіз хадистер», қатарына жатқызған - **аударушыдан.**

- дедім. Сонда ол ішінде бір саъ арпасы бар қапты алып шықты және біздің қолымызда кішігірім лақ болатын. Мен оны бауыздадым, ал әйелім болса мен етті мүшелеп біткенімше арпаны илеп болды. Сосын мен етті бөліп қазанға салдым да, Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қарай тарттым. Ал шығар алдымда әйелім маған: “Сен мені Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, және онымен бірге келетіндердің алдында ұялтпа³”, - деген соң, мен ақырын ғана ешкімге естіртпей: “Иә Аллаһтың елшісі, біз лағымызды бауыздадық та, мен бір саъ арпа илеп қойдым, өзіңмен бірге біраз адам ертіп, біздіңкіне кел!”, - дедім. Бірақта бұны естіген Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, айқайлап: “Иә ор қазғандар, Жәбір (бізге) тамақ дайындапты, асығыңдар!”, - деп жар салды да, маған: «Мен келгенше қазанды оттан түсіруші болма және нанды пісіруші болма!», - деп қатаң нұсқаулар берді. Сонымен мен үйге оралдым, артымша соңынан адамдар ерген Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келді, ал мен үйге келген кезімде әйелім маған: «Осының бәрі сенің кесірің!», - деді, мен болсам: «Мен бәрін сен айтқандай істедім!», - деп (шырылдадым). Осыдан кейін әйелім біздің илеп қойған нанымызды⁵ алып шықты, ал Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол иленген нанға түкіріп оған бәреке шақырып дұға жасады, сосын отта тұрған етке де жақындап түкіріп бәреке тіледі, осыдан кейін менің әйеліме: «Сенімен бірге нан пісіру үшін бір әйелді шақыр да қазаннан ет алып отыр, бірақта оны оттан түсіруші болма!», - деді. Пайғамбармен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге мыңға жуық адам келді, бірақта Аллаһтың атымен ант етемін, олардың бәрі тамақ жеп кетті және содан кейін де біздің қазанның (ет пісірген) үні тоқтамады⁶, ал иленген нан кемімеді.

521. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Абу Тальха Умм Суламге⁷: “Мен Аллаһтың елшісінің даусының әлсірегенін есітіп, оның ашығып жүргенін түсіндім! Сенде жейтін бір нәрсе бар ма?”, - деді. Ол: “Бар”, - деді де, арпадан жасалған нанды алып шықты, сосын өзінің жаялығын (орамалын) алып, оның бір бөлігімен нанды орап менің ышқырыма салды, ал қалған бөлігін орап мені Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жіберді. Мен жанында басқа да адамдармен мешітте отырған Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, нанымды алып бардым. Мен оларға жақындадым да, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, менен: “Сені Абу Тальха жіберді ме?”, - деп сұрады. Мен: “Иә” - дедім. Ол тағы да: “Ол мені тамақ жеуге шақырып жатыр ма?”, - деп сұрады. Мен: “Иә” - деп жауап бердім. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдарға: “Тұрыңдар!”, -

³ Яғни, адам көп келіп, тамақ жетпей ұят болып жүрмесін, дегені.

⁴ Яғни, күйеуіне, сен бізде тамақтың көп еместігін ескертпедің, деп айыптағаны.

⁵ Яғни, қамырды

⁶ Яғни, ішінен еш нәрсе алмаған секілді, етті пісіріп жатқан дыбыс тоқтамады.

⁷ Умм Сулайм Абу Талханың әйелі ері осы хадисті жеткізуші Анастың шешесі болып табылады, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын.

деп әмір берді де, олар мешіттен шығуға ыңғайланды, ал мен болсам олардың алдына шығып жүгіріп отырып Абу Тальхаға келдім де болған жайды айтып бердім. Абу Тальха: “Иә Умм Салама, бізге адамдармен Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келе (жатыр), ал біздің оларға беретін тамағымыз жоқ!”¹, – дегенде Умм Салама: “Аллаһ және Аллаһтың елшісі бұл жайында жақсырақ біледі!”, – деп жауап берді. Сонда Абу Тальха Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қарсы алуға шықты. Сосын олар бірге үйге кірді де Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Иә Абу Сулайым, сенде не бар алып кел!”, – деді. Ол сол нанды алып келіп, Аллаһтың елшісінің әмірімен оны үгітті де, оны теріден жасалған торсықтың ішіндегі маймен тұздықтады. Осыдан кейін Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған тиесілі дұға оқыды да: “Онын кіргіз”, – деп әмір берді. Сосын Абу Тальха он адамды кіргізді де, олар тойынғанша жеп шықты. Сосын ол тағы да: “Онын кіргіз”, – деді де, олар да тойынғанша жеп шықты. Сосын ол тағы да: “Онын кіргіз”, – деді, осылай осы жай бәрі кіріп тойынғанша жалғасып отырды, ал олар жетпіс не сексен адам болды! Аль-Бухари, Муслим.

Бұл хадистің “Сахихтердің” екеуінде де келтірген тағы бір нұсқасында Анастың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Сонымен Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, солай он адамнан барлық адам тойынғанша кіргізіп шығарып отырды да, сосын бүкіл тамақты жинаған кезде, ондағы нанның, алдында жеуді бастаған кезде қанша болса сонша қалғаны анықталды.

Осы хадистің Муслим келтірген нұсқасында Анастың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дегені келтіріледі:

Сонымен сол жердегі сексеннің бәрі жеп болғанша олар он адамнан (кіріп) отырды, артынан Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзі үй иелерімен бірге жеді де, сонда (бәріміз жеп болған соң да) дастархан үстінде тамақ қалды.

Осы хадистің тек қана Муслим келтірген нұсқасында Анастың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дегені келтіріледі:

Сонда олардан кейін тамақтың бір бөлігі қалып оны көршілеріне апарып берді.

Осы хадистің тек қана Муслим келтірген үшінші нұсқасында Анастың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дегені келтіріледі:

Бірде мен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп, оның сахабаларының арасында ішін байлап алып отырғанын көріп, олардың бірінен: “Неге Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ішін байлап алған?”, – деп сұрадым. Олар: “Аштықтан”, – деді. Сонда мен Умм Суләйм бин Мальханның күйеуі Абу Тальхаға келіп: “Иә әкетай¹, мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ішін байлап алғанын көріп жанындағылардан оның себебін сұрағанымда олар: “Аштықтан”, – деп жауап берді”, – деп көргенімді айтып бердім. Сонда Абу Тальха менің шешеме кіріп: “Бізде бір нәрсе бар ма?”, – деп сұрады. Ол: “Иә, менде бірнеше бөлік нан

мен бірнеше құрма бар, егер Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге жалғыз келсе онда біз оны тойдыра аламыз, ал егер онымен бірге тағы біреу болса, онда бұл оларға жетпейді”, – деді.

57 ТАРАУ

Күй талғамаушылық, қарапайымдылық, тамаққа және басқа да жаратуларда орташылдықты ұстану және қатты мәжбүрлік болмаса адамдардан сұрамау жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Жер бетіндегі әр жәндіктің қорегі Аллаһқа ғана тән (яғни оларды қоректендіруді Аллаһ Өз мойнына алған)...” “Һуд” сүресі, 6 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“Сондай Аллаһ жолында қамалып шықпай отырған², жер жүзінде жүре алмайтын, (білмейтіндер) оларды (олардың) абырой сақтағандарынан бай деп ойлайтын пақырларға бәріңдер. Оларды бейнесінен-ақ танысың. Олар адамдарға жабысып сұрамайды. Сендер не хайыр берсеңдер расында Аллаһ оны біледі.” “Бақара” сүресі, 273 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“Олар мал сарып қылғанда, ысрап та қылмай, сараңдық та істемей, осы орталықта тұрады.” “Фұрқан” сүресі, 67 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“Жын мен адамзатты Өзіме құлшылық қылулары үшін жараттым. Олардан бір несібе тілемеймін әрі олардың Мені тамақтандыруларын да қаламаймын.” “Зәрият” сүресі, 56-57 аят.

Бұл тарауға жататын хадистер жайлы айтатын болсақ, онда олардың көбі алдыңғы екі тарауларда айтылып өтті, ал онда айтылмағандарға келесі хадистер жатады:

522. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Байлық дүниенің көбтігі емес, ақиқатында байлық – ол жан дүниенің (яғни көңілдің) байлығы. Аль-Бухари, Муслим.

523. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оғларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ислам дінін қабылдап, өзінің несібесіне жеткілікті³ бұйырып және Аллаһтың қалауымен Оның бергеніне риза болған адам, мол табысқа кенеледі. Муслим.

524. Хабар бойынша, Хаким бин Хизам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір нәрсе сұрадым да ол маған сұрағанымды берді, сосын мен одан тағы да сұрадым да ол маған сұрағанымды тағы да берді,

¹ Абу Тальха Анастың туған әкесі емес, ол оны былай атауының себебі, оны құрметтегені.

² Яғни, өздерін Аллаһ жолындағы соғысқа арнап басқа тамақ табатын істермен айнылса алмаған мұсылмандар.

³ Яғни, адамдарға мұқтаж болмай күн көрісіне жеткілікті болып.

сосын мен одан тағы да сұрадым, ол маған тағы да сұрағанымды беріп: “Иә Хакам, расында, бұл дүние (зат) көк әрі тәтті жеміс секілді: ол адамның жомарт кезінде оған игілік әкеледі де, ал өзінің нәпсісіне ергенге игілік әкелмейді және ол жеп тойына алмайтын адам секілді болады. Есінде сақта жоғарғы қол төменгі қолдан жақсы¹”, - деді.

Хаким сөзін былай жалғастырды:

Сонда мен: “Иә Аллаһтың елшісі, сені ақиқатпен Жібергеннің атымен ант етемін, осы дүниеден өткенімше сенен кейін ешкімнен ештеңе алмаймын!”, - дедім.

Сосын² былай делінеді: Бірде Абу Бакр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, әскери олжадан оған тиесілісін ұсынған уақытта, ол оны алудан бас тартады. Осыдан кейін оны өзіне Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, шақырып алып бір нәрсе бермекші болған кезінде, ол одан да оны алудан бас тартады, Сонда Омар: “Иә мұсылмандар, куә болыңдар, мен Хакимге олжадан оған тиесілі бөлігін ұсынғанымда ол алудан бас тартты”, - деді. Сонымен Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кейін ол өле-өлгенше ешкімнен еш нәрсе алмай осы дүниеден өтті. **Аль-Бухари, Муслим.**

525. Хабар бойынша, Абу Бурда, Абу Муса аль-Ашъаридың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқанын естіген:

Бірде біз алтауымыз³ Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге жорыққа шықтық та, сонда біздің кезек-кезек мінген бір түйеміз болды. Сонда (жаяу жүргеннен) біздің табандарымыз желінді, менің де табаным желініп тырнақтарымынан айрылдым. Біз аяқтарымызды шүберекпен орадық, сондықтан бұл жорықтың аты “Зат ар-рика”⁴ аталды.

Абу Бурда сөзін былай жалғастырды:

Сосын маған (айтқаны) жайлы өкініп: “Мен мұны артынан ол жайлы айтсын деп жасаған жоқпын!”, - деп, оның істеген амалдары жайлы сөз болуын қаламағанын байқатты. **Аль-Бухари, Муслим.**

526. Хабар бойынша, Амр бин Тағлиб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде, Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ақша /не тұтқындарды/ жеткізген кезде ол оны біріне бір нәрсе беріп, ал енді біріне еш нәрсе бермей адамдардың арасында бөлді. Сосын оған еш нәрсе берілмегендер оны жазғырып жатқанын есітіп, ол алдымен Аллаһқа мақтаулар айтып, Оған шүкіршіліктер айтып, ал содан соң былай деді:

Содан соң: Аллаһтың атымен ант етемін мен біреуге бір нәрсе беремін де, басқаны құр қалдырамын, бірақта құр қалдырғандарыңды бергендерімнен артық жақсы көремін! Мен жүректеріңде кемшілік пен сабырсыздық (халь) барларыңа беремін, ал басқаларыңды, Аллаһтың

жүректеріне салған игілігі мен байлығына сеніп тасырамын және солардың ішінде – Амр бин Тағлиб (бар).

Амр бин Тағлиб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол сөзін былай жалғастырады:

Аллаһтың атымен ант етемін, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұл сөздерін қызыл түйелерге де айырбастамас едім! **Аль-Бухари.**

Халь дегеніміз уайымдаудың ең ауырын айтады. Және бұл жайында – тынымсыздық деп те айтады.

527. Хабар бойынша, Хаким бин Хизам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жоғарыдағы қол төмендегі қолдан жақсы⁵. (Садақа беруді) өзіңнің қарамағыңдағы, кімді қамтамасыз етуге тиістісің солардан баста, ал садақаның жақсысы – ол молшылықтан (яғни бар кезінде) берілген садақа. Кім сұрамшылықтан өзін тыйуға ұмтылса, Аллаһ оған ешкімнен ештеңе сұрамайтын жағдайын жасайды, ал Аллаһтың өзіне бергенімен ғана қанағат ететіндерді, Аллаһ басқалардан мұңсыз етеді. **Аль-Бухари, Муслим, бұл жерде аль-Бухаридің нұсқасы беріліп тұр, ал Муслимнің нұсқасы бұдан қысқа.**

528. Хабар бойынша, Абу Абд ар-Рахман Муъавийи Абу Суфиан Сахара бин Харб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сұрамшылықта табандылық көрсетпеңдер, өйткені Аллаһтың атымен ант етемін, егер кімде-кім менен өзінің сұрамшылығымен менің бергім келмеген нәрсені беруіме мәжбір өтсе, онда менің бергенім оған игілік әкелмейді! **Муслим.**

529. Хабар бойынша, Абу Абд ар-Рахман Ауф бин Малик аль-Ашджаъи, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз он /не тоғыз, не сегіз, не жеті/ кісі шамасында Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге отырған кезімізде, ол бізге: “Сендер Аллаһтың елшісіне ант бересіңдер ме?”, - деді. Ал біз болсақ жуырда ғана оған ант берген болатынбыз, сондықтан: “Біз саған ант бергенбіз, иә Аллаһтың елшісі!”, - дедік. Бірақта ол тағы да: “Сендер Аллаһтың елшісіне ант бересіңдер ме?”, - деп сұрады. Сонда біз: “Біз саған ант бермеппе едік, иә Аллаһтың елшісі, енді не жайында ант берейік?”, - деп қолдарымызды оған соза бастадық. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Аллаһқа ғана құлшылық етіп, одан басқа ешкімге құлшылық етпеуге, бес уақыт намаз оқуға, толығымен бойұсынуға”, - деді де, содан кейін сыбырлап: “Және адамдардан еш нәрсе сұрамауға!”, - деді. Сосын мен осыны естігендердің кейбіреуінің, қамшысын түсіріп алып, бірақта ешқашан⁶ оны көтеріп беруін ешкімнен сұрамайтынын көрдім. **Муслим.**

530. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың

¹ Яғни, сұраушы қолдан (не алушы қолдан) беруші қол жақсы.

² Яғни, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өлімінен кейін.

³ Абу Мусаның туыстары не болмаса руластары жайлы айтылса керек.

⁴ «Зат ар-рик», сөзі арабшадан жамау, деп аударылады. Дегенмен бұл жорық бұлай аталуының басқа себептері бар екендігі хабарланады.

⁵ Беруші қол алушы қолдан қайырлы.

⁶ Ат үстінде отырып түсіріп алғандары жайлы.

елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден кез-келгендерің адамдардан ерсілі-қарсылы сұрай бергендерің, Аллаһты, бетінде бір түйір еті болмай кездестреді¹. **Аль-Бухари, Муслим.**

531. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мінберден хұтпа айтып тұрған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, садақа және ұстамдылық жайлы айтып тұрып сөзінің арасында: "Жоғарыдағы қол төменгі қолдан жақсы. Жоғарыдағы қол ол беруші қол да, ал төмендегі қол ол алушы қол", - деп айтты. **Аль-Бухари, Муслим.**

532. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, адамдардан өзінің дүниесін көбейту үшін сұрайтындар, өздеріне қызып тұрған шоқ сұрап жатыр: сондақтан ол өзіне көбірек, не азырақ алуға тырыссын². **Муслим.**

533. Хабар бойынша, Самур бин Жундуб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, сұрау адамның өзінің бетінде өзі тырнаған сызат³ секілді, егерде ол басқарушыдан сұрамаса не болмаса одан басқа шарасы қалмаса. **Ат-Тирмизи "жақсы хадис",** деп келтіреді.

534. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адам өзінің мұқтажынан ешқашан құтыла алмайды егер ол адамдардан көмек сұрайтын болса, ал егер кім Аллаһтан сұрайтын болса, онда Аллаһ ерте ме еш пе оның ризығын жібереді. **Абу Дауд, ат-Тирмизи "жақсы хадис",** деп келтіреді.

535. Хабар бойынша, Саубан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Мен оның Жәннәтқа кіруіне көпіл болуым үшін, кім маған адамдардан еш нәрсе сұрамайтындығына көпіл бола алады?", - деп сұрады, сонда мен: "Мені!", - дедім.

Артынан расында ол ешкімнен еш нәрсе сұрамады, делінеді. Бұл хадисті **Абу Дауд сенімді иснадпен** келтіреді.

536. Хабар бойынша, Абу Башр Қабиса бин аль-Мухарик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен біреудің төлемін өтеуді мойныма алдым да, Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп төлемді өтеуде көмектесуін

сұрадым. Сонда ол: "Осында бізге садақаны жеткізгенше тұра-тұр, сол кезде саған сенің сұрағаныңды бергіздіреміз, - деді де сосын былай деді: "Иә Қабиса, үш (түрлі) адамға ғана сұраушылық рұқсат етілген, олар: өзінің мойнына төлемді өтеуді жүктегенге, - мұндай адамға төлемді өтеу үшін сұрауға болады, бірақ содан соң ол (мұндай сұраудан, не істен) тартынуы керек; бүкіл дүниесіне опат әкелген қайғысы бар адамға – мұндай адамға күн көруі үшін сұрауға болады; ең соңғысы кедейленгені соншама, оның ақыл есі дұрыс үш руласы: "Мынау пақырлыққа дейін (тым) кедейленіпті!", - десе – сол адамға күнін көру үшін сұрауға болады, ал бұдан басқа бүкіл сұраушылыққа рұқсат жоқ, ал кімде-кім осындай сұраумен бір нәрсе алса, онда ол тыйым салынған (харам) нәрсені алды!" **Муслим.**

537. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адамдарды аралап бір-екі бөлік тамақ, не бір-екі құрма алған кедей емес, шындығында кедей – ол адамдардан сұрауға мұқтаж бола тұрып, бірақ адамдар оның мұқтаж екенін ол сұрамағандықтан білмейтін адам. **Аль-Бухари, Муслим.**

58 ТАРАУ

Адамға өзі сұрамай және оны алуға ұмтылмай келген нәрсені алуға болатындығы жайлы.

538. Хабар бойынша, Салим бин Абдуллаһ бин Омар өзінің әкесі Абдуллаһ бин Омардан әкесі Омардың, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһтың елшісі маған жиі силықтар беріп тұратын да, мен: "Бұны осыған менен гөрі мұқтаждарға бер", - дейтінмін, бірақта ол бір жолы былай деді: "Бұны ал. Егер саған осы дүниеден сен оны сұрамаай, сенің қалауыңсыз бір нәрсе тиетін болса, онда сен оны ал да иемден, сосын қаласаң оны кәдеңе жарат, ал қаласаң садақа ретінде мұқтаждарға тарат, ал бұдан басқаның бәріне ұмтылма⁴!"

Сәлим сөзін былай жалғастырды:

Содан соң Абдуллаһ бин Омар ешкімнен ештеңе сұрамайтын да, ал оған сыйлаған нәрседен бас тартпайтын. **Аль-Бухари, Муслим.**

59 ТАРАУ

Ешкімнен сұрамай өз еңбегімен табыс тауып өмір сүруге ұмтылдыру және сыйлық алуға ұмтылмау жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«Намаз өтелген кезде, жер жүзіне таралыңдар да Аллаһтың мәрхәметінен несібе іздеңдер...»**«Жұма» сүресі, 10 аят.**

¹ Бұл дегеніміз, Ахиретте ондай адам Аллаһпен, бетін жоғалтып қорланған күйде кездеседі.

² Яғни, адамдардан оған мұқтаж болмаса да бет алды сұрай берген, Ахиретте отпен азапталады, сондықтан ол азабын көбейтсе де, не азайтса да, не болмаса азаптан құтыламын десе де өз еркі, делініп жатыр.

³ Тырнаудан қалған із.

539. Хабар бойынша, Абу Абдуллаһ аз-Зубайр бин аль-Ауама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, сендерден кез келгеніңе арқан алып, тауға барып иығыңда отын көтеріп келіп, базарда сатып, сол арқылы Аллаһ оны мұқтаж қылмағаны, оған бірі беріп, ал екіншісі бермейтін адамдардан сұрағаннан артығырақ! **Аль-Бухари, Муслим.**

540. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, сендерден кез-келгеніңе бір бау отын шауып, оны арқасына көтеріп келгенің, бірі беріп, ал екіншісі бермейтін адамдардан сұрағаннан артығырақ! **Аль-Бухари, Муслим.**

541. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Дауд (пайғамбар) оған Аллаһтың сәлемі болсын, тек қана қолымен жасап (сатқанымен) ғана тамақтанған. **Аль-Бухари.**

542. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Закария, оған Аллаһтың сәлемі болсын, ағаш ұстасы болған. **Муслим.**

543. Хабар бойынша, аль-Мақдам бин Маъдиқариб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өзінің қолымен жасап тапқанымен жеген тамақтан артық тамақты ешкім жеген емес, Аллаһтың пайғамбары Дауд, оған Аллаһтың сәлемі болсын тек қана қолымен жасап (сатқанымен) ғана тамақтанған. **Аль-Бухари.**

60 ТАРАУ

Жомарттық, кең пейілділік және Аллаһ Тағаланың уәдесінің ақиқаттығына сеніп, сауабты істерге қаржы жұмсау жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«...Тиісті орынға бір нәрсе жұмсағандар, сонда Аллаһ? Тағы есесін береді...» **«Сәбә» сүресі, 39 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«...Нендей хайыр берсеңдер де сонда өздерің үшін; Аллаһтың ризалығын тілеп қана берсеңдер, Аллаһ жолында беретін хайыр өздеріңе толық төленеді өрі сендерге әділсіздік етілмейді.» **«Бақара» сүресі, 272 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«...Сендер не хайыр берсеңдер, расында Алла оны біледі.» **«Бақара» сүресі, 273 аят.**

544. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адамдардың екі түрлі қасиетіне ғана қызығуға болады, олар: Аллаһ оларға көп байлық беріп, оны дұрыс жолға соңына дейін жұмсағандар және Аллаһ оларға көп білім (ақыл) беріп онымен басшылық еткендер және оны басқаларға үйреткендер. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл дегеніміз, осы екі қасиеттен басқа еш нәрсеге қызығуға болмайды деген сөз.

545. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдардан: “Сендерден қайсыларың өзінің мұрагерінің байлығын, өзінің байлығынан артық жақсы көреді?”, - деп сұрады. Олар: “Біздің арамызда өзінің байлығын артық жақсы көрмейтіндер жоқ”, - деді. Сонда ол: “Расында, (түбінде) сендердің байлықтарың болып (Аллаһ жолында) жаратқандарың (не қолданғандарың) болады, ал (жаратпай) қалдырғандарың, мұрагерлеріңнің байлығы!”, - деді. **Аль-Бухари.**

546. Хабар бойынша, Али бин Хатим, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Құрманың жартысымен болса да, өздеріңді Оттан қорғаңдар. **Аль-Бухари, Муслим.**

547. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, не сұралса да, ол ешқашан: «Жоқ», - деп жауап берген емес. **Аль-Бухари, Муслим.**

548. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһтың құлдарының оянатын әр-бір күні, көктен екі періште түсіп, олардың бірі: “Иә Аллаһ, (Сенің жолыңда) берушіге, несібеңді арттыр!”, - десе, екіншісі: “Иә Аллаһ, сараңды опат қыл!”, - дейді. **Аль-Бухари, Муслим.**

549. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ Тағала айтты: “Иә Адам баласы, шығындал (бер), сонда саған да шығындалынады (беріледі)!”¹ **Аль-Бухари, Муслим.**

550. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бір адам Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Исламның қайсы көрінісі жақсы саналады?”, - деп сұрады. Ол: “Жақсысы болып, адамдарды тамақтандыру мен білетін және білмейтін адамдарға сәлем беру саналады,” - деп жауап берді. **Аль-Бухари, Муслим.**

¹ Яғни, Аллаһтың сауабынан үміт етіп жұмсағаныңның есесі қайтарылады, деген сөз.

551. Хабар бойынша, Абу Мухаммад Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Қырық түрлі жақсы амал бар, солардың ішіндегі ең жақсысы мұқтаж адамға сауынды ешкіні қарызға бере тұру. Аллаһтың сауабынан үміт етіп, және оны істегенге берілетін уәденің толық орындалатынына бекем сенген мұсылманды, Аллаһ әлбетте Жәннетқа кіргізеді. **Аль-Бухари.**

552. Хабар бойынша, Абу Умама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Иә Адам баласы, сен үшін артық затты жұмсау оны жаныңда ұстап қалғаннан жақсы, өйткені сен өзіңге керектіні қалдырғаннан айыпталмайсың (яғни жазаланбайсың). Ал жұмсауды өзіңнің қарамағыңдағыларға беруден баста¹. **Ат-Тирмизи бұл хадисті “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.**

553. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Кім Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір нәрсе сұраса, Ислам жолында ол сұрағанын міндетті түрде беретін. Бірде оған бір адам келді де, оған ол (отарлап) қой бергені соншалық, олар көлемімен екі таудың арасын толық жауып тұрғандай болды. Сонда ол адам өзінің руластарына: “Иә адамдар, тезірек Ислам қабылдандар, өйткені, расында Мухаммад, кедей болудан қорықпайтын адамның сыйын жасап жатыр!”, - деп келді. Сонда адам дүниеге қызығып Ислам қабылдаса да, арада біраз уақыт өтісімен ол адам үшін Ислам, бұл дүние мен бұл дүниедегенің бәрінен де абзал болып кететін. **Муслим.**

554. Хабар бойынша, Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған алып келген (олжаны) бөлгенде мен: “Иә Аллаһтың елшісі, басқалар мыналарға қарағанда бұған лайықтырақ еді!”, - дедім. Сонда ол былай деді: “Расында, олар мені, мынаның арасынан біреуін таңдауыма мұқтаж етті: олар мені сұрауларымен мазалап ақыр соңында мен оларға сұрағандарын берер едім де, не болмаса мені сараң деп айыптар еді, ал мен болсам сараң емеспін!” **Муслим.**

555. Хабар бойынша, Жубайр бин Мутым, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, бірде ол Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге Хунайннан оралған уақытында, бәдәуилер сұрауларында табандылық көрсеткендері соншалық ақыр соңында Пайғамбарды, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қараған талына ығыстырып, оның бұтақтарына шапаны ілініп қалды. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тоқтады да: “Маған шапанымды беріңдер! Егер менде осындағы тікенді бұта қанша болса, сонша мал болса, мен оны әлбетте сендерге бөліп берер едім, сонда сендер мені, не сараң, не қорқақ, не

өтірікші санамас едіңдер!”, - деп айқай салды. **Аль-Бухари.**

556. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Садақа еш уақытта байлықты азайтпайды, өзгелерді көшірушіге Аллаһ даңтан басқа еш нәрсе қоспайды, және Аллаһ үшін бой ұсынып (кішірейгенді), Ұлы Аллаһ Тағала әлбетте жоғарылатады. **Муслим.**

557. Хабар бойынша, Абу Қабши Омар бин Саъд аль-Анмар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мен үш нәрсе жайлы ант беремін және бір нәрселер жайлы айтамын, ал сендер болсаңдар оны естеріңе сақтаңдар! Садақа адамның байлығын кемітпейтіндігіне ант беремін, және адамға әділетсіздік көрсетіп, ал ол шыдамдылық танытса, онда Аллаһ әлбетте оның даңқын көтереді, жән егер де адам сұрамшылық есігін ашып қойса², онда Аллаһ оның алдында кедейліктің есігін ашып қояды!

Және сендерге басқаны айтамын, ал сендер естеріңде сақтаңдар: расында, бұл дүниеде адамдардың төрт түрлі тобы бар. Олардың бірінші тобына Аллаһ оған білім және байлық берген, ал ол Аллаһтан қорқып, туған-туысқандарымен қарым-қатынасын үзбей және қолындағы барымен не істеу керектігін білетін Аллаһтың құлы жатады – және мұндай адам (мәңгілік өмірде) ең жақсы жағдайда болады. Ал екінші топқа Аллаһ оған білім беріп, бірақ байлық бермеген, және ол шын көңілімен: «Маған егер байлық берілген болса еді, мен пәленше істегендей істер едем», - деп, бірінші адамның ниетіндей ниет ұстанған және сол ниеті үшін (Аллаһ оны) сол адамның дәрежесіне дейін көтеретін құл жатады. Ал үшінші топқа Аллаһ оған білім бермей, бірақ байлық берген, ал ол байлықты ойланбастан Аллаһтан қорықпай туған-туысқандарымен қарым-қатынас жасамай қолданған, және қолындағы барымен Аллаһ жолында не істеу керектігін білмейтін, Аллаһтың құлы жатады – және мұндай адам (мәңгілік өмірде) ең нашар жағдайда болады. Ал төртінші топқа Аллаһ оған білім де, байлық та бермеген, және ол шын көңілімен: «Маған егер байлық берілген болса еді, мен пәленше істегендей істер едем», - деп, үшінші адамның ниетіндей ниет ұстанған құл жатады да, ол сол ниеті үшін (мәңгілік өмірде) сол адамның ауыртпалығындай ауыртпалық тартады. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді хадис», деп келтіреді.**

558. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз қой сойғанымызда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Одан не қалды?», - деп сұрады, мен: «Жауырынынан басқа еш нәрсе қалған жоқ», - деп жауап бердім. Сонда ол: «(Демек бізге) жауырынынан басқасының бәрі қалды», - деді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді хадис», деп келтіреді.**

Бұл дегеніміз олар садақа ретінде қойдың жауырынынан басқасының бәрін садақа ретінде

¹ Яғни, жанұяңа беруден баста.

таратып жіберіп, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оның жауырынан басқасының бәрінің мәңгілік дүниеде өздеріне сақталғанын айтып жатыр.

559. Хабар бойынша, Асма бин Абу Бакр ас-Сиддик, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді: «Торсығыңды байлама, олай істесең (байласаң) Аллаһ та оны саған байлайды»¹. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген тағы бір нұсқасында Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Жұмса да санаспа, сонда саған да толтырылады (есесі қайтарылады), және жасырма, онда Аллаһ та саған тиесіліні жасырып қояды.

560. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сараң және жомартты, кеуде мен арқаны жауып тұратын, темір (тордан жасалған) сауытпен салыстыруға болады. Жомарт адам жайлы айтатын болсақ ол не жаратса да оның сауыты кеңіп, оның аяғындағы саусақтарына дейін жетіп, керек десеңіз (сүйретілгеннен) іздерін өшіретін халге жетіп, денесін жабақанша ұзара береді². Ал сараң жайлы айтатын болсақ, ол бір нәрсе жаратуға ниет еткен сайын, оның сауытының торлары өзінің орнына бекемделеді де, ол қанша оны ұзартқысы келсе де, ол ұзармайды. **Аль-Бухари, Муслим.**

561. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімде-кім игілікпен тапқан дүниесінен садақа беретін болса – ал Аллаһ болса игіліктен басқаны қабыл алмайды, – Аллаһ оны Өзінің оң қолымен алады да, содан соң оны сендер әр қайсысың өзінің құлының қалай өсіретін болса, ол садақаны берген адам үшін тура солай таудай болғанша өсіреді. **Аль-Бухари, Муслим.**

562. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бірде бір адам шөл далада келе жатып бұлттың арасынан: «Пәленшенің бағын суғар!», - деген дауыс естиді де, артынша бұлттар келе жатқан бағытын өзгертіп, қара тастақ жерге тоқтап жаңбыр болып жауады, одан аққан су бір арықты құрайды. Жолаушы аққан судың бағытымен жүріп отырып, өзінің бағының жанында күрегімен суды керек бағытына бұрып жатқан адамды көреді. Жолаушы одан: «Есімің кім?», - деп сұрайды. Ол: «Пәленше», - дегенде, ол есім бұлттың арасынан шыққан есім

болып шығады. Ол адам жолаушыдан: «Иә Аллаһтың құлы, сен неге менің есімімді сұрадың?», - дейді. Жолаушы: «Расында, мен бұлттың арасынан: «Пәленшенің бағын суғар», - деген дауыс естідім және ол дауыстың айтқаны сенің есімің болып шықты, сондықтан мен сенің мұндай абыройға қалайша ие болғаныңды білу үшін келдім?», - дейді. Ол: «Сен сұраған соң, бұл жайында айтайын: расында, бұл бақтан шыққан өнімді жинап алып, оның түсімін санап, оның үштен бірін жарлыларға беремін, үштен бірін өзіме қалдырамын, ал үштен бірін өзіне қайтарамын³», - деп жауап береді. **Муслим.**

61 ТАРАУ

Қаттылық және сараңдылық жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«Ал енді кім сараңдық істесе, елемесе, Жақсылықты жасынға шығарса; Сонда оның ауырлыққа ұшырауын оңайластырамыз. (Тозаққа) жығылған сәтте оны, оның малы оған пайда бермейді.» **«Лейл» сүресі, 8-11 аяттар.**

Аллаһ Тағала айтты:

«...Кім нәпсісінің сараңдығынан сақынса, міне олар құтылушылар.» **«Тағабун» сүресі, 16 аят.**

Бұл тарауға қатысты хадистер жайлы айтатын болсақ, онда олардың көбі алдыңғы тарауда келтірілді.

563. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Әділсіздіктен қорқындар, өйткені әділсіздік Қияметте қараңғы түнек болып келеді, және сараңдықтан қорқындар, өйткені сендерге дейін өмір сүргендерді сараңдық, бірі-бірінің қанын төгуге және тыйым салынған нәрселерді орындауға түрткі болып, құртқан. **Муслим.**

62 ТАРАУ

Жоғары бағалау және жұбаныш жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«...Сондай-ақ өздерінде таршылық бола тұра оларды өздерінен артық көреді...» **«Хашыр» сүресі, 9 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Тамақты жақсы көре тұра міскінге, жетімге және тұтқынға жегізеді.»⁴ **«Инсан» сүресі, 8 аят.**

564. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Бірде Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір адам келіп: «Мен (әбден) тозып біттім⁵!», - деді. Мұны естіген Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, біреуді өзінің әйелдерінің біріне (оған амақ берсен деп)

¹ Яғни, мұқтаждарға артығыңды жасырып қалмай, көмегіңді аяма, егер сен артығыңды жасыратын болсаң, онда Аллаһ та сенің несібеңді жасырады, не азайтады.

² Яғни, мұқтаждарға бергеннен берушінің кішігірім күнәлері кешіріледі.

³ Яғни, үштен бірін бақтың мұқтажына жұсаймын.

⁴ Бұл жерде мынадай мағына болуы да мүмкін: «Оны (Аллаһты) жақсы көргеннен олар жарлыға, жетімге, тұтқынға береді.»

⁵ Яғни, аштық пен мұқтаждықтың ең ауыр шегіне жеттім, деп тұр.

жібереді, бірақ ол: «Сені ақиқатпен Жібергеннің атымен ант етемін, мөнде судан басқа еш нәрсе жоқ!», - деді. Сонда оны басқа әйеліне жібергенінде ол әйелі де сол секілді сөздерді айтты, соңынан ол оның барлық әйелдерін аралап шыққанында оларда сол секілді: «Жоқ, сені ақиқатпен Жібергеннің атымен ант етемін, мөнде судан басқа еш нәрсе жоқ!», - деген сөздерді айтумен болды. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Мына адамды түнемекке кім қабылдайды?», - деп сұрады. Сонда бір ансар: «Мен, иә Аллаһтың елшісі» - дейді де, оны үйіне алып келіп, әйеліне: «Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қонағына құрмет көрсет», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген нұсқасында, ансар әйеліне: «Сенде бір нәрсе бар ма?», - дейді. Ол: «Менің балаларыма беретін астан басқа еш нәрсе жоқ», - дейді. Сонда ансар: «Балаларды бір нәрсемен алдандыра тұр, ал егер олар тамақ жегісі келсе ұйықтауға жатқыз, ал қонақ келген кезде шамды өшір де біз де тамақ жеп жатқан секілді қыл», - деді. Содан соң олар өздерінің орындарына отырды да, қонақ тамақ жеп болған соң (өздері) аш қарынға жатты. Ал таңертең үйдің иесі Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын; келген уақытында ол: «Аллаһ сендердің бүгінгі түнде қонақтарыңмен қалай шығысқандарыңа ғажап болды!», - деді

«Ғажаб» - таңырқау, Аллаһтың сипаттарының бірі. Бұл жерде Аллаһ риза болды деген мағынада айтылып тұр.

565. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Екеудің тамағы үшеуге де жетеді, ал үшеудің тамағы төртеуге де жетеді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, арқылы **Муслим келтірген нұсқасында,** Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Біреуге жеткен тамақ екеуге де жетеді, екеуге жеткен тамақ төртеуге де жетеді, ал төртеуге жеткен тамақ сегізге де жетеді.

566. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Бірде біз Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге сапарда болған кезімізде, бізге түйеге мінген бір адам келді де оңға және солға қарай бастады¹. Мұны көрген Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Артық мініс малы бар, малы жоққа берсін, және артық азығы бар, азығы жоққа берсін», - деп, ол біз ешқайсысымыз артық еш нәрсе ұстамауымыз керек екендігін түсінгенімізше, дүние-мүліктерді еске салғандарын, еске салды (не болмаса еске салуын тоқтатпады – аударушыдан). **Муслим.**

567. Хабар бойынша, Сахл бин Саъад, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Бірде бір әйел Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тоқылған бүркеме әкеліп берді де: «Мен бұны саған сыйлау үшін өзім тоқыдым», - деді. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оны қабылдады, өйткені бүркемеге сол кезде мұқтаж болатын. Сосын ол бүркемені изар ретінде орап бізге шыққан уақытында, бір адам оған: «Бұны маған сыйлашы! Ол неткен тамаша!», - деді. Бұны естіген Аллаһтың елшісі: «Иә», - деді де, жиналған адамдармен бірге отырды, сосын үйіне қайтып келіп, бүркенішін орап сол адамға беріп жіберді. Адамдар оны: «Сен дұрыс істемедің! Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оны мұқтаж болған соң киді, ал сен болсаң ол ешкімнің қолын қайтармайтынын біле тұра сұрадың!», - деп айыптай бастады. Ал ол болса жауап ретінде: «Расында, Аллаһтың атымен ант етемін, мен бүркенішті киу үшін сұрағаным жоқ, оны (өлгенде) кебін қылу үшін сұрадым!», - деді.

Сахл сөзін былай жалғастырды:

Артынан ол ораныш шынымен-ақ оған кебін ретінде бұйырды. **Аль-Бухари.**

568. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, ашъариттарда әскери жорық кезінде тамақпен бір қиыншылық болған уақытта, не болмаса қалада балаларына тамақ жетпей жатса, олар өздерінде барын барлығы бір шүберекке жинайтын да, одан кейін оны бір ыдыспен өлшеп бәріне теңдей бөлетін. Мен солар сияқтымын, ал олар мен сияқты. **Аль-Бухари, Муслим.**

63 ТАРАУ

Мәңгілік өмірге арналған істерде жарысу және өзімен игілік әкелетін істерді көбейтуге талпыну жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«Оның сарқыны жұпар аңқиды. Жарысушылар осыған жарыссын» **«Мутафиффин» сүресі, 26 аят.**

569. Хабар бойынша, Сахл бин Саъад, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Бірде Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сусын алып келді, ол оны ыдыстан ішті. Сонда оның оң жағында бір жасөспірім² отырды да, ал сол жағында қариялар отырды. Ол жасөспірімнен: «Сен маған мына ыдысты алдымен мыналарға беруге рұқсат бересің бе?», - деді. Жасөспірім: «Аллаһтың атымен ант етемін, мен сенен маған тиесіліні ешкімге бермеймін!», - деп жауап берді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол ыдысты оған берді. **Аль-Бухари, Муслим.**

570. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бірде Аййуб пайғамбар, оған Аллаһтың сәлемі болсын, жалаңаш шомылып жатқан кезінде, оның

¹ Бұл адам кедей болатын, сондықтан біреуден көмек сұрамақшы болып жан-жағына қарап жатты.

² Ол жасөспірім Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бөле інісі Абдуллаһ Ибн Аббас болатын, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол кезде оның жасы он үшке жетпейтін.

үстіне алтын шегркелер төгіліп Аййуб оны киіміне жинай бастайды. Сонда оған оның Мәртебелі әрі Құдіретті Құдайы: «Иә Аййуб, мен сені көріп тұрғандырыңнан мұңсыз етпедім бе?», - дейді. Мұны естіген Аййуб: «Иә, Сенің Құдіретіңмен ант етемін, (бұлардың бәрінен мені мұңсыз қылдың), бірақта Сенің сыйыңа әрқашан мұқтажбын!», - деді. **Аль-Бухари**

64 ТАРАУ

Байлығын дұрыс жолмен тауып және оны өзіне бұйырған жеріне дұрыс жұмсайтын, мырзалы байдың дәрежесі жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«Ал енді әлде кім Аллаһ жолында берсе, тақуалық қылса, Жақсылықты дұрыс деп білсе. Сонда оның жолын оңайластырамыз.» **«Ләйіл» сүресі, 5-7 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Тақуарақ болған одан (тозақтан) алыстатылады. Сондай малын сарып қылып тазарғандар. Оның онда ешкімге берер еселі сыйлығы жоқ (яғни біреудің өзіне істеген жақсылығының ақысы үшін емес). Бірақ Ұлы Раббының ризалығын ғана іздейді. Сондай-ақ ол таяуда разы болады.» **«Ләйіл» сүресі, 17-21 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Егер садақаларды көрнеу (ашық) берсеңдер, сонда ол қандай жақсы. Егер оны жасырын беріп кедейлерге берсеңдер, әрине сендер үшін сонда да жақсы. Аллаһ сендердің күнәлеріңді жарылқайды. Сондай-ақ Аллаһ істегендеріңді толық білуші» **«Бақара» сүресі, 271 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Сүйген нәрселеріңді Аллаһ жолында жұмсамайынша, өсте жақсылыққа жете алмайсыңдар? Не берсеңдер де Аллаһ оны толық біледі. **«Аль-Имран» сүресі, 92 аят.**

Аллаһ жолында қаржы жұмсаудың дәрежесі жайлы аяттар көп.

571. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адамдардың екі түрлі қасиетіне ғана қызығуға болады, олар: Аллаһ оларға көп байлық беріп, оны дұрыс жолға соңына дейін жұмсағандар және Аллаһ оларға көп білім (ақыл) беріп онымен басшылық еткендер және оны басқаларға үйреткендер. **Аль-Бухари, Муслим.**

572. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адамдардың екі түрлі қасиетіне ғана қызығуға болады, олар: Аллаһ оған Құран бұйыртып, оны күндіз-түні оқыған және Аллаһ оған көп байлық беріп оны күндіз-түні жұмсағандар. **Аль-Бухари, Муслим.**

573. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мұхаджирлердің ішіндегі кедейлері Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп: «Көп байлық иелері ең жоғары мәртебелерге ие болды және өздеріне мәңгілік

бақыт тапты!», - деді. Бұны естіген Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Не жайлы айтып жатырсыңдар?», - деп сұрады. Олар: «Олар біз секілді намаз оқиды, біз секілді ораза ұстайды, бірақта олар садақа береді, ал біз болсақ бере алмаймыз, және олар құл босатады, ал біз болсақ бұны істей алмаймыз!», - деді. Бұл сауалдарына Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сендерге өздеріңнен озып кеткендерді қуып жетуге мүмкіншілік беретін, бір амалды үйретейін бе, сонда оны орындасаңдар сендерді ешкім қуып жете алмайды, ал қуып жететіндер, тек сол амалды орындағандар ғана болады?», - деді. Олар: «Әрине, иә Аллаһтың елшісі!», - деді. Сонда ол: «Әр намаздан кейін отыз үш реттен Субхана-Аллаһ (Аллаһ пәк) Әлхамду лил-Ллаһ (Аллаһқа мақтау, шүкіршілік), Аллаһу Акбар (Аллаһ Ұлы), деп қайталау», - деді. (Арада біраз уақыт өткен соң) кедейлер тағы да: «Біздің бай бауырларымыз, біздің істеп жүрген амалдарымызды есітіп, олар да соны істейтін болды!», - деп келді. Бұған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Бұл, Аллаһтың қалағанына беретін ілтипаты...¹», - деді.

65 ТАРАУ

Өлімді әрдайым есте сақтау және болашаққа көп үміт артпау жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«Әркім өлімді татады. Шын мәнінде Қиямет күні ақыларың толық төленеді. Сонда кім оттан құтқарылып Жұмаққа кіргізілсе, рас құтылады. Негізінде дүние тіршілігі алданыштың ғана нәрсесі.» **«Аль-Имран» сүресі, 185 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«...Ешкім ертең не істейтінін білмейді әрі ешкім қай жерде өлетінін білмейді...» **«Лұқман» сүресі, 34 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«...Ал қашан олардың мерзімі келсе, олар оны бір сәтке кейіндете алмайды да, ілгерілете алмайды.» **«Нахыл» сүресі, 61 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Әй мүминдер, сендерді малдарың, балаларың Аллаһты еске алудан тоспасын. Әлде кім бұны істесе, міне солар зиян тартушылар. Сендерден біреулеріңе өлім келіп: «Раббым, мені бір жақын мерзімге дейін кешіктірсең садақа беріп, ізгіліерден болсам», - деуден бұрын, өздеріңе берген несібемізден тиісті орынға жұмсаңдар. Қашан біреудің ажалы келсе, Аллаһ оны өсте кешіктірмейді және Аллаһ, істегендеріңді толық біледі.» **«Мұнафиқун» сүресі, 9 - 11 аяттар.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Ақыр олардың әрбіріне өлім келген сәтте: «Раббым, мені дүниеге қайтар!» «Мүмкін мен қалдырған дүниеде жақсы амал істермін.» Әсте олай емес. Рас бұл, оның айтқан бір сөзі. Өйткені олардың артында қайта тірілетін күнге дейін бөгет бар. Қашан сүр үрілсе, сол күні олардың араларында туыстық (байланыс) жоғалып, бір-бірін сұраспайды. Ал сол күні, кімнің таразысы ауыр тартса, міне солар

¹ «Мәида» сүресі, 54 аят.

құтылушылар. Ал және кімнің таразысы жеңіл тартса, міне олар өздерін зиянға ұшыратқандар. Олар тозақта мүлде қалады. Олардың беттерін от өртеп, олардың онда тістері ақсиып қалады. «Өздеріңе аяттарым оқылғанда оны жасынға шығармадыңдар ма?» Олар: «Раббым, сорымыз жеңіл, адасқан бір ел екенбіз ғой», - дейді. (Олар:) «Раббымыз, бізді бұдан шығар! Сонда егер қайта күнәкер болсақ, шын залымбыз», - дейді. Оларға: «Сонда сіңіп жоғалыңдар! Маған сөйлемеңдер», - дейді. Құлдарымнан бір бөлігі: «Раббымыз, иман келтірдік, бізді жарылқа! Және бізге мархемет ет. Сен мархемет етушілердің ең жақсысысың», - дейтіндер бар еді. Сонда сендер оларды келемежге алып едіңдер. Хатте оларға күлулерің Мені еске алуларыңды мүлде ұмыттырған еді. Рас бүгін Мен оларды сабыр еткендіктері себепті сыйлыққа бөледім. Олар анық мұратқа жеткендер... Аллаһ оларға: «Сендер жер жүзінде қанша тұрдыңдар?», - дейді. Олар: «Бір күн немесе тағы аз уақыт тұрдық. Санаушылардан сұра» - дейді. Ол: «Егер білген болсаңдар аз ғана-ақ тұрдыңдар. Расында, Біз сендерді босқа жаратып, Бізге қайтарылмаймыз, деп ойладыңдар ма?!» - дейді. «Мүминун» сүресі, 99 - 115 аяттар.

Аллаһ Тағала айтты:

«Иман келтіргендердің жүректері Аллаһтың зікіріне (Құранға) жұмсап әрі түскен ақиқатқа жібімей ме? Ал енді бұрын өздеріне Кітап беріліп, сосын ұзын мерзім өткендіктен жүректері қатайғандар сияқты болмаңдар. Олардың көбі бұзақылар.» «Хадид» сүресі, 16 аят.

574. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, менің иығымнан ұстап: «Бұл дүниеде бөтен елдік не болмаса сапардағы адам секілді бол», - деді.

Бұл хадисті жеткізуші Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп жиі айтатын: «Егер сен кешке дейін тірі болсаң онда таң атқанша өмір сүремін деп ойлама¹, ал таң атқанда тірі болсаң онда күн батқанша өмір сүремін деп ойлама, және деніңнің саулығынан ауруыңа (қажетін) ал, ал өміріңнен - өліміңе (қажетін) ал!»² аль-Бухари.

Бұл хадисті түсіндірушілер былай дейтін, бұл дүниеге сенім артпа, оны өзіңнің отаным деп ойлама, және мұнда ұзақ уақытқа қаламын деп қамданба, бұл дүниеге жат елдік кісі қалай үйірленсе сен де солай үйірлен, және үйіне оралуға дайындалған жат елдік шетте не ісетемейтін болса, сен де мұнда оны істеме, ал көмек көрсетуші Аллаһ.

575. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мұраға қалдыруға тұрарлықтай дүниесі бар мұсылманға өсиет жазбай³, екі түнді де өткізуге

рұқсат жоқ. Аль-Бухари, Муслим, бұл жерде аль-Бухаридің нұсқасы келтіріліп отыр.

Ал бұл хадистің Муслим келтірген хадисінде, Пайғамбар, Оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дейді: ...үш түн өткізуіне...

Ибн Омар былай дейді:

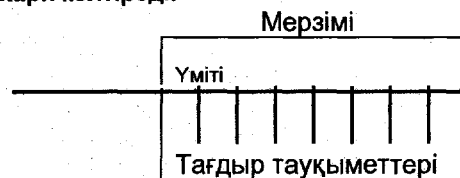
Мен Аллаһтың елшісінің (осы) сөздерін естігелі бері, жазылмаған өсиетсіз бір түнді де өткізбедім.

576. Хабар бойынша, Әнәс, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жерде бірнеше түзулер сызып былай деді: «Бұл адамның үміттері, ал мынау оның (өмірінің) мерзімі, ол осындай жағдайда жүрген уақытында⁴, оған ойламаған жерден ең жақын сызығы келеді⁵. Аль-Бухари.

577. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, төрт бұрыш сызды да, ортасынан оның сыртына шығып тұратын бір түзу сызық жүргізді, одан соң ортадағы сызыққа дейін жетіп тоқтайтын кішігірім сызықтар сызды да сосын былай деді: «Бұл – адам; оны жан-жағынан қоршап тұратын – оның мерзімі, ал сызықтың ар жағына шығып тұрған – оның үміті. Ал мына кішігірім сызықтар – ол душар болатын тағдыр тауқыметтері, сонда ол бірінен құтылса екіншісі оны тісімен ауыздайды да, ал екіншісінен құтылса оны біріншісі тісімен ауыздайды. Бұл хадисті төмендегі суретпен аль-Бухари келтіреді:

578. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерге жеті түрлі бәле келмей тұрып сауабты істеріңді орындап алыңдар. Сендер бәрін ұмыттыратын кедейліктен, не болмаса азғырушы байлықтан, не болмаса қапыда қалдыратын аурудан, не болмаса сөздеріңнің дәмін кетіретін қаусаған көріліктен, не болмаса кенеттен келген ажалдан, не болмаса залымдықтың ішіндегі ең сорақысы Дажалдан, не болмаса дүниенің бәрінен де ауыр әрі ащысы Ақіреттен басқаны күте аласыңдар ма?» Бұны ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.⁶

579. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өлім жайлы былай деп айтқанын жеткізді:

Рахатты тоқтатушыны көбірек еске алыңдар. Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.

¹ Бұл дегеніміз, өлі де болса көп өмір сүремін, деп демеленбе, өйткені өлім кез-келген уақытта келе алады, сондықтан сауабты істерді істеуді не тәубеге келуді кейінге ысыра берме.

² Бұл, сауабты істерді денің сау және тірі кезінде жасап ал, деген сөз.

³ Яғни, мұрасын кімде қалдыратындығы жайлы жазбай.

⁴ Яғни, бір нәрсеге үміттеніп жүргенінде

⁵ Соңғы сызығы, яғни өлім.

⁶ Бұл хадисті шейх Албани «Өлсіз хадистер», қатарына жатқызған - аударушыдан.

580. Хабар бойынша, Убайй бин Қаъб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Түннің үштен бір бөлігі өткен уақытында Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ұйқысынан тұрып: «Иә адамдар, Аллаһты естеріңе алыңдар! Бірінші сүрдің үрілетін уақыты келді, оның артынан екінші сүрдің уақыты келеді! Өзіне тән қасиеттерімен ажал келді, өзіне тән қасиеттерімен ажал келді!¹», - деді.

Бірде мен: «Иә Аллаһтың елшісі, мен сен үшін дұға жасаймын, бірақта оның қаншасын саған бағыштауым керек?» - деп сұрадым. Ол: «Қалағаныңша», - деп жауап берді. Мен: «Төрттен бірін бе?», - деп сұрадым. Ол: «Өзің білесің, бірақ қоссаң сен үшін жақсырақ», - деді. Мен: «Жартысын ше?», - дедім. Ол: «Өзің білесің, бірақ қоссаң сен үшін жақсырақ», - деді. Мен: «Үштен екісін ше?», - дедім. Ол: «Өзің білесің, бірақ қоссаң сен үшін жақсырақ», - деді. Мен: «Онда мен дұғамның бәрінде, тек сен үшін Аллаһтан сұраймын!», - дедім. Бұған ол: «Онда сен бүкіл уайымнан арыласың және сенің бүкіл күнәләрің кешіріледі!», - деді. Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.

66 ТАРАУ

Ер кісілерге мазарды² зиярат етудің тиімділігі және ол жерге келген адамның не айту керектігі жайлы.

581. Хабар бойынша, Бурайда, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бұдан бұрын мен сендерге мазарларды зиярат етуге тыйым салатынымын, енді оны істеуге рұқсат етемін! **Муслим.**

582. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, менің үйімде өткізген әр түнінде аль-Бакиге³ шығып, былай дейтін: “Сендерге сәлем, иә имандылардың мекендерінде тұрақтаушылар, сендерге уәде етілген орындалды, расында, ертең мерзіміміз жетісімен Аллаһ жазса, біз де сендерге қосыламыз. Иә Аллаһ, Баки аль-Гаркадтта жатқандарды кешір! /*Ассаламу ғәлекум, ахдаддияри мин аль-муминина уаль-муслимина! Уа инна ин ша’а-Ллаһу бикум ляхикуна, ас’әлю-Ллаһу ляна уәләкум ляхикуна, ас’әлю-Ллаһа ляна уәләкум ляхикуна, ас’әлю-Ллаһа ляна уәләкум ляхикуна!* /⁴ **Муслим**

583. Хабар бойынша, Бурайда, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Бізге Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мазардың жанынан өтетін болсақ, былай деп айтуды үйрететін:

«Иә осында жатқан мүмин мұсылмандар, сендерге сәлем! Расында, Аллаһ қаласа біз де сендерге қосыламыз, Аллаһ сендер үшін және біз үшін құтқаруды сұраймын!» /*Ас-саләму ‘әлй-кум, ахля-*

д-дийари мин аль-муминина ва-ль-муслимина! Уа инна ин ша’а-Ллаһу бикум ляхикуна, ас’әлю-Ллаһа ляна ва лякум аль-‘афийата! / **Муслим.**

584. Хабар бойынша, Ибн Аббастың, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Мединәдағы мазардың жанынан өтіп бара жатып, бетін сонда бұрып былай деді: “Иә мазарда жатқандар, сендерге сәлем! Сендер бізден ерте кеттіңдер, біздер сендердің соңдарыңнан барамыз! /*Ассаламу ғәлейкуи, уә ахляль-кубури! Йәғфири-Ллаһу ляна уә лякум! Антум сляфуна, уә нахну биль-асари.* / Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.⁵

67 ТАРАУ

Қиыншылыққа душар болғаннан (өзіне) өлім тілемей, бірақта діннен шығып кетуден қорқып өлім тілегеннің зияны жоқтығы жайлы.

585. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден еш қайсысың өзіне өлім тілемесін, егер ол игілікті істер жасап жатса бәлкім оны көбейтер, ал егер бір жамандық (күнә) жасап жатса бәлкім тәубесіне келер. **Аль-Бухари, Муслим.** Бұл жарде аль-Бухаридің нұсқасы беріліп тұр. Ал бұл хадистің **Муслим** келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Сендерден ешкім өзіне өлім тілемесін және ол (өлім) өзі келмейінше шақырмасын. Расында егер ол өлсе оның бүкіл амалдары тоқтайды, ал имандының өмірі тек игілік әкеледі.

586. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден ешкім оған келген қайғыдан өзіне өлім тілемесін, ал егер оның одан басқа шарасы қалмаса былай десін: “Иә Аллаһ, менің өмірім мен үшін қайырлы болса, онда оны ұзарт, ал егер мен үшін өлім қайырлы болса онда маған өлім жібер!” /*Аллаһумма, ахййини ма қянәт аль-хаййату хайран ли, уә таууафани иза қянәт аль-уәфату хайран ли!* / **Аль-Бухари, Муслим.**

587. Хабар бойынша, Хайз бин Абу Хазим, былай деді:

Бірде біз ауырып жатқан Хаббаб бин аль-Арраттың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, көңілін сұрауға кірдік. Оның денесіне жеті жерінен емдік күйдіру жасапты да ол бізге былай деді: “Бізден бұрын кеткен жолдастарымыздан, бұл дүние еш нәрселерін ала алмады⁶, ал біз жайлы айтатын болсақ, расында бізге тиесілі болған байлықтың

¹ Яғни, бүкіл үрейлі қиыншылығымен, ажал жақын.

² Мазар (мола) – адам жерлейтін жер.

³ Аль Баки не, Баки аль-Гаркад – Мединәдағы мазардың аты.

⁴ «Мұсылман қорғаны» кітабында араб өріптерімен №165 дұғада келтірілген – **аударушыдан.**

⁵ Бұл хадисті шейх Албани «Әлсіз хадистер», қатарына жатқызып - **аударушыдан.**

⁶ Олар бұл дүниеден ерте кетіп бұл дүниедегі еш нәрсе олардың сауабтарын кеміте алмады, дегені.

көптігі соншалық оған жердің астынан басқа орын таппадық¹! Егер Пайғамбар өлім тілеуді харам етпесе еді, онда мен, расында, оны тілеген болар едім!" Ал сосын біз оған ол дуал соғып жатқан уақытында келіп, ол мынаны айтты: "Расында, мұсылманға жерге көміп тастағанынан басқа, бүкіл жұмсан дүниесі үшін сауаб бар!" аль-Бухари, Муслим. Бұл жерде аль-Бухаридің нұсқасы келтіріліп тұр.

68 ТАРАУ

Ізгілік жайлы және күмәнді нәрселерден бас тарту жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«...оны жеңілге санадыңдар. Ал Аллаһтың жанында зор іс еді.» «Нұр» сүресі, 15 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

«Негізінде Раббың әлбетте бақылаушы.» «Фәжір» сүресі, 14 аят.

588. Хабар бойынша, ан-Нуъман бин Башир, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, рұқсат етілген нәрселер анық және тыйым салынған нәрселер анық, ал осы екеуінің арасында көп адамдар біле бермейтін күмәнді нәрселер бар. Күмәнді нәрселерден сақтанғандар, діні үшін және абыройы үшін одан өзін тазартады, ал күмәнді істермен айналысатын, малын қорықтың² жанында бағатын бақташы секілді. Бақташының малы қорыққа түсуге қандай жақын тұрса, күмәнді істермен айналысушы да, тыйым салынған нәрселерге ұрынуға сондай жақын тұрады. Расында, кез-келген әміршінің өзінің қоритын жері бар, Ал Аллаһтың қорығы, Оның тыйым салғандары. Расында, адамның денесінде жұдырықтай ет бар, егер ол жақсы болса, онда оның бүкіл денесі жақсы болғаны, ал егер ол жарамсыз күйге келсе, онда ол бүкіл денені бүлдіреді, расында, ол (ет) – жүрек. Бұл хадисті аль-Бухари мен Муслим түрлі-түрлі нұсқалармен келтіреді.

589. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жол бойында құрма тауып алып: "Егер мен мұны садақаның бір бөлігі ме деп, қорықпағанымда, онда оны әлбетте жеп қояр едім", - деді. Аль-Бухари, Муслим.

590. Хабар бойынша, Ан-Науас бин Симъан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ізгілік дегеніміз әдептілік, ал күнә дегеніміз, сенің жан дүниенді мазалап және оны басқаларға білдірткің келмейтін нәрсе. Муслим.

591. Хабар бойынша, Убис бин Маъбад, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Бірде мен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп, ол менен: "Сен ізгілік жайлы сұрайын, деп келдің бе?", - деді. Мен: "Иә", - дедім. Сонда ол былай деп айтты: "Ол туралы өзіңнің жүрегіңнен сұра. Сенің жүрегің мен жан дүниенің сенімділік сезінгені ізгілік болып саналады, ал күнә дегеніміз, ол саған адамдар рұқсат десе де, жан-дүниенді қозғап жүрегіңді мазалайтын іс." Ахмад пен Ад-Дарими өздерінің "Муснадтарында" жақсы хадис ретінде келтіреді.

592. Хабар бойынша, Абу Саруаъа Укба бин аль-Харис, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Абу Йхаб бин Азиздің қызына үйленген кезінде, оған бір әйел келіп:

"Расында, мен Укбаны және оның үйленген әйелін емізгенмін!³", - деді. Оған Укба: "Сен мені емізгеніңді білмедім және бұл жайында маған айтпаған едің!", - деді. Мұны естіген Укба көлігіне мініп, Мединадағы Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп осы жайға байланысты сұрақтарын қояды. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Ол сенің сүттес қарындасың болғаны жайлы айтылғаннан кейін, ол қалайша сенің әйелің бол алады?!", - деді. Осыдан кейін Укба онымен айырылысып, ал ол әйел басқаға тұрмысқа шықты. Аль-Бухари.

593. Хабар бойынша, Аль-Хасан бин Али, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын былай деді:

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сөздерінен мен мыналарды есімде сақтап қалдым: «Бүкіл күмән келтіретін нәрселерді таста да, күмән келтірмейтін нәрселерге бұрыл.» Ат-Тирмизи «Жақсы хадис деп келтіреді.

594. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деді:

Абу Бакр ас-Сыддықтың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, құлы болатын. Алым ретінде, ол құлдың алып келгенін жейтін. Бірде сол құл бір нәрсе алып келді де, Абу Бакр оны жеді, ал содан кейін ол: "Сен бұның не екенін білесің бе?", - деді. Абу Бакр: "Бұл не?", - деді. Ол: "Жахил заман кезінде, нашар балшы болсам да, бір адамға бал ашып оны алдайтынмын, сол адаммен кездесіп ол сенің жегеніңді берді", - дегенде, Абу Бакр қолын аузына салып ішіндегінің бәрін құсып тастады⁴. Аль-Бухари.

595. Хабар бойынша, Нафиъаның айтуымен:

Омар бин аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, мухажирлерге төрт мың дирхемнен тағайындағанда, өзінің ұлыны үшжарым мың дирхем тағайындайды, сонда одан: "Сен неге оның табысын азайттың, ол да алғашқы мухажилерден емес пе?", - деп сұрады. Сонда ол: "Ол хижраны ата-анасымен бірге жасады, сондықтан хижраны өз күшімен жасағандармен теңесе алмайды", - деп жауап берді. Аль-Бухари.

596. Хабар бойынша, Атыйа бин Урва ас-Саъди, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың

¹ Яғни, байлықтың көп болғаны соншама, оны тек жердің астына ғана көміп ұрлықтан сақтауға болатын еді.

² Қорық – тыйым салынған жер.

³ Сонымен ол әйел, үйленген қызың саған сүттес қарындас болады, деп тұр, ал Исламда ондай некеге рұқсат жоқ.

⁴ Исламда бал ашу, көріпкелдік - харам, сондықтан Абу Бакр оның сол жолмен тапқан асын харам санап құсып тастады.

елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһтың құлы қайғы әкелер, деп жаман емес¹ нәрседен басын тртпайынша, тақуалардан болған дәрежеге жете алмайды. **Ат-Тирмизи**. бұл хадисті “Жақсы хадис”, деп келтіреді².

69 ТАРАУ

Адамдардың арасында бұзақылық көбейгенде және өнегеліктің төмендеген уақытында не болмаса харам, күмәнді істерге арбалудан және тағы басқаларынан діні үшін қорқып бөлектенудің тиімділігі жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«(Мухаммад, оларға:) Аллаһ жаққа жүгіріңдер. Сөссіз мен, оның тарапынан ашық ескертушімін, де» «Зэрят» сүресі, 50 аят.

597. Хабар бойынша, Саъд бин Абу Уаққас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһ ізгинеетті, мұңсыз³ және байқалмайтын⁴ құлын жақсы көреді. **Муслим**.

598. Хабар бойынша, Абу Саъид аль Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бір адам Пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Иә Аллаһтың елшісі, адамдардың ішіндегі ең жақсысы кім болады?”, - деп сұрады. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Аллаһ жолында өзін де, дүниесін де аямай күрескен мүмин”, - деп жауап берді. Ол адам: “Ал одан соң ше?”, - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Одан кейін – таудың бір шатқалында өзінің Раббына құлшылық ететін мүмин⁵”, - деп жауап берді.

Бұл хадистің басқа бір нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

...Аллаһтан қорқып⁶ және адамдарды өзінің көрсете алатын жамандығынан босатып⁷. **Аль-Бухари, Муслим**.

599. Хабар бойынша, Абу Саъид аль Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

¹ Сырт көрінісімен жаман емес болып көрінгенімен, бірақта түбі жамандыққа әкелетін істер жайлы айтылып тұрса керек.

² Бұл хадисті шейх Албани «Әлсіз хадистер», қатарына жатқызған - **аударушыдан**.

³ Яғни, адамдардан еш нәрсе сұрамайтын.

⁴ Яғни, адамдардан өзінің сауабты істерін жасырып адамдардан бөлектенетін, не болмаса өзін Аллаһқа құлшылық етуге толығымен арнаған адам жайлы айтылып тұр.

⁵ Яғни, адамдардан бөлектенген (оңашаланған) адам.

⁶ Бұл жерде Аллаһқа құлшылық ету жайлы айтылып тұр.

⁷ Бұл жерде бүлікшілік пен толқулар уақыты жайлы айтылып тұр, неге десеңіз Аль-Бухаридің «Аль Адаб аль Муфрад» кітабында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі: «**Адамдармен қатынаспай олардың жамандықтарына шыдамаған мүминнен, адамдармен қарым-қатынас ұстанып олардың жамандықтарына шыдаған мүмин жақсырақ.**»

Жақын арада, дініне зиян тиуден қорқып таудың жаңбырлы сайларында қойын бағып жүретін мұсылман үшін, қой ең жақсы дүние болатын заман келеді. **Аль-Бухари**.

600. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

“Аллаһ қай бір пайғамбарды жібермесін, ол әлбетте қой баққандардан болатын.” Сонда одан сахабалары: “Ал сен ше?”, - деп сұрағанда, ол: “Иә, мен де оны меккеліктер үшін бірнеше қаратқа баққанмын⁸”, - деді. **Бухари**.

601. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өмір сүрудің жақсы үлгісі болып, Аллаһ жолында атының тізгінін бекем ұстап, қай жерден жан түршігерлік шу шықса⁹ сол жерге қарай соғыс іздеп не болмаса өлімді табатын жерінен өлім іздеп¹⁰, ұшатын (яғни шабатын) адамның өмірі жатады. Не болмас (жақсы өмір үлгісіне), өзінің азын-аулақ қойларымен сол биіктіктерде немесе жазықтықтарда, өзінің намазын оқып, зекетін төлеп, өзінің Раббына өлім келгенше құлшылық етіп, ал адамдармен тек қана игілікті істерімен ғана араласатын адамның өмірі жатады. **Муслим**.

70 ТАРАУ

Адамдармен араласқанның, олардың жұма және басқа да жамағатпен оқылатын намаздарға және білім беретін және Аллаһты еске алатын мерекелерге және жиналыстарға қатысуы, аурулардан көңіл сұрау, жерлеу рәсімдеріне қатынасу, оларыдың ішіндегі мұқтаждарға көмектесу, олардың ішіндегі қараңғыларына тура жолды көрсету және адамдардың мүддесіне қатысты басқа да жақсы амалдарды орындау, дұрыс жолға шақырып, бұрыс жолдан қайтаратын адамдардың өздерінің басқа адамдарға жамандық көрсетпеулері және оларға жасалған әділетсіздікте шыдаудың дәрежесі жайлы.

Жоғарыда айтылған қарым-қатынасты ұстану, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, және басқа пайғамбарладың да, оларға Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, және де діндар халифтердің, басқа да сахабалардың, избасарлардың, мұсылман ғалымдарының және мұсылмандар арасындағы жақсыларының, жоғары дәрежелі жолы болып табылатындығын біл. Бұндай өмір салтын избасарлар және одан кейін келгендер ұстанған және оның міндеттілігін имам аш-Шафиъи және имам Ахмад, және басқа да факихтер

⁸ Яғни, аз ғана ақыға.

⁹ Яғни, соғыс алаңындағы жан түршігерлік айғай-шу.

¹⁰ Яғни, Аллаһ жолында соғысып шаһид болып Жәннәтқа кіру үшін.

(әуламалар) нұсқаған, олардың бәріне Аллаһтың ризашылығы болсын.

Аллаһ Тағала айтты:

«...Жақсылыққа, тақуалыққа жәрдемдесіңдер...»
«Мәида» сүресі, 2 аят.

Менің айтқандарыма қатысты басқа да көптеген аяттар бар.

71 ТАРАУ

Мойындаушылық және адамдарға қатысты жұмсақтық көрсету жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Мүминдерден саған ергендерге қанатыңды жай”
“Шұғара” сүресі, 215 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“Әй мүминдер! Сендерден кім діннен шықса, Аллаһ жедел бір қауым әкеледі, Аллаһ оларды жақсы көреді және олар да Аллаһты жақсы көреді. Мүминдерге байланысты жұмсақ, көпірлерге қарсы қатал...” “Мәида” сүресі, 54 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“Әй адам баласы! Шүбәсіз сендерді бір ер, бір әйелден жараттық. Сондай-ақ бір-бірлеріңді тануларың үшін сендерді ұлттар, рулар қылдық. Шынында, Аллаһтың қасында ең жақсыларың, тақуаларың...” “Хұжрат” сүресі, 13 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“...Сондықтан өздеріңді өздерің ақтамаңдар. Ол кім тақуа екенін жақсы біледі.” “Нәжім” сүресі, 32 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“Ағрафтағылар (бөгеудегілер) тозақтағы түрлерінен танығандарға: “Сендерге көптіктерің және менмендіктерің пайда бермеді ме?”, - деп айғайлайды. (Оларға Жәннәттағыларды көрсетіп): “Бұларға Аллаһтың рахметі тимеді, деп ант ішкен адамдарың емес пе? Жәннәтқа кіріңдер. Сендерге қорқыныш жоқ әрі сендер қайғырмайсыңдар”(, - делінеді.)” “Ағраф” сүресі, 48-49 аяттар.

602. Хабар бойынша, Ыйада ын Химар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, ешкім ешкімнің алдында мақтанбауы үшін және ешкім ешкімді жәбірлемес үшін, бой ұсынушылық ұстануы қажет екендігі жөнінде маған Аллаһтан аян келді. **Муслим.**

603. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Садақа еш уақытта байлықты азайтпайды, өзгелерді кешірушіге Аллаһ даңтан басқа еш нәрсе қоспайды, және Аллаһ үшін бой ұсынып (кішірейгенді), Ұлы Аллаһ Тағала әлбетте жоғарылатады. **Муслим.**

604. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын.

Бірде көшеде жиналған балалардың жанынан өтіп бара жатып сәлем берді де, сосын былай деді: “Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әрдайым осылай істейтін”.

Аль-Бухари, Муслим.

605. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Расында, Мединаның кез келген (күңінің) кішкентай қызы Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолынан жетектеп қалаған жағына тартып алып кете алатын. **Аль-Бухари.**

606. Хабар бойынша, аль-Асуад бин Йазид, былай деді:

Бірде Айшадан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: “Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзінің үйінде не істейтін еді?” - деп сұрады. Сонда ол: “Әдетте ол өз жанұясының тиімді істерімен шұғылданатын, ал намаздың уақыты кірген кезде, намазға шығатын”, - деп жауап берді. **Аль-Бухари.**

607. Хабар бойынша, Абу Рифаъа Тамим бин Усайд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деді:

Бірде мен хұтпа айтып тұрған Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп: “Иә Аллаһтың елшісі, шет елдік келіп¹, сенен өз дінінің мәнін сұрап жатыр”, - дедім. Бұл сөздерді естіген Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сөзін бөліп маған бұрылып жақындады. Сосын оған тақтайша өкеліп берді, ол болса оған отырып өзіне Аллаһ үйреткендері жайлы маған айтып үйрете бастады, сосын құтпасына қайта оралып оны аяғына дейін жеткізді. **Муслим.**

608. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жеп болысымен үш саусағын жалайтын. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді:

“Сендерден қайсыларыңның бір бөлік астарың жерге түссе, оны шайтанға жем қылмай қоқымынан тазалап жеп қойсын”, - және ол бізге тостағандарымызды жалап жеуді әмір етіп: “Расында, сендер тамақтарыңның қай бөлігінде игілік жасырынғанын білмейсіңдер”, - деп айтатын. **Муслим.**

609. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

“Аллаһ қай бір пайғамбарды жібермесін, ол әлбетте қой баққандардан болатын.” Сонда одан сахабалары: “Ал сен ше?”, - деп сұрағанда, ол: “Иә, мен де оны меккеліктер үшін бірнеше каратқа баққанмын²”, - деді. **Бухари.**

610. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер мені біреу қойдың аяғын жеуге шақырса, мен әлбетте оған барамын, және де егер маған біреу қойдың аяғын сыйласа, оны мен әлбетте қабыл аламын. **Аль-Бухари.**

¹ Шет елдік деп, Абу Рифаъа, өзі жайлы айтып тұр.

² Яғни, аз ғана ақыға.

611. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, аль-Ъабда атты, оны ешбір түйе оза аламаған түйесі болатын, бірақта бір жолы алты жасқа толмаған түйесімен келген бір бәдәуи, ол түйеден озып кетті. Мұсылмандардың бұл жайман қапа болғаны соншалық бұны Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сезіп қалып былай деді: “Бұл дүниеде не жоғары көтерілсе, Аллаһ оны әлбетте төмендетеді.” **Аль-Бухари.**

72 ТАРАУ

Көкіректік пен даңққұмарлыққа рұқсаттың жоқтығы жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Міне Ахирет жұрты: Оны жер жүзінде өзін-өзі көтеріп, бүліншілік ізденбегендерге нәсіп етеміз. Негізінде соңғы табыс тақуалар үшін.” **“Қасас” сүресі, 83 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Жер жүзінде дандайсып жүрме...” **“Ісра” сүресі, 37 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Адамдарға паңсып, қырындама да жерде кердеңдеп жүрме. Расында, Аллаһ бүкіл даңдайсыған мақтаншақты жақсы көрмейді.” **“Лұқман” сүресі, 18 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Рас Қарұн¹ Мұсаның елінен еді де, оларға қарсы келді. Сондай-ақ оған, кілттерін күшті бір топ өрең көтеретін қазыналар берген едік. Сонда оған халқы: “Елірме! Расында, Аллаһ өліргендерді жақсы көрмейді”, - деді. “Аллаһтың саған берген дәулетімен Ахирет жұртын ізде де, дүниедегі несібеңді де ұмытпа. Аллаһ саған жақсылық еткендей сен де жақсылық істе, сондай-ақ жер жүзінде бүліншілік ізденбе! Аллаһ бұзақыларды сүймейді.” Қарұн: “Шын мәнінде бұл, маған мендегі білімге берілді (баюдың жөнін білуші едім)”, - деді. Негізінде Аллаһтың бұдан бұрын, бұдан да күшті, тобы көп нәсілдерді жоқ еткенін білмеді ме? Күнәкәрлер күнелерінен сұралмайды (яғни, бәрі жазулы). Ол қауымына сән-салтанат ішінде шықты; дүние тіршілігін қалағандар: «Әттең! Бізге де Қарұнға берілген тәрізді болса, өйткені ол зор ырыс иесі», - деді. Өздеріне білім берілгендер: Аллаһтың сыйлығы, иман келтіріп ізгі іс істегендерге тағы жақсы. Ал оған сабырлылар ғана жетеді», - деді. Ақыр оны да үйін де жерге жұтқыздық. Аллаһтан оған өзге жәрдем етер бір топ болмады әрі оған көмек етілмеді.» **“Қасас” сүресі, 76-81 аяттар.**

612. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

“Жүрегінде тозаңның түйіріндей көкіректік болған Жәннәтқа кірмейді”, - деген сөзін есітіп бір адам: “Дегенмен адам киімі мен аяқ киімінің әдемі болғанын қалайды емес пе?”, - деді. Бұған Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді: “Расында, Аллаһ сұлу және Ол

сұлулықты жақсы көреді, ал көкіректік жайлы айтатын болсақ, онда ол ақиқатты мойындамау және адамдарды менсінбеу”, - деді. **Муслим.**

613. Хабар бойынша, Амр бин аль-Аква, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде бір адам, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көзінше сол қолымен жей бастады, сонда ол: “Оң қолыңмен же!”, - деді. Ол адам: “Жей алмаймын”, - деді, сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Жей алмай қал! Оған көкіректігінен басқа еш нәрсе бөгет жасамайды!”, - деп қалуы мұң еді, ол адам сол кезден бастап (сол) қолын аузына апара алмайтын болды. **Муслим.**

614. Хабар бойынша, Харис бин Уахб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерге Отта болатындардан хабар берейін бе? – Ол әр-бір дәрекі, сараң және өр-көкірек. **Аль-Бухари, Муслим.**

615. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бірде Тозақ пен Жұмақ бір-бірімен тартысып, Тозақ былай деді: «Менде мейірімсіз және өр-көкірек адамдар болады.» Ал Жұмақ: «Ал менде - әлсіз және кедейлер», - деді. Сонда Аллаһ Тағала былай деп араларына төрешілік айтты: «Иә Жұмақ, расында, сен Менің қалағанымға көрсететін мейірімім боласың, ал сен болсаң, иә Тозақ, Менің қалағанымға көрсететін жазам боласың, және Мен екуіңді де толтыруым керек болады!» **Муслим.**

616. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ахирет күні Аллаһ Тағала, киімін көкіректіктен артынан сүйретіп жүргенге қарамайды. **Аль-Бухари, Муслим.**

617. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ Тағала Ахиретте үшеумен сөйлеспейді, оларды тазартпайды және оларға қарамайды, олар: зинақор қарт, суайт өтірікші басшы, және көкірек кедей. **Муслим.**

618. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Күдіретті Аллаһ Тағала айтты: “Даңқ (мәртебе) - Менің белдеме киімім, ал ұлылық – Менің шапаным, ал осылардың бірін кім Менен тартып алғысы келсе, Мен оны азапқа саламын!” **Муслим.**

619. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың

¹ Сол уақыттағы шіріген байлардың бірі.

елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Шашы таралған, үстіне ұнайтын киімін киіп бір өр-көкірек адам келе жатты да, кенеттен Аллаһ жарге оны жұтуына өмір берді, енді ол адам Ахирет күніне дейін жерге батпамен болады. **Аль-Бухари, Муслим.**

620. Хабар бойынша, Салам бин аль-Акуа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адам баласы Аллаһтың жаныңды (менсінбейтін) асқақшыл деп жазылып, басқалар ұрынған қайғыға ұрынбайынша, өзін жоғарылатуын қоймайды. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.¹**

73 ТАРАУ

Көркем мінезділік жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Шын мәнінде сен әлбетте ұлы мінезге иесің.”

“Қалам” сүресі, 4 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“...Сондай-ақ олар ашуларын жеңушілер, адамдарды көшірім етушілер...” **“Аль-Имран” сүресі, 134 аят.**

621. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мінезі тұрғысынан Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдардың ішіндегі ең жақсы еді. **Аль-Бухари, Муслим.**

622. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, алақанынан жұмсақтығына тең келетіндей не жібек, не парша матаны ұстап көрген емеспін және Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бойынан шыққан жұпар иістей иісті еш жерде кездестірген емеспін. Мен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, он жыл қызмет еттім, сонда ол маған бірде-бір рет: “Уф!”, - деп айтып көрген емес және мен бір нәрсе істесем: “Мұны неге істедің?”, - деп те айтып көрген емес, және де егер мен бір нәрсе істемесем: “Сен бұны неге істемедің?”, - деп те айтқан емес. **Аль-Бухари, Муслим.**

623. Хабар бойынша, ас-Саъб бин Жассам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жабайы есекті сыйлағанымда² ол маған оны қайтарып берді, сонда менің жүзімнен ренжігенімді байқаған ол: “Расында, біз оны саған ихрамда болғандықтан ғана қайтардық³”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

624. Хабар бойынша, Ан-Нууас бин Симъан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

¹ Бұл хадисті шейх Албани «Әлсіз хадистер», қатарына жатқызған - **аударушыдан.**

² Аң аулағанда атып алған жабайы есек жайлы айтылып жатыр.

³ Ихрамға оранған адам үшін аң аулаумен қатар, басқаның аулаған аңын да жеуге болмайтындығы осы жерден аңғарып тұрмыз.

Бірде мен Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ізгілік және күнә жайлы сұрағанымда, ол маған былай деді: “Ізгілік дегеніміз әдептілік, ал күнә дегеніміз, сенің жан дүниеңді мазалап және оны басқаларға білдірткің келмейтін нәрсе.” **Муслим.**

625. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, еш уақытта жағымсыз нәрселер жасап және жағымсыз нәрселер айтып көрген емес және ол: “Расында, сендерден ең жақсыларыңа ең жақсы көркем мінез бұйырған”, - деп жиі айтатын.

626. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ахирет күні мүминнің таразысында көркем мінезден ауыр еш нәрсе болмайды, (өйткені), расында, Аллаһ ұятсыз жаман сөздерді жек көреді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Сенімді хадис” деп келтіреді.**

627. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адам үшін Жәннетқа кіруге ең көп жәрдем беретін не болатындығы жайлы сұрағанда, ол: “Аллаһ алдындығы қорқыныш пен көркем мінез”, - деді, ал одан адамды Отқа көбінше не итермелейтіндігі жайлы сұрағанда, ол: “Ауыз бен жыныс мүшелері⁴”, - деді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Сенімді әрі жақсы хадис” деп келтіреді.**

628. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Көркем мінезді мүмин, Иманның ең жоғарғы сатысында болып табылады, ал аралырыңдағы ең жақсыларың болып жұбайларыңмен жақсы қарым-қатында болғандарың саналады. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

629. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, көркем мінез адамды әлбетте (үздіксіз) ораза ұстаушылар мен (түнімен) намаз оқушылардың дәрежесіне жеткізеді. **Абу Дауд.**

630. Хабар бойынша, Абу Умама аль-Бахиль, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мен өзіңке рас болса да тартысуды қойған кісі үшін Жәннеттің ауласынан бір үй, ал әзіл болса да өтірік айтуды қойған кісі үшін Жәннеттің ортасынан бір үй, ал көркем мінездіге Жәннеттің ең биігінен бір

⁴ Яғни, бір жағынан өтірік, өсек осы сияқты т.б. ауызбен жасайтын күнәлер жайлы болса, екінші жағынан ойнас жасау сияқты жыныс мүшелерімен жасайтын күнә туралы айтылып жатыр.

үй (берілетіндігіне) кепіл боламын. Сенімді хадисті, сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.

631. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, сендерден маған ең сүйкімді және Ахиретте маған ең жақын болатындарың ол көркем мінезділерің, ал маған ең жағымсыздарың және Ахиретте менен алыстатылатындарың ол әр-бір мылжың /сарсаруна/, мақтаншақ /муташаддикуна/ және сөзқұмарлар /мутафайхикуна/. Сонда адамдар: "Иә Аллаһтың елшісі, біз "мылжың" және "мақтаншақтың" кімдер екенін білеміз, ал "сөз құмарлар" кімдер?", - деп сұрады. Сонда ол: "(Бұлар) әр-көкіректер", - деп жауап берді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи "Жақсы хадис", деп келтіреді.**

"Сарсар" – ол тым көп сөйлеуші; **"муташаддик"** – ол әрдайым өз сөзін әдемілеп және сөзінің мәнін көтеріп сөйлеп, адмдарға тіл тигізушілер. **"Мутафайхик"** сөзі, "фахх", яғни толтырылған деген сөзден шығады; **"мутафайхик"** – ол өзінің сөзін тақаппарлығымен неғұрлым адамдардың көбі біле бермейтін сөздермен толтырып, сол арқылы өзінің үстемдігін көрсеткісі келген адам.

Ат-Тирмизи Абдуллаһ бин аль-Мубарак, оған Аллаһтың рахымы болсын, "көркем мінез" сөзінің мағанасын, былай деп түсіндіргенін жеткізеді:

"Бұл адам көркінің көңілділігі, Шариааттың сауабты істерін орындауды бар күш-жігерін жұмсау және адамдарды ренжітетін істерден аулақта болу."

74 ТАРАУ

Жуастық, сабырлық және мейірбандық жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

"...олар ашуларын жеңушілер, адамдарды кешірім етушілер. Аллаһ жақсылық істеушілерді сүйеді." **"Аль-Имран" сүресі, 134 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

"Кешірім жолын ұста және оларға туралықты әмір ет. Сондай-ақ білместерден бет бұр." **"Ағраф" сүресі, 199 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

"Жақсылық пен жамандық тең емес. Жамандықты ең көркем түрде жолға сал. (Жамандыққа қарсы жақсылық қыл.) Сол уақытта сені мен екеуің араңда дұшпандық болған біреу, өте жақын достай болып кетеді. Бұл қасиет; сабыр еткендерге ғана нәсіп болады. Сондай-ақ бұл сипатқа зор несібелілер ғана ие бола алды." **"Фүссилат" сүресі, 34-35 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

"Әрине кім сабыр етіп, кешірімді болса, дау жоқ, істердің ең маңыздысы осы." **"Шура" сүресі, 43 аят.**

632. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Ашадж Абд аль-Қайсқа былай деді: "Расында сенде Аллаһ жақсы көретін екі мінез бар олар: жуастық пен сабырлық". **Муслим.**

633. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді: "Расында, Аллаһ мейірбан, және де Ол бәрінде мейірбандықтың (көрінісін) жақсы көреді". **Аль-Бухари, Муслим.**

634. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһ мейірбан, Ол мейірбандықты жақсы көреді және мейірбандыққа бергенін қатаңдыққа да және басқа еш нәрсеге де бермейді. **Муслим.**

635. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мейірбандық, мейірбандық сипаты көрінетіннің бәрін көркемдейді, ал бір нәрсе мейірбандықтан айрылса, онда ол атаусыз қалды (не даңқынан айрылды). **Муслим.**

636. Хабар бойынша, Абу Хурейра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде, бір бәдәуи мешіттің ішіне кіріп несекін жібере бастаған кезде, адамдар орындарынан оған жабылмақшы болып атып тұрды, бірақта Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оларға: "Оны жайына қойыңдар да оның сиден жеріне бір шелек су құйыңдар, өйткені, расында, сендер қиыншылық жасауға емес, жеңілдік жасауға жіберілдіңдер!", - деп бұйырды. **Аль-Бухари.**

637. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Қиыншылық туғызбай, жеңілдетіңдер, адамдарды жирендірмей жақсы хабармен (Исламмен) қуандырыңдар. **Муслим.**

638. Хабар бойынша, Жарир бин Абдуллаһ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мейірбандықтан құр қалған, толығымен игіліктен де құр қалады. **Муслим.**

639¹. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде бір адам Пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Маған ақыл айтшы", - деді. Оған ол: "Ашуланба", - деді. Содан кейін адам өтінішін бірнеше рет қайталаған уақытында Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Ашуланба", - деп айтумен болды. **Аль-Бухари.**

640. Хабар бойынша, Абу Йаъли Шаддад бин Аус, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһ барлық істе мейірбандық көрсетуді бұйырды: егер сендер біреуді елтіруге

мәжбүр болсаңдар, онда оны жақсылап істеуге тырысыңдар¹, және де егер құрбан шалатын болсаңдар, оны да жақсылап істеңдер, сондықтан малдарыңды қинамау үшін бәкілеріңді жақсылап қайрап алыңдар. **Муцслим.**

641. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Қайбір уақытта Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, екі іс ұсынылған болса ол әрдайым күнәсі болмаса жеңілін қалайтын, ал егер оның күнәсі болса, онда ол адамдардың ішіндегі одан ең алшақтаушысы болатын. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзі үшін еш уақытта кек алмайтын, ал егер Аллаһ Тағаланың харам еткен нәрселері орындалса, онда ол Аллаһ Тағала үшін кек алатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

642. Хабар бойынша, Абу Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Седерге кімнің Отқа харам болатынын /...не кімге От харам болатындығы/ жайлы хабар берейін бе? Отқа харам болатын әр-бір жақын, жұмсақ және жеңіл². Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.

75 ТАРАУ

Кешірімділік және надандардан (білместерден) алшақтау жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Кешірім жолын ұста және оларға туралықты әмір ет. Сондай-ақ білместерден бет бұр” **“Ағраф” сүресі, 199 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“...Сондықтан көркем, жұмсақ сыңай байқат.” **“Хыжыр” сүресі, 85 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“...Ғапу етіп, кешірсін. Аллаһтың сендерді жарылқауын жақсы көрмейсіңдер ме?...” **“Нұр” сүресі, 22 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“...Сондай-ақ олар ашуларын жеңушілер, адамдарды кешірім етушілер...” **“Аль-Имран” сүресі, 34 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Әрине кім сабыр етіп, кешірімді болса, дау жоқ, істердің ең маңыздысы осы.” **“Шура” сүресі, 43 аят.**

643. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол бірде Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын:

“Сен үшін Ухуд соғысынан³ да ауыр болған күн болды ма?”, - деп сұрағанында, Пайғамбар, оған

Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді: “Мен сенің руластарыңнан⁴ көп жәбір көрдім, бірақ Ақаба күні⁵ менің жаныма қатты батты, сол жерде мен Ибн Абд Йәляйлю бин Абд Кулялға⁶ маған еруді ұсынғанымда, ол маған мен күткен жауапты бермеді⁷. Сонда мен жабырқап кері қайттым, ал сонда менің ренжігенімді, түріме қарап білуге болушы еді. Мен (сол жерден шыққаннан) Карн ас Салиб (тауының)⁸ жанында өз-өзіме келдім. Басымды көтерсем төбемде, маған көлеңкесі түскен бұлтты байқадым. Оның ішінде Жебірейіл (періште), оған Аллаһтың сәлемі болсын, бар екен, ол маған: “Расында, Аллаһ Тағала саған сенің руластарыңның не дегенін және қандай жауап бергенін естіді, сондықтан Ол саған тау періштелерін жіберіп, оларға қалағаныңды бұйыр, деді”, - деді. Ал сосын тау періштесі менімен сәлемдесті де: “Иә Мухаммад, расында, Аллаһ сенің руластарыңның саған не дегенін естіді. Ал мен – тау періштесімін, сонымен не қалайсың? Қаласаң мен оларға ал-Ахшабейін (тауын) құлатайын!”, - деді. Бұған Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Жоқ, мен Аллаһтан, олардан тек қана Өзіне табынатын және Өзінен басқа ешкімге табынбайтын ұрпақ шығарсын, деп сұраймын!”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

644. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһ жолындағы соғыстарды есептемегенде, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өз қолымен ешнәрсені⁹ соққан (ұрған) емес, ол не әйелдерді, не малайларды ұрған емес, оны қаншама ренжіткенмен, егер де сол уақытта Аллаһтың тыйым салынған нәрселері бұзылмаса, ол өзі үшін ешкімге кек қайтарған емес, ал егер Аллаһ Тағаланың тыйым салған нәрселерін кім аттап өтсе, ол кезде ол Аллаһ Тағала үшін кек алатын. **Муслим.**

645. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде, мен үстіне дәрекі (қатқыл) жимекті Нажранда (тоқылған) шапанды жамылған Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір жерге кетіп бара жатқанымда, бір бәдеуи оны қуып жетіп шапанының жиегінен қатты тартты. Оның қатты тартқаны соншалық Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, иығында шапанның астарының ізі қалғанын көрдім, ал бәдеуи боланса: “Иә Мухаммад, өзіндегі Аллаһтың байлығынан маған бір нәрсе беруін бұйыр”, - деді. Бұны естіген Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұрылып қарап күлді де, оған бір нәрсе берілуіне әмір етті. **Аль-Бухари, Муслим.**

646. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

¹ Яғни, қылмыскерді жазалаған уақытта.

² Бұл дегеніміз, адамдарға өзінің жұмсақ әрі жеңіл мінезімен жақын болған адамдар.

³ Бұл 625 жылы Ухуд тауының жанында мұсылмандардың Меккелік көпірлерден жеңіліске ұшыраған соғысы. Бұл шайқаста жетпістен астам мұсылман қаза тауып солардың ішінде Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әкесімен бауырлас ағасы Хамза да, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, қаза табады, ал Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзі жарақаттанады.

⁴ Яғни, құрайыштардан.

⁵ Түсіндірмелерде қай ақаба күні айтылып жатқаны анық айтылмаған. Бұл жерде Меккенің жанындағы Ақаба жайлы емес, Тайыфтың жанындағы орын жайлы айтылса керек. Ол жерге Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдарды Исламға шақырып және қолдау іздеп барған болатын.

⁶ Тайф пен оның төңірегін мекендеген сакф руының көсемі.

⁷ Оның жауабы келіспеумен қоса келемеж ету болды.

⁸ Тайф пен Меккенің ортасында орналасқан тау.

⁹ Бұл жерде хайуандар жайлы айтылып тұр.

Мен Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір пайғамбарлардан біреуі жайлы әңгіме айтып, оны руластары ұрып ал ол болса бетіндегі қанын сүртіп: "Иә Аллаһ, менің руластарымды кешірі, олар не істеп жатқандарын білмейді", - дегенін айтып жатқаны әлі де көз алдымда. **Аль-Бухари, Муслим.**

647. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Көпті жеңген мықты емес, өз-өзін ызаланғанда ұстай алған мықты. **Аль-Бухари, Муслим.**

76 ТАРАУ

(Қолайсыздыққа), реніштерге төзу жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

"...олар ашуларын жеңушілер, адамдарды кешірім етушілер. Аллаһ жақсылық істеушілерді сүйеді." **"Аль-Имран" сүресі, 134 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

"Әрине кім сабыр етіп, кешірімді болса, дау жоқ, істердің ең маңыздысы осы." **"Шура" сүресі, 43 аят.**

648. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде бір адам: «Иә Аллаһтың елшісі, менің туысқандарым бар. Мен олармен туысқандық байланысымды үзбеймін, ал олар болса араласқысы келмейді, мен оларға жақсылық жасаймын, ал олар болса маған залымдық жасайды, мен оларды сыйлайымын, ал олар болса менімен надан адамдар секілді сөйлеседі», - деді. Бұған ол: «Егер жағдай, шынымен-ақ сен айтқандай болса, онда сен олардың аузын ыстық күлмен толтырып жатырсың, және Аллаһтан саған оларға қарсы көмекші болады!», - деді. **Муслим.**

«Олардың ауыздарын ыстық күлмен толтырасың», деген сөз, ол «сен оларды ыстық күлмен тамақтандырасың», дегені. Сонымен оларға сол істеген күнәлері үшін жіберілетін жаза, ауызға салынған ыстық күлмен тең болғаны. Және де оларға біреу жақсылық жасағаннан жақсылық жасаушыға ештеңе болмайды, ал олар болса оны ренжіткені үшін үлкен күнәге батады, ал Аллаһ болса бұл туралы жақсырақ біледі».

77 ТАРАУ

Аллаһтың шегінен шығушыларға ашулану және Аллаһ Тағаланың дінінде көмек көрсету жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

"Міне осы, кім Аллаһтың ардақтағандарын жоғары бағаласа, сонда оған Раббыларының қасында хайырлы..." **"Хаж" сүресі, 30 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

"Әй мүминдер! Егер Аллаһқа (дінінде) жәрдем етсеңдер, Ол сендерге жәрдем етіп, табандарыңды бекітеді." **"Хұжрат" сүресі, 9 аят.**

649. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде бір адам Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын келіп: «Расында, пәленше имам намазды ұзақ өткізетіндіктен, таң намазы мені бөгейді», - деді. Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сол күндегідей адамдарға насихат айтып ашуланғанын ешқашан көрген емеспін. Ол: «Иә адамдар! Расында, сендерден кейбіреуің адамдарды діннен қашырасыңдар! Адамдармен намаз өткізуші намазын созбасын, өйткені оның артында көрілер мен жастар және шұғыл шаруалары барлар болады!» **аль-Бухари, Муслим.**

650. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Мединәге бір жорықтан қайтып оралды, ал мен болсам түкпір бөлмеге суреті бар перде іліп қойдым, бұны көрген Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, түрі өзгеріп, оны жартып тастады да: "Иә Айша, Ахиретте Аллаһтың жарату сипатына еліктегендерді, Аллаһ ең ауыр жазаға тартады!", - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

651. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Кезінде, махзум руынан ұрлық жасаған әйелдің ісімен бастары қатқан құрайыштар: "Кім бұл әйел жайында Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сөйлеседі?"¹, - деп сұрастыра бастады. Сонда басқалар: "Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сүйіктісі Усама бин Зайдтан басқа кімнің бұған дәті барады?", - дей бастады. Бірақта Усама оған бұл мәселемен барғанда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Шынымен-ақ сен, Аллаһтың үкімі бар істе біреуге болыспақшысың ба!?", - деді. Содан соң ол орнынан тұрда да адамдарға насихатпен былай деді: "Расында, сендерге дейін өмір сүргендердің опат болуына мына жай себепкер болған, егер олардың арасынан әйгілі (құрметті) адамдар ұрлық жасаған болса, оған олар тиіспейтін де, ал ұрлықты әлсіздерінен біреу жасаған болса, онда олар оны шарифаттың үкіміне сай жазалайтын. Аллаһтың атымен ант етемін, егерде Мухаммадтың қызы Фатима ұрлық жасаған болса, онда мен міндетті түрде оның да қолын кестірген болар едім!" **Аль-Бухари, Муслим.**

652. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мешіттің қибла жағындағы қабырғасынан сілекейді көріп, қатты ренжігенін оның түрінен байқадық. Ол орнынан тұрып өз қолымен сол жерді сүртті де: "Расында, әр қайсысың намазға кіріскенде өзінің Тәңірімен құпия сұхбатта болады, және де, расында, Оның Тәңірі, онымен қибланың арасында, сондықтан сендерден ешкімге ешуақытта қибла бағытында түкірулеріңе рұқсат жоқ, (түкіргісі келсе) тек қана өзінен солға не аяғының астына түкірсін!", - деді. Содан кейін ол шапанының бір ұшын алды да оған түкіріп, оны шапанының екінші ұшымен

¹ Яғни, кім оған болысады?, - деп.

жауып: "Не болмаса осылай істесін!", - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл жердегі солға және аяғының астына түкірудің міндеттілігі мешіттен тысқары жерде істейтін амалға жатады, ал егер адам мешітте болса, онда тек қана киіміне ғана түкіруіне болады.

78 ТАРАУ

Биліктегілерге өзінің қарамағындағы адамдарға байланысты жұмсақ, мейірбан, оларға қарасулары және оларды алдамау, тым қатал болмау, оларға және олардың ісіне байыпсыздық көрсетпеуі жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

"Мүминдерге саған ергендерге қанатыңды жай"
"Шұғара" сүресі, 215 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

"Негізінде Аллаһ әділетті, игілікті және ағайынға қарайласуды бұйырады. Және де арсыздықтан, қарсылықтан әм зорекерліктен тыйады. Сендерге насихат береді. Әрине түсінерсіңдер" "Нахыл" сүресі, 90 аят.

653. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Сендердің әр-қайсыларың бақташысыңдар және сендердің әр-қайсыларың баққандарыңа жауап бересіңдер: әмірші бақташы саналады және өзінің баққанына жауапкер, еркек өзінің жанұясының бақташысы және өзінің баққанына жауапкер, әйел де күйеуінің үйі мен балаларының бақташысы саналады және өзінің баққанына жауапкер, қызметші өз иесінің дүнесіне бақташы және өзінің баққанына жауапкер. Сонымен әр-қайсысың бақташысыңдар және әр-қайсысың баққандарыңа жауапкерсіңдер. **Аль-Бухари, Муслим.**

654. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ кімнің қарамағына Өзінің құлдарын тапсырып, ал ол болса өзіне өлім келген күні, оларды алдап өлсе, онда Аллаһ оған Жәннәтті харам етеді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Ал бұл хадистің тек қана аль-Бухари келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп йтқаны келтіріледі:

... және ол оларға шын жүректен ақ пейілдік танытпаса, онда ол Жәннәтің жұпар иісін сезінбейді.

Ал бұл хадистің тек қана аль-Бухари келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп йтқаны келтіріледі:

Мұсылмандарға өкім жүргізуші көз келген әмірші, өзінің қарамағындағылардың игілігі үшін еңбек етпесе, не оларға шын жүректен ақ пейілдік танытпаса, олармен бірге Жәннәтқа кірмейді.

655. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, менің үйімде болған уақытында, былай деп айтқанын естідім: "Иә Аллаһ, менің үмметімнің үстінен кімде-кім өмір жүргізіп, олармен қатал болса Сен де оған қатал бол, ал менің

үмметімнің үстінен кімде-кім өмір жүргізіп, олармен жұмсақ болса Сен де оған жұмсақ бол!" **Муслим**

656. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

"Бұрын израилдықтармен пайғамбарлар басқаратын, және әрдайым қай бір пайғамбар дүниеден өтпесін оның орнын басқа пайғамбар басатын. Ал мен жайлы айттын болсақ, онда менен кейін пайғамбар болмайды, бірақта көптеген халифтар болады." Сонда адамдар: "Бізге не бұйырасың?", - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Оларға ант берілгендердің алғашқысына адал болыңдар, олардың хақыларын орындаңдар¹ және Аллаһтан өздеріңе тиесілісін сұраңдар, ал Аллаһ болса оларға сеніп тапсырылғандарынан міндетті түрде сұрайды", - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

657. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Хасана аль-Басри айтуымен:

Бірде Ыамз бин Амр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Убайдуллаһ бин Зайдқа келіп былай деді: «Иә балам, мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Бақташылардың ең жаманы қаттылары (мейірімсіздері)», - деп айтқанын естідім, сондықтан солардың бірі болудан сақтан»². **Аль-Бухари, Муслим.**

658. Хабар бойынша, бірде Абу Марйам аль-Азди, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Муъавияға, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын естідім: «Егер Аллаһ біреуге бір істе болса да мұсылмандардың үстінен өмір жүргізуді берсе, ал ол болса олардың мұқтаждары мен керектерінен тасаланса, Аллаһ Ақыретте оның мұқтаждары мен керектерінен тасаланады», - деді. Содан кейін Муъавийа бір адамға, адамдардың мұқтаждықтарымен айналысуын өмір етті. **Абу Дауд, ат-Тирмизи.**

¹ Яғни, адалдыққа ант берген өміршілеріңе бағыныңдар.

² Бұл хадис №192 хадистің бөлігі болып табылады.

79 ТАРАУ Әділ әмірші жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Негізінде Аллаһ әділеттілік пен игілікті ұстанып және ағайынға қайырласуды бұйырады...” “Нахыл” сүресі, 90 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“...Расында, Аллаһ туралық істеушілерді жақсы көреді.” “Хұжрат” сүресі, 9 аят.

659. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһтан басқа ешкімнің көлеңкесі болмаған күні, Аллаһ Тағала жеті (түрлі) адамды Өзінің көлеңкесіне алады: Әділ басқарушыны, Ұлы Аллаһ Тағалаға құлшылық етумен есейген жасты, жүрегі мешіттерде байланғанды¹, тек қана Аллаһ Тағала үшін көздесіп-қоштасатын және бір-бірін Аллаһ үшін жақсы көргендерді, абыройлы әрі әдемі әйел қалап шақырып, бірақ ол: «Расында, Мен Аллаһтан қорқамын», - деп бармаған еркекті, садақаны жасырын бергені сонша, оның сол қолы оң қолының бергенін көрмейтінді, оңашада Аллаһ Тағаланы еске алғанда көзіне жас толатын (адамдарды). **Аль-Бухари, Муслим.**

660. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, алаламаушылар, Аллаһ алдындағы нұрдан жасалған мінберлерден өз орындарын табады, ал олардың қатарына жататындар, олар өздерінің жанұясына байланысты және барлық өздерінің әмірі жүретіндерге байланысты шешімдерінде әділдікті ұстанатындар. **Муслим.**

661. Хабар бойынша, Ауф бин Малик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын естідім: “Сендердің әміршілеріңнің ішіндегілерден жақсылары болып, оларды сендер жақсы көріп және олар сендерді жақсы көретін, олар үшін сендер Аллаһтың сұрап дұға жасайтын және олар сендер үшін Аллаһтан сұрап дұға жасайтын әміршілер болады, ал нашарлары – ол сендер оларды жек көретін және олар сендерді жек көретін, сендер оларды қарғайтын және олар сендерді қарғайтын әміршілер болады”, - сонда біз: “Иә Аллаһтың елшісі, бізге сондайларға бағынбау керек болады ма?”, - деп сұрадық. Ол: “Олар сендердің араларыңда намаз оқып жүргенше олай істеулеріңе болмайды”, - деді. **Муслим.**

662. Хабар бойынша, Ыйяд бин Химар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Үш (түрлі) адам Жәннет тұрғындарынан болады: жәрдем көрсетілген әділ әмірші², өзінің туыстарына

және барлық мұсылмандарға рахымшылық танытатын рахымды адам және (сұрамшылықтан) ұстамдылық танытатын және ұстамдылыққа тырысатын балалары бар адам³. **Муслим.**

80 ТАРАУ

Күнәсіз істерде өміршілерге бағынудың міндеттілігі және күнәлі істерде өміршілерге бағынбаудың міндеттілігі жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Әй мүминлер! Аллаһқа бой ұсынып, Пайғамбарға әрі өздеріңнен болған әмір иелеріне бой ұсыныңдар...” “Ниса” сүресі, 59 аят.

663. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Егер күнәсі болмаса, өздеріңе ұнасын ұнамасын әмірлеріңді тыңдап бой ұсынуларың керек, ал күнәсі болса, онда оны тыңдамаңдар да, орындамаңдар да. **аль-Бухари, Муслим.**

664. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Біз Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тыңдап және бой ұсынамыз, деп оған ант бергенде, ол әдетте: “Күштерің жететінінде”, - дейтін. **аль-Бухари, Муслим.**

665. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Әміршісіне бой ұсынудан бас тартқан, Ахиретте Аллаһты, ақталуына еш бір айғақсыз кездестіреді, ал әміршісіне ант бермей өлген, жаһил заманында өлгенмен теңеседі!⁴ **Муслим.**

Бұл хадистің **Муслим** келтірген тағы бір нұсқасында **Ибн Омар**, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны жеткізеді:

... және басқа мұсылмандардан бөлектенгендер⁵, жаһил заманында өлгенмен теңеседі!

666. Хабар бойынша, Анас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Басы (қара) мейізге ұқсаған эфиопиялық құл сендерге әмірші болса да оны тыңдап бағыныңдар. **Аль-Бухари.**

667. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

³ Бұл жерде еңгіме, өзінің балалары болып мұқтажды халде болса да, адамдардан сұрамайтын және адамдардан сұрамауға барлық өрекетін жасайтын, тек қана Аллаһқа үміттенетін адам жайлы болып тұр.

⁴ Яғни, әміршісіне бағынуға ант бермеген, көпқұдайшылдар қатарында өледі.

⁵ Тәпсірлерде бөлектенушілер деп, әміршелерінен және ескери амалдардан бөлектенушілер, не болмаса жамағатпен оқылатын намаздарға қатыспай түрлі жаңалықтар (бидғат) енгізушілерді келтіреді.

¹ Мешітте намаз оқығанды жақсы көретіндер.

² Бұл жерде Аллаһтың Өзі шариғатты ұстануға жәрдем көрсететін әмірші жайлы айтылып тұр.

Кедейлікте де байлықта да, саған ұнайтында да ұнамайтында да және сені құр қалдырса да¹ әміршіңді тыңдап, оған бағынуға тиістісің. **Муслим.**

668. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге сапарда болған кезімізде, біз бір жерге тоқтадық, сонда бірі шатырларын орната бастады, бірі жебе атып жарыса бастады, ал енді бірі малдарын оттатуға асығып кетті, арада біраз уақыт өтісімен азаншы: “Жамағат намазы!”, - деп хабарлады. Сонда бәріміз бізге былай деп айтқан Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанына жинала қалдық: “Расында, маған дейін өмір сүрген пайғамбарлардың міндетіне, өзіне мәлім болған олар үшін қайырлы деген істерді хабарлау мен өзіне мәлім болған олар үшін зұлымдыққа апаратын істерден тыйу болған. Ал менің үмметім жайлы айтатын болсақ, оның алғашқы уақытында хайыр болады да, ал соңында түрлі қайғалар келіп және сендер жақтырмайтын істер бола бастайды². Содан соң алғашқысы соңғысына қарағанда жеңіл көрінетін сынақтар келеді, сонда имандылар: “Бұл мені құртады”, - дейтін сынақ келеді, - сосын ол тоқтатылады да, имандалар; “Осы, осы!”³, - дейтін сынақ келеді. Сондықтан кімде-кім өзін Тозақтан алыстатып және Жәннәтқа кіргізілуін қаласа, өлім келген уақытта Аллаһқа және Ақірет күніне иман келтіргендерден болсын және адамдармен қарым-қатынасында өзіне адамдардың қандай қарым-қатынаста жасауын қаласа, өзі де сондай қарым-қатынаста болсын. Және кім әміршісіне ант беріп алақанын соғып онымен шын жүректен адал болып, әміршісіне қолынан келгенше бағынса, ал егер басқа біреу келіп онымен билік үшін таласатын болса, онда оның басын шабыңдар. **Муслим.**

669. Хабар бойынша, Абу Хунайд Уайль бин Худжр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Салама бин Йазид бин Худжр, Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп: “Иә Аллаһтың пайғамбары, айтшы, егер бізге өздерінің бізден талап ететін істерінде табандылық көрсететін, ал өздерінің бізге қатысты талаптарын орындамайтын әміршілер келсе, біз не істеуіміз керек?”, - деп сұраған кезді, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, теріс айналып кетті⁴, ал ол сұрағын кешірек тағы да қайталаған кезінде, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Тыңдаңдар да бой ұсыныңдар, өйткені олар өздеріне тапсырылғанға жауап береді, ал сендер - өздеріңе тапсырылғанға жауап бересіңдер⁵. **Муслим.**

670. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың

елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

“Менен кейін сендерді алапайтын болады⁶, және сендерге ұнамайтын амалдар істеліне бастайды”. Сонда адамдар: “Иә Аллаһтың елшісі, бізге не бұйырасың?”, - деп сұрады. Ол: “Сендер беруге тиісті нәрселеріңді берулерің керек те, ал сендерге тиесіліні Аллаһтан сұрауларың керек”, **аль-Бухари, Муслим.**

671. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Маған бағынған Аллаһқа бағынғаны, ал маған бағынбаған Аллаһқа бағынбағаны, ал әміршісіне бағынбаған маған бағынбағаны. **Аль-Бухари, Муслим.**

672. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімге әміршісінің бір ісі ұнамаса шыдамдылық танытсын, өйткені, расында, әміршісінің бұйырғанынан бір қарысқа болса да ауытқығанның өлімі жәхил заманында өлгенмен теңеседі! **Аль-Бухари, Муслим.**

673. Хабар бойынша, Абу Бакра (Нуфаъи бин аль-Харис), оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өзінің әміршісін қорлағанды Аллаһ қорлайды. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

Бұл тарауға бұның алдындағы тарауда келтірілген “Сахихтердің” бір бөлігі де жатады.

81 ТАРАУ

Егер адам тағайындалған не болмаса солай істеудің қажеттілігі болмаса (не мәжбүр болмаса), билікке таласуға рұқсаттың жоқтығы және әмір болудан бас тартудың үстемдігі жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Міне ахирет жұрты: Оны, жер жүзінде өзін-өзі көтеріп, бүліншілік ізденбегендерге нәсіп етеміз. Негізінде соңғы табыс тақуалар үшін” **“Қасас” сүресі, 83 аят.**

674. Хабар бойынша, Абу Саъид Абд ар-Рахман бин Самур, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

¹ Яғни, саған тиесілі нәрсені бермей өзіне алса да.

² Яғни, Шариғаттың үкіміне қарсы келетін істер.

³ Бұл мені құртады!

⁴ Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көктен аян түсуін күткен.

⁵ Бұл дегеніміз әміршілер өздеріне жүктелгенді орындамағанмен, олардың әміршілерінің тапсырғанын орындамау мойындарынан түспейді.

⁶ Яғни, әміршілер мұсылманға тиесіліні өздеріне иеленетін болады.

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған былай деді: “Иә Абд ар-Рахман бин Самура, билікке таласпа, өйткені ол (билік) саған сенің өтінішіңсіз келетін болса, онда Аллаһ саған бұл ісінде көмектеседі, ал егер саған (билік) сенің өтінішіңмен бұйыратын болса, онда сол билікке тапсырыласың¹. Егер сен бір нәрсеге ант берсең, ал одан кейін сенің ант бергеніңнен басқа бір нәрсенің жақсырақ екенін көрсең онда антыңның күнәсін өте де, сол жақсырақ істі жаса. **Аль-Бухари, Муслим.**

675. Хабар бойынша, Абу Зарр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған: “Иә Абу Зарр, расында, мен сенің әлсіз екендігіңді көремін, және де мен өзіме қалағанымды саған да қалаймын, сондықтан саған ақыл айтамын: ешқашан екі адамға болса да билік жүргізбе, және жетімнің дүниесімен басқарма!” **Муслим.**

676. Хабар бойынша, Абу Зарр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Иә Аллаһтың елшісі, мені бір-нәрсеге әмірші етіп тағайындамайсың ба?”, - деп сұрағанымда, ол менің иығымнан қағып: “Иә Абу Зарр, расында сен әлсізсің, ал әмірлік болса ол бір тапсырылған аманат саналады, ал Ахиретте оны өз хақымен иеленгендер² мен әмірші ретінде ісін дұрыс орындағандардан басқаларының бәріне, ол (әмірлік) өкініш пен сұмдық болып орлады”, - деді.

677. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, сендер билікке ұмтыласыңдар, ал Ахиретте ол өкініштердің себебі болады! **Аль-Бухари.**

82 ТАРАУ

Әміршілерге, қазыларға және басқа да биліктегі адамдарға жақсы уәзір³ таңдуларына талпындыру және оларды жаман достар мен жаман насихаттардан сақатндыру жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Сол күні тақуалардан басқа достар бір-біріне дұшпан болады” “Зүхрүф” сүресі, 67 аят.

678. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри мен Абу Хурайра, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, олар Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Қай бір пайғамбарды Аллаһ адамдарға жібермесін және олардың қайсы бірі өзінің артынан уәкілін қалдырмасын, сол уәкілдің міндетті түрде екі топ ақылшылары пайда болатын: олардың бірі оны

¹ Яғни, Аллаһтың көмегінен құр қаласың, ал Аллаһтың көмегінен құр қалған опат болады.

² Бұнда әмірлікке керек қабылеттері бар адамдар жайлы айтылып жатыр.

³ Министр, ақылшы.

жақсылыққа шақырып соған ұмтылдырса, екіншісі жауыздыққа шақырып соған ұмтылдыратын, ал бұдан қорғалатындар Аллаһтың сақтағандары ғана. **Аль-Бухари.**

679. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер Аллаһ қай бір әміршіге игілік қаласа оған ұмытқанын есіне салатын және есінде болса оған көмек көрсететін турашыл уәзір береді. Ал егер Аллаһ оған (игіліктен) басқаны қаласа, оған ұмытқанын есіне салмайтын және есінде болса оған көмек көрсетпейтін нашар уәзір береді. Бұл хадисті **Муслимнің шарттарын қанағаттандыратын жақсы иснадымен Абу Дауд** келтіреді.

83 ТАРАУ

Әміршінің, қазының және басқа да билікке қатысы бар қызметке өзін ұсынып соған ұмтылғандарды не болмаса соны қалағандарды тағайындауға рұқсаттың жоқтығы жайлы.

680. Хабар бойынша, Абу Муса аль-Ашъари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен өзімнің бөле бауырларымның екеуімен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп, олардың бірі: “Иә Аллаһтың елшісі, Ұлы Аллаһ Тағаланың саған тәуелді еткендерінің бір бөлігіне мен әмірші етіп тағайында”, - деді және екіншісі де осыған ұқсас сөздерді айтты. Оларды тыңдап болған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Аллаһтың атымен ант етемін, расында, біз бұл істі бұны сұрағанға да және оған ұмтылғанға да тапсырмаймыз!”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

ӘДЕП ЖАЙЛЫ КІТАП

84 ТАРАУ

Ұялшақтық және оның дәрежесі мен мұндай қасиетті қабылдауға ұмтылдыру жайлы.

681. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ұят жайлы өзінің бауырына ақыл айтып жатқан¹ бір ансардың жанынан өтіп бара жатып, оған: “Оны қой, өйткені, расында, ұялшақтық – ол иманнан!”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

682. Хабар бойынша, Имран бин Хусайн, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ұялшақтық игіліктен басқа ешнәрсеге алып келмейді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің тек қана **Муслим** келтірген нұсқасында, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Ұялшақтықта игіліктен басқа ешнәрсе жоқ.

683. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Иманның жетпістен астам тармақтары бар, оның ішіндегі ең жақсысы болып: “Аллаһтан басқа құдай жоқ! /Лә иләһә илла-аллаһу/”, - деп айту жатады, ал ең кішісіне – жолдан кедергі жасайтынды алып тастау жатады, және ұялшақтық та иманның тармақтарының біріне жатады. **Аль-Бухари, Муслим.**

684. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, перденің артында отырған қыздың ұялшақтығынан да артық ұялшақ мінезімен ерекшеленетін. Егер оның жан дүниесіне ұнамайтын іс жасалса, біз оны оның бет әлпетінің өзгергенінен байқайтынбыз. **Аль-Бухари, Муслим.**

Ғалымдар: “Ұялақтықтың түп нұсқасына, бүкіл жавымсыз нәрселерден бас тарту мен адамдардың хақысы бар (көз-көзден) істе олардың хақына қол сұқпау жатады”, - деп айтады. Ал бізге Абуль-Қасым аль-Жунайдтың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқаны жетті: “Ұят дегеніміз ол Аллаһтың игіліктерін тану мен өз кемшіліктерін көре алу, мінеки осылардың арасында ұят деп аталатын сөзім туады.”

85 ТАРАУ

Сыр сақтау жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Сертті орындаңдар, сөз жоқ, уәде сұралады.”
“Ісра” сүресі, 34 аят.

685. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Түнімен әйелімен төсекте бөлісіп, ал таңертең екеуінің арасында не болғаны жөнінде адамдарға жария қылған еркек, Ахиретте адамдардың ішінен, Аллаһтың алдында ең жаманы болады. **Муслим.**

686. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Омар бин аль-Хаттабтың қызы Хафса, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, жесір қалған кезде², Омар мынаны айтты:

Мен Осман бин Аффанмен, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, кездесіп, оған: “Егер қаласаң Омардың қызы Хафсаға үйлен”, - деп (қызым) Хафсаны ұсындым. Ол жауап ретінде маған: “Мен бұл жөнінде ойланайын”, - деді. Мен бірнеше күн күттім, сосын маған келіп: “Мен қазір үйленбейтін шығармын”, - деді. Арада біраз уақыт өтісімен Абу Бакр ас-Сиддиқты, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кездестіріп: “Егер қаласаң Омардың қызы Хафсаға үйлен”, - дедім, бірақ та Абу Бакр еш нәрсе айтпай үндемеді де, мен оған Османнан да қатты ренжідім. Сонымен арада тағы бірнеше күн өтісімен оған (қызыма) Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, құда түсті де мен оған қызымды үйлендірдім. Сосын мені Абу Бакр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, кездестірді де: “Сен маған Хафсаны ұсынған уақытта менің жауап бермегеніме ренжіген шығарсың?”, - деп сұрады. Мен: “Иә”, - дедім. Ол: “Сенің ұсынысыңа жауап бермеуіме Аллаһтың елшісінің (сенің қызың жайлы) еске алғаны кедергі болды, өйткені мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сырын айта алмаймын, егерде ол сенің қызыңа үйленбегенде, онда оған мен міндетті түрде үйленер едім!”, - деді. **Аль-Бухари.**

687. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әйелдері онымен бірге болған уақытында, жүрісі Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жүрісінен айнымайтын Фатима, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, көлді. Қызын көріп, ол сәлемдесті де: “Менің қызым қош келдің!”, - деп өзінің оң /не: ...сол/ жағына отырғызды, сосын құлағына бір нәрсе айтып еді, (қызы) жылап жіберді. Оның тұнжырағанын көріп, тағы да құлағына бір нәрселер айтты да, (қызы) күле бастады, ал мен болсам оған (қызына): “Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әйелдерінің жанында саған ғана бір нәрсе айтады да, ал сен болсаң содан кейін жылайсың!”, - дедім. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тұрып кеткен соң, оған: “Саған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, не айтты?”, - деп сұрадым. Ол: “Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сырын айтпаймын!”, - деді. Ал Аллаһтың елшісі, оған

¹ Әлгі ансар, бауырына: «Сен тым ұялшақсың», - деп айтып жатқан кезінде.

² Хафсаның күйеуі, Бадр соғысына қатысқан және Мединада жарақатынан қаза тапқан Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабасы Хуайс бин Хузафа ас-Сахма болатын, оған Аллаһтың ризашылығы болсын.

Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын қайтыс болған соң, мен (Фатимаға): “Мен өз хақыммен сенен сұраймын¹, саған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, не айтты?”, - дедім. Ол: “Иә, енді айта аламын. Бірінші ретінде ол, оған Жәбірейіл (періште), оған Аллаһтың игілігі болсын, жылда онымен Құранды бір рет тексеріп салыстыратындығын², ал бұл жолы онымен екі рет тексергенін айтып: “Расында, оның бұлай істегені менің өмірімнің соңы тақалғандығының белгісі деп ойлаймын. Аллаһтан қорқып шыда, өйткені мен сенің алдын ала білдіруші хабаршың боламын³”, - деді - сонда мен өзің көргендей жылап жібердім. Ал ол менің тұнжырағанымды көргенде: “Иә Фатима, сен Жәннәтта діндар әйелдірдің /не: ...осы үммет әйелдерінің/ ханымы болатындығыңа қуанбайсың ба?” – дегенде, сен өзің көргендей, қуанып күлдім”. **Аль-Бухари, Муслим, бұл жерде Муслимнің нұсқасы беріліп тұр.**

688. Хабар бойынша, Сәбит, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Анастың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деді:

Бірде мен басқа балалармен ойнап жүрген кезімде, маған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп, бізге сәлем берді де мені бір тапсырмамен жіберді. Содан мен анама кеш оралдым, ал мен үйге оралған кезімде, (анам): “Неге кешіктің?”, - деп сұрады. Мен: “Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған бір іс тапсырды”, - дедім. (Анам): “Оған не керек болды?”, - деп сұрады. Мен: “Бұл құпия”, - дедім. Сонда ол: “Ешқашан ешкімге Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сырын айтушы болма!”, - деді.

Сосын Анас была деді: “Аллаһтың атыммен ант етемін, егер мен бұны біреуге айтқан болсам еді, онда бұны Сәбит саған да айтқан болар едім!” Бұл хадисті Муслим келтіреді, ал аль-Бухари болса бұның бөлігін ғана келтіреді.

86 ТАРАУ

Шартты бұзбау және уәдені орындау жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“ Сертті орындаңдар, сөз жоқ, уәде сұралады.”
“*Исра*” сүресі, 34 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“Қашан серттессеңдер, Аллаһқа берген серттеріңді орындаңдар...” “*Нахыл*” сүресі, 91 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“Әй мүминдер уәделеріңді орындаңдар...” “*Мәйда*” сүресі, 1 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“Әй мүминдер! Істемейтін істеріңді неге айтасыңдар. Істемейтін істеріңді сөйлеулерің Аллаһтың қасында зор ашуға себеп болады.” “*Саф*” сүресі, 2-3 аяттар.

¹ Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әйелдерінің бірі болғандықтан, мүминдердің анасы саналады.

² Яғни, алдымен Жәбірейілге Құранды Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оқитын, ал сосын Жәбірейіл оқитын.

³ Яғни, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірінші Жәннәтқа кіретіндігі жайлы айтып жатыр.

689. Хабар бойынша, Абу Хурайры, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Екі жүздіні үш белгісімен айыруға болады: ол бір нәрсе айтса - өтірік айтады; бір нәрсе уәде етсе – оны орындамайды; ал оған сеніп тапсырылса - ол опасыздық етеді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің басқа нұсқасында былай делінеді:

...керек десеңіз ол ораза ұстап, намаз оқып және өзін мұсылманмын, деп есептесе де.

690. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Төрт түрлі белгісімен ерекшеленетіндер (толығымен) екі жүзді есептеледі, ал кімнің бойында осылардың бірі болса, одан құтылмайынша оның бойында екі жүзділіктің бір белгісі болады. Бұндай белгілер мына адамдарда болады: оған сеніп тапсырылса опасыздық жасайды, әңгіме айтса өтірік айтады, шарттасса шартын орындамайды, ал егер біреумен бір істе ортақ шешім таппаса заңсыз түрде шектен шығады. **Аль-Бухари, Муслим.**

691. Хабар бойынша, Ибн Жәбір, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған: «Егерде Бахрейіннен ақша түссе мен саған мынынша, мынынша және мынанша ақша бергізер едім.» – деді, бірақта Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өмірі кезінде Бахрейіннен ақша түспеді. Ал ол жерден ақша түскен кезде Абу Бакрдің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өмірімен: «Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кімге бір нәрсе уәде берсе не болса кімге бір нәрсе берешек болса, бізге келсін», - деп хабарландырды. Сонда мен (Абу Бакрге) келдім де: «Расында, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған мұншама беремін, деп уәде еткен», - дедім, сонда ол бір уыс тенге салды, мен оларды санап шыққанымда бес жүз дана болып шықты, содан соң ол маған: «Және екі рет соншама ал», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

87 ТАРАУ

Адамға дағды болған игілікті істерді мүмкіндігінше әрдайым орындау жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“...Расында бір қауым өзін өзгертпейінше, Аллаһ оны өзгертпейді.” “*Рағыз*” сүресі, 11 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“...жібін мықтап иіргеннен кейін тарқатқан әйел сияқты болмаңдар...” “*Нахыл*” сүресі, 92 аят.

692. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған былай деді: “Иә Абдуллаһ, кезінде түндерде Аллаһқа құлшылық ететін, ал артынан онысын орындауды қойған пәленше секілді болма”.

88 ТАРАУ

Кездескенде игілікті сөздерді айту мен көңілді күйде болу жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

"Мұсылмандарға қанатыңды жай." "Хыжыр" сүресі, 88 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

"Егер тұрпайы, қатал жүректі болсаң еді, әрине олар маңайыңнан тарқап кетер еді..." "Әль-Имран" сүресі, 159 аят.

693. Хабар бойынша, Ади бин Хатим, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өзіңді құрманың жартысымен болса да Оттан қорға, ал мұны да таппаған – қайырымды сөздің көмегімен! **Аль-Бухари, Муслим.**

694. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

...қайырымды сөз де – садақа. **Аль-Бухари, Муслим.** Бұл сөздер жоғарыда келтірілген ұзын хадистің бөлігі ретінде келтіріледі.

695. Хабар бойынша, Абу Зарр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Маған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді: "Бауырыңды Жар0ын ж8збен қарсы алу тұрғысында болса да, шарифаттың кез-келген қоштаған амалдарын орындауды ескерусіз қалдырушы болма". **Муслим.**

89 ТАРАУ

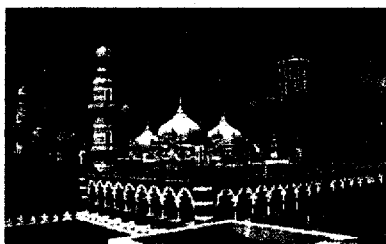
Егер сұхбаттасушы адамың түсінбесе, онда оған анық сөйлеп және айтқаныңды қайталау жайлы.

696. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, егер бір нәрсе сөйлесе, айтқандарын адамдар түсіну үшін, үш рет қайталайтын, ал кімнің үйіне келсе үй иелеріне де үш реттен сәлем беретін¹. **Аль-Бухари.**

697. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сөздері анық болатын және оны естіген адамдардың бәрі түсінетін. **Муслим.**

90 ТАРАУ

Әңгімесінде тыйым салынбаған сөздері жоқ сөйлеушінің бірі, екіншісінің сөздерін мұқият тыңдау және білімі бар насихат айтушы адамның, тыңдаушылардан тыныштық сақтап тыңдауларын талап етуі жайлы.

698. Хабар бойынша, Жарир бин Абдуллаһ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Қоштасу қажылығы кезінде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған: "Адамдарға айт, үндемей мені тыңдасын!", - деп бұйырды да, сосын: "Менен кейін² бір-бірінің басын шапқан имансыздардан болмаңдар!", - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

91 ТАРАУ

Насихатта орташалықты³ ұстану жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

"Адамдарды Раббыңның жолына даналық және көркем үгіт арқылы шақыр..." "Нахыл" сүресі, 125 аят.

699. Хабар бойынша, Абу Уайл Шакик бин Салам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Ибн Масъудтың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, әр бейсенбі күндері адамдарға уағыз айтатын әдеті болатын. Бірде оған бір адам: "Иә Абу Абд ар-Рахман, сенің бізге күнде уағыз айтуыңды қалаймыз!", - деді. Сонда Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: "Расында, мен сендерді жалықтырып жіберуді қаламаймын, мен сендерге насихатты жалықтырып жіберуден сақтанатын Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, насихатындай уағыздаймын", - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

700. Хабар бойынша, Абуль-Йакзан Аммар бин Йасир, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, адамның уағзын қысқартып, ал намазын ұзартуы, оның білімінің көрсеткіші, сондықтан намаздарыңды ұзартып уағыздарыңды қысқартыңдар. **Муслим.**

701. Хабар бойынша, Муъавиа бин аль-Хакам ас-Сулами, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге намаз оқығанымда, (сапта тұрғандардың) бірі түшкірді де мен: "Аллаһ саған рахым етсін!", - дедім. Сонда маған адамдар айыптаушы көздерімен қарай бастады да мен: "Менен менің шешем айрылсын! Неге маған бұлай қарап жатырсыңдар?", - дедім. (Осыны айтуым мұң екен) олар қолдарымен сандарын соға бастады да, мен олардың менен тынышталуды талап етіп жатқандарың түсінгенімде, оларға ашулы болсам да,

¹ Бұлай істейтін себебі, не үй иелері бөгде адамдардың кіргенін білсін, не болмаса үйдегілердің бәрі сәлемді естісін деген ниетпен жасалса керек.

² Яғни, менің өлімімнен кейін.

³ Яғни, адамдарға жасаған дағуат адамдарды жалықтырып алмас үшін тым ұзартып жібермеу және түсінбей қалмаулары үшін тым қысқартып жібермеу жайлы.

сөйлегенімді қойдым. Ал Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, менің әкем мен шешем оған құтқару ақысы болғыр, намазын оқып болысымен, менімен сөйлесті, ал мен болсам бұрын-соңды ондай ақылшыны кездестірмедім! Аллаһтың атымен ант етемін, ол маған айқайламастан, мені ұрмастан және ұрыспастан жәй ғана: “Расында, бұл намаз уақытында адамдардың жәйда айтатын сөздерін сөйлеуге болмайды! Намаз – бұл тек қана Аллаһты мақтап, мадақтау мен Құран оқу ғана!”, - деді, не болмаса осыған ұқсас сөздерді айтты. Содан соң мен оған: “Иә Аллаһтың елшісі жақында ғана мен пұтқа табынушылардан едім, ал артынан Аллаһ бізге Исламды сыйлады, бірақта әлі күнге дейін біздің арамызда көріпкелдерге баратындар бар”, - дедім. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Ал сен оларға барма”, - деді. Мен тағы да: “Және біздің арамызда жаман ырымдарға сенетіндер де бар”, - дедім. Бұған ол: “Олар соған ұқсасты жүректерімен ғана сезінеді, бірақта бұл оларды тоқтатпау керек¹”, - деді.

702. Хабар бойынша, аль-Ъирбад ин Сарийа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге уағыз айтып, оның сөздерінен біздің жүрегімізге қорқыныш ұялады, ал көздерімізге жас толды... Артынан бұл хадисті, “Сүннәтті әрдайым ұстан жайлы” тарауда, жеткізушінің аяғына дейін айтқанын келтіргенбіз. Бұл халисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.

92 ТАРАУ

Абыройлық пен сыпайылық жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Рахманның құлдары жерде сыпайы түрде жүріп, оларға білместер тіл тигізсе де: “Сәлеметшілік”, деп дұрыс жауап береді”. “Фұрқан” сүресі, 63 аят.

703. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тамағындағы тілшігі көрінгенше аузын ашып күлгенін көрген емеспін. **Аль-Бухари, Муслим.**

93 ТАРАУ

Намаз оқу үшін, білім алу үшін шақыру және осыған ұқсас құлшылық етуді абыроймен және сабырлы (асықпай) орындау жайлы.

704. Хабар бойынша, Абу Хурайры, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Намаздың басталуы жарияланып, (қамат түсірілгеннен кейін) оған жүгіріп келмеңдер, бірақта оған әдеттегі жүрістеріңмен келіңдер де, тыныштық сақтап (үлгерген рақағаттарыңнан бастап) намаз

оқыңдар, ал үлгермегендеріңді артынан толтырасыңдар. **Аль-Бухари, Муслим.**

Ал бұл хадистің **Муслим ғана келтірген нұсқасында, ол келесі сөздермен толықтырады:**

...өйткені кез-келгендерің намазға қарай жүрген уақыттарыңнан бастап намазда саналасыңдар².

705. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Арафаттан бірге оралып келе жатқанымызда артымыздан айқау-шу, гүрсілдер мен түйенің өкіргенін естідік. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қамшысымен белгі берді де: “Иә адамдар, сендерге сабыр сақтау керек, өйткені игілік (тақуалық) асықпаушылықта аңғарылады. Бұл хадисті **аль-Бухари толығымен келтірсе, Муслим бір бөлігін ғана келтіреді.**

94 ТАРАУ

Қонаққа сый-құрмет көрсету жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«Саған Ибраһимнің ардақты қонақтарының еңгімесі келді ме? Олар Ибраһимге кіргенде «Сәлем» десті. Ибраһим де оларға: «Сәлем бегде қауым», - деді. Дереу үйіне барып семіз бір бұзау әкелді. Оны оларға жақындатып: «Жемейсіңдер ме?», - деді.» «Зәрят» сүресі, 24-27 аяттар.

Аллаһ Тағала айтты:

“Қауымы оған жүгірісіп келді. Сондай-ақ олар бұрыннан да жаман істер істейтін еді. (Пұт:) “Иә халқым! Міне қыздарым, олар сендер үшін тағы таза. Енді Аллаһтан қорқыңдар! Қонақтарым жайында мені қорламаңдар. Іштеріңде бір де есті кісі жоқ па?”, - деді.” “Һүд” сүресі, 78 аят.

706. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімде-кім Аллаһқа және Ахирет күніне иман келтірген болса, онда қонағын жақсылап күтсін. Кімде-кім Аллаһқа және Ахирет күніне иман келтірген болса, онда туысқандарымен қарым-қатынасын үзбесін. Кімде-кім Аллаһқа және Ахирет күніне иман келтірген болса, онда жақсылықты сөйлесін не болмаса үндемесін. **Муслим, аль-Бухари.**

707. Хабар бойынша, Абу Шурайх Хувайлид бин Амр аль-Хуза’и, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

“Кім Аллаһқа және Ахирет күніне иман келтірген болса, онда сый ретінде қонағына құрмет көрсетсін.” Сонда адамдар: “Иә Аллаһтың елшісі, оның сыйының көлемі қандай болу керек?”, - деп сұрады. **Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Күн мен түн³, ал қонақжайлықты үш күн ішінде**

¹ Яғни, жаман ырым көздеген ісінен, мақсатынан қайтармау керек.

² Бұл дегеніміз, ондай адам жамағатта намаз оқып жатқан адамның сауабындай сауаб алады, деген сөз.

³ Бұл дегені бір тәулік ішінде қонаққа ерекше көңіл бөліп, оған сый ретінде жақсы тамақтар беру, ал тәулік өтісімен қонаққа үй ішінде қандай тамақ желінсе сондай тамақ беруге болады.

көрсетуге болады, ал бұдан артығы ол үшін садақа саналады¹”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Ал бұл хадистің Муслим ғана келтірген нұсқасында Аллаһтың елшісінің оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

“Мұсылманға өзінің бауырының үйінде, оны күнәге апаратындай ұзақ қалуына болмайды”, - деді. Сонда адамдар: “Иә Аллаһтың елшісі, ол оны қалайша күнәге апарды?”, - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Егер ол үй иесінің беруіне (қонақты күтуіне) ешнәрсесі қалмайынша қала берсе”, - деді.

95 ТАРАУ

Қуанышты хабар жеткізу мен құттықтаудың керектігі жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“...сондай-ақ Аллаһқа ынтымақпен бой ұсынғандар, олар үшін қуаныш бар, сонда құлдарымды сүйіншіле. Сондай сөзге құлақ салып, сонда оның ең көркеміне ілестіңдер, міне солар, Аллаһ өздерін тура жолға салғандар...” **«Зүмәр» сүресі, 16-17 аяттар.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Оларды Раббылары өзінің мәрхеметімен және ризашылығымен сондай-ақ тұрақты нығметке ие жәннәттерімен қуантады.” **“Тәубе” сүресі, 21 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Оны өте мүлөйім бір ұлмен қуанттық” **“Саффат” сүресі, 101 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Расында Ибраһимге елшілеріміз хош хабармен сәлем берді. **“Худ” сүресі, 69 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Оның түреге тұлған әйелі күліп жіберді. Сонда оны Исхақ және артынан Яқұппен қуандырдық” **“Худ” сүресі, 71 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Ол хұжырада намаз оқып тұрғанда, періштелер оған: “Расында, Аллаһ саған, Аллаһтан болған өмірді растаушы, ел ағасы, нәпсісіне ие, игілерден бір пайғамбар болатын Яхьямен қуанышқа бөлейді, - деп дуыстады.” **“Әль Имран” сресі, 39 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Сол уақытта періштелер: “Иә Мериәм! Расында, Аллаһ сені өз тарапынан бір сөзбен қуантады; оның аты Мәсих...” **“Әль Имран” сресі, 45 аят.**

Ал хадистер жайлы айтатын болсақ олар көп және “Сахихтерден” белгілі. Олардың қатарына төмендегі хадистер жатады:

708. Хабар бойынша, Абу Ибраһим Абдуллаһ бин абу Ауф (сондай-ақ оның лақаб аты – Абу Мухаммад және Абу Муъайвиа, делінеді), оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Хадишаны, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Жәннәттағы інжуден жасалған сараймен қуандырғанын жеткізді. **Аль-Бухари, Муслим.**

709. Хабар бойынша, Абу Муса аль-Ашъари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен өз үйімде дәрет алып болысымен өз-өзіме: “Мен бүгін Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қызмет етіп күні бойы жанында боламын!” - дедім. Сосын мен мешітке келіп, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жайлы сұрадым, ал адамдар маған: “Ол мына бағытта кетті”, - деді.

Абу Муса аль-Ашъари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол сөзін былай жалғастырды:

Сосын мен ол туралы адамдардан сұрастырып, оның Бир Арис² деген жерде екендігін білгенше, оның артынан жүріп отырдым. Сонда мен қақпаның жанында Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзінің табиғи қажетін қанағаттандырып және дәрет алып болғанша күттім. Сосын мен оған қарай жылжыдам, келсем ол киімінің етегін тізесіне дейін көтеріп, аяғын құдыққа салып Арис құдығының жиегінің ортасында отыр екен. Мен Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, амандасып қайтадан қақпаның жанына келіп өз-өзіме: “Расында, мен бүгін Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қақпашысы болмын”, - дедім. Арада біраз уақыт өткізім Абу Бакр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, келіп қақпаны итерді. Мен: “Кім ол?”, - деп сұрадым. Ол: “Абу Бакр”, - деді. Мен: “Күте тұр”, - дедім де, өзім Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, барып: “Иә Аллаһтың елшісі, Абу Бакр кіруге рұқсат сұрап жатыр”, - дедім. Ол: “Кіргіз де, оны Жәннәт күтіп тұрғаны жайлы хабармен қуант!” - деді. Сонда мен қайта оралып Абу Бакрге: “Кір және Аллаһтың елшісі сені Жәннәт жайлы қуанышты хабармен қуандырып жатқанын біл!” - дедім. Абу Бакр кірді де, құдықтың сол жиегіне келіп Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оң жағынан дәл Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, секілді киімінің етегін тізесіне дейін көтеріп, аяғын құдыққа салып отырды, ал мен болсам қақпаға қайта оралып сол жерге келіп отырдым. Ал менімен ергісі келіп, бірақ ол дәрет алып жатқан уақытта айырылысқан менің бауырым жайлы айтатын болсам, ол туралы: “Егер Аллаһ пәленшеге игілік қаласа, онда ол оны осында алып келеді”, - деп, ойлап тұрғанымда бір адам келіп қақпаны итерді. Мен: “Кім ол?”, - деп сұрадым. Келген адам: “Омар бин аль-Хаттаб”, - деп жауап берді. Мен: “Күте тұр”, - дедім де, өзім Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп: “Иә Аллаһтың елшісі, Омар кіруге рұқсат сұрап жатыр”, - дедім. Ол: “Кіргіз де, оны Жәннәт күтіп тұрғаны жайлы хабармен қуант!” - деді. Сонда мен қайта оралып Омарға: “Кір және Аллаһтың елшісі сені Жәннәт жайлы қуанышты хабармен қуандырып жатқанын біл!” - дедім. Омар кірді де, құдықтың сол жиегіне келіп Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сол жағынан аяғын құдыққа салып отырды, ал мен болсам қақпаға қайта оралып сол жерге келіп отырдым. Сонда мен тағы да өз-өзіме: “Егер Аллаһ пәленшеге игілік қаласа, онда Ол оны осында алып келеді”, - дедім. Арада біраз уақыт өткізім бір адам келіп қақпаны итерді. Мен: “Кім ол?”, - деп сұрадым. Келген адам: “Осман бин Аффан”, - деп жауап берді. Мен: “Күте тұр”, - дедім де, өзім Аллаһтың елшісіне,

¹ Яғни, бұдан кейін қонақжайлық көрсетесің бе, не болмаса көрсетпейсің бе өз еркінде.

² Яғни, Арис құдығы.

оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп: "Иә Аллаһтың елшісі, Осман кіруге рұқсат сұрап жатыр", - дедім. Ол: "Кіргіз де, оны ол қайғыға ұрынғаннан кейін, Жәннәтқа кіретіндігі жайлы айтып қуандыр!", - деді. Сонда мен қайта оралып Османға: "Кір және Аллаһтың елшісі сені сен қайғыға ұрынғаннан кейін Жәннәтқа кіретіндігің жайлы қуанышты хабармен қуандырып жатқанын біл!", - дедім. Сосын Осман кірді де құдықтың олар отырған жиегінде орынның жоғын көріп, оларға қарама-қарсы басқа жиегінен отырды.

Саъд бин аль-Мусайб былай деді:

Олардың құдықты жағалап отыруларының мәнісін, олардың қаза болғанынан кейін мазарда да қабырлері солай орналасады, деп жорыдым. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің тек қана аль-Бухари келтірген нұсқасында Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын былай дейді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын маған қақпаларды (күзетуімді) бұйырды.

Және де хадистің осы нұсқасында Османды, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Жәннәтпен қуандырғанда ол, Аллаһқа мақтаулар айтып: "Жәрдемді тек қана Аллаһтан сұрау керек", - деді, дегені келтіріледі.

710. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз арамызда Абу Бакр мен Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, бірнеше адамдармен отырған кезімізде, кенеттен Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, орнынан тұрды да бізді тастап кетіп қалды. Ол бізге көп уақыт ішінде қайта оралмады да, біз не болып қалды екен деп уайымдай бастадық. Одан кейін бізді үрей биледі де, орнымыздан тұрдық. Мен болсам қорқып, бірінші болып оны іздеп шығып, ансарлардың бірінің бағының дуалына кезіккенімше жүрдім. Мен бақтың қақпаларын таба алмай дуалды айналып шыққанымда, бақтан тысқары жердегі құдықтан аққан жылғаның (баққа кіріп) дуалдың артында көрінбей кететінін байқадым. Сонда мен түлкі секілді бір уыс болып бүктеліп (сол тесіктен) бақтың ішіне кірсем Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сонда екен. Ол маған: "Абу Хурайра?", - деді. Мен: "(Менмін), иә Аллаһтың елшісі", - дедім. Ол: "Не болып қалды?", - деп сұрады. Мен: "Сен біздің арамызда болдың да, сосын бізді тастап кетіп қалдың және көпке дейін оралмадың, ал біз болсақ саған не болып қалды деп, қорқа бастадық, ал мен бірінші болып қорқа бастадым. Сосын мен осы баққа кіріп түлкі секілді бүктеліп (ішіне кірдім), ал басқалары менің артымнан келе жатыр", - дедім. Сонда ол: "Иә Абу Хурайра", - деп маған өзінің сандалын беріп: "Менің сандалымды ал да барып осы бақтың сыртында кезіктірген кез келген, Аллаһтан басқа құдай жоқ, деп жүрегімен нық сеніп куәлік берген адамға, Жұмақты хабарлап

қуандыр!", - деді. Соңынан бұл хадисті (Абу Хурайра) аяғына дейін айтып келтірді². Муслим.

711. Хабар бойынша, Ибн Шумаса, ол былай деді:

Біз Амр бин аль-Аспен³, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол жан тапсырар алдында бірге болдық. Оның дуалға бұрылып көп жылағаны соншалық, оның баласы оған: «Иә әкетай, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сені қуанышты хабармен қуандырмап па еді? Иә әкетай, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сені қуанышты хабармен қуандырмап па еді?», - дей бастады. Сонда ол бізге бұрылып былай деді: «Расында, (адамның Ахиретке) жинаған қорының ішіндегі ең жақсысы, Аллаһтан басқа Құдай жоқ және Мухаммад – Аллаһтың елшісі, деген куәлік жатады. Расында, мен (өмірімнің) үш түрлі сатысынан өттім: (алдымен) мен менен артық Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жаек көретін және ұстап алып оны өлтіруді қалайтын адам жоқ шығар, деп ойлайтынмын, ал егерде осындай күйде өлген болсам, онда мен Тозақ отының тұрғындарының ішінде болған болар едім. Аллаһ менің жүрегіме исламға деген махабатты кіргізген кезде, мен Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келдім де: «Мен саған ант беруім үшін оң қолыңды бер!» - дедім. Сонда ол маған қолын созды да, ал мен болсам оған қолымды бермедім, сонда ол: «Саған не болды, иә Амр?», - деп сұрады. Мен: «Менің қойғым келетін шартым бар», - дедім. Ол: «Қандай шарт?», - деп сұрады. Мен: «Менің күнәлерімнің көшірілуі», - дедім. Сонда ол: «Ислам бүкіл алдыңғы күнәлерді, хижра алдыңғы күнәлерді, қажылық алдыңғы күнәлерді өшіретіндігі, саған мәлім емес пе?», - деді. Осыдан кейін мен үшін Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, артық жақсы көретін және одан жоғары қоятын адам болған жоқ. Менің оған деген құрметімнің тереңдігі соншалық, мен оның көзіне қарауға дәтім бармайтын, ал егер маған оны сүйреттеп берші десе, мен оны істей аламас едім, неге десең мен оған ешқашан тесіліп қараған емеспін, ал егер мен осындай күйде өлген болсам, онда Жәннәт тұрғындарынан болуға үміттенер едім. Ал одан кейін бізге берілген тапсырмаларының көптігі сонша, солардың кесірінен өзімнің қандай күйде екендігімді білмеймін! Ал мен өлгеннен кейін мені (мазараға) не (жоқтап) жылаушы, не от шығарып салмасын, ал мені жерлеген уақытта топырақты аз-аздан тастап көміңдер де, одан кейін менің қабырымның жанында түйені сойып оның етін тарауға қанша уақыт кететін болса сонша уақыт мен сен-

² Хадистің жалғасында былай делінеді, Омар Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдар осымен ғана шектеліп, игілікті істерді жасауды тоқтатып қоймасы үшін, адамдарға бұл жайлы айтпауға кеңес берді де, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оның ойымен келісті.

³ Амр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Исламның алғашқы уақытының ірі әскери қолбасшысы саналады. Ол Меккені алардың алдында Ислам қабылдап, артынан көптеген шайқастарға қатысқан. Ол Сирияны жаулап алған шайқасқа қатысқан, Мысырды жаулап алушылардан болған және артынан Кайр салынған Фустат атты мекенді құрған.

¹ Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Абу Бакр және Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, Айшаның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, бөлмесінде жерленген, ал Осман, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мешітінің жанында орналасқан аль-Бақи мазарында жерленген.

дерге қуанып және Раббымның елшілеріне на жауап беретінімді көруім үшін тұра тұрыңдар¹. **Муслим.**

96 ТАРАУ

Жолдастарыңмен қоштасу және онымен ол сапарға аттанып қоштасқанда не болмаса басқа жағдайларда оған кеңес беру және ол үшін Аллаһтан сұрап дұға жасау және оның да сен үшін Аллаһтан сұрап дұға жасауы жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Ибраһим бұны ұлдарына өсиет етті және Яқұп та: “Иә ұлдарым! Әрине Аллаһ сендер үшін осы дінді ұнатты, сондықтан сендер нағыз мұсылман болып өліңдер”, - деді. Яқұпқа өлім келген сәтте, балаларына: “Неменеге құлшылық қыласыңдар?”, - дегенде, бар ма едіңдер? Сонда олар: “Сенің Құдайына, аталарыңның Құдайына: Исмаил, Исхақтың бр-ақ Құдайына құлшылық қыламыз. Сондай-ақ Соған бой ұсынамыз”, - деген еді.” **“Бақара” сүресі 132-133 аяттар.**

Ал хадистер жайлы айтатын болсақ, оларға келесі хадистер жатады:

712. Зайд бин Аркамның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, «Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанұясына құрметтеу жайлы тарауында», хабарлаған хадисте, Аль-Аркамның былай дегені келтіріледі:

Бірде біз Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Меке мен Мединаның арасындағы судың бастауы Хумда болған уақытта, ол орнынан тұрды да бізге хұтпа айта бастады. Ол Аллаһқа мақтау айтып, оған шүкірлік айтып болған соң, адамдарға уағыз айтып естеріне сала бастады!² Сосын ол былай деді: «Содан соң: «Иә адамдар, расында, мен - тек адам ғанамын, жақын бір күндерде маған менің Раббымның елшісі келеді де мен оны қабыл аламын!³ Сендерге артымнан екі асылды қалдырамын. Олардың біріншісі өзіне басшылық пен нұрды сіңірген Аллаһтың Кітабы, сондықтан оның айтқанымен жүріңдер және оны мықты ұстаныңдар!», - деді де, адамдарды Аллаһтың Кітабымен жүруге шақырып, оларды оған ынталандыра бастады. Содан соң ол: «Ал екінші асыл ол, менің жанұямның мүшелері болып табылады, мен сендерге Аллаһтың, менің жан ұямның мүшелеріне қатысты айтқан әмірлерін естеріңе саламын, мен сендерге Аллаһтың, менің жан ұямның мүшелеріне қатысты айтқан әмірлерін естеріңе саламын!⁴», - деді. **Муслим.**

713. Хабар бойынша, Малик бин аль-Хувайрис, ол былай деді:

¹ Басқаша айтқанда, қабырда сұрақ қоятын періштелер. Сонымен, бұл хадисте мәйіт, өзін шығарып салушылардың сөздерін есітетіндігі жөніндегі көп нұсқаулардың бірі айтылып жатыр.

² Олардың естерінен шығып кеткен жайлар жайлы және көңілдеріне ала бермейті жайлары жайлы айта бастады, дегені.

³ Өлім періштесі келіп, мен бұл дүниеден кетемін, дегені.

⁴ Бұл хадис №346 хадистің бөлігі болып табылады.

Кезінде біз Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келдік ол кезде біз бәріміз бір рудан және жас шамасында тетелес жас жігіттер болатынбыз. Біз Аллаһтың елшісінде, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жиырма күн тұрдық, сол аралықта ол бізбен жұмсақ әрі сыпайы болды және біздің үйімізді сағанап жүргенімізді сезіп жанұямыз жайлы онда кімнің қалғандығын сұрады, біз бәрін айтып бердік. Сонда ол бізге: «Жанұяларыңа қайтыңдар, олармен бірге тұрыңдар, оларға дінді үйретіңдер де оларға игілікті істерді жасауды бұйырыңдар. Ал пәлен намазды пәлен уақытта оқыңдар және пәлен намазды – пәлен уақытта оқыңдар, ал намаздың уақыты келген кезде бірің намазға шақырып (қамат түсіріңдер де), ал араларыңдағы жас тұрғысында үлкенің намаздарыңда (имамдарың болып) басқарсын. **Муслим.**

Бұл хадистің аль-Бухари келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

...және намазды сендердің көз алдарыңда мен қалай орындасам, сендер де дәл солай орындаңдар.

714. Хабар бойынша, Омар бин аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Кезінде мен Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, умра жасау үшін рұқсат сұрап бардым. Ол Маған рұқсат берді де: «Иә бауырым, өзіңнің дұғаңда бізді де ұмытпа!», - деді. Мен бұл сөздерді бүкіл дүниеге ауыстырмас едім!

Бұл хадистің басқа нұсқасында, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігімен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

Иә бауырым, бізді де дұғаңа қос! Абу Дауд пен ат-Тирмизидің «Жақсы хадис» деп келтірген сенімді хадис.⁵

715. Хабар бойынша, Салим бин Абдуллаһ бин Омар, ол әрдайым Абдуллах бин Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, сапарға аттанайын деп тұрған адамға былай деп айтатынын жеткізді:

Мен сенімен Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, секілді қоштасуым үшін, маған жақында дейтін де, мынаны айтатын: «Дініңді, аманатыңды⁶ және амалыңның соңын Аллаһқа тапсырамын!» /Астаудиу-Ллаһа динака, уа аманатака, уа хауатима амалика!⁷ Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді хадис», деп келтіреді.

716. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Йазид ал-Хатми, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әскерді жорыққа аттандырып олармен қоштасқысы келсе былай дейтін: «Дініңді, аманатыңды және амалыңның соңын Аллаһқа тапсырамын!» /Астаудиу-Ллаһа динака, уа аманатака, уа хауатима амалика!// Сенімді хадис, сенімді иснадтарымен Абу Дауд және басқа мұхаддистер келтіреді.

⁵ Бұл хадисті шейх Албани «Өлсіз хадистер», қатарына жатқызған - аударушыдан.

⁶ Яғни, жол бойы орындалатын діни амалдарыңды.

⁷ «Мұсылман қорғаны» кітабінің №212 дұғасында араб әріптерімен келтірілген – аударушыдан.

717. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір адам келіп: “Мен сапарға аттанғалы жатырмын, маған жол батасын берші”, - деді. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Аллаһ саған тақуалық нәсіп етсін!” /Зауадака-Ллаһу-т-тақуа/, - деді. Ол адам: «Бұған тағы да мен үшін қосшы», - деді де – Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Ол сенің күнелеріңді кешірсін» /Уа ғаффара занбака/, - деді. Ол адам: «Бұған тағы да мен үшін қосшы», - деді де – Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сен қай жерде болсаң да, Ол сенің игілікке жетуіңді жеңілдетсін!» /Уа иассара лакаль-хайра хайсума кунта! / Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.

97 ТАРАУ

Игілік сұрау (истихара) және кеңес сұрау жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“...іс жөнінде олармен кеңес қыл...” “Аль-Имран сүресі 159 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“...сондай-ақ істерін кеңеспен жүргізгендер...” “Шура” сүресі, 38 аят.

718. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге Аллаһтан сұрап дұға жасауды, Құранның сүрелерін үйреткендей үйрететін және былай дейтін: “Сендерден қайсыларың бір іс істегің келсе екі ракағат (нәфіл) намаз оқысын да, былай десін: “Иә Аллаһ! Маған іліміңнен игілік бергейсің, құдіретіңмен мені қуатты еткелсің, кең пейіліңмен мені қуанышты еткелсің. Расында, менің күш-құдіретім (түкке) жетпейді. Мен (өш нәрсені) білмеймін. Ал Сен барлық нәрсені білесің. Әрі сен көместерді (ғайыпты) де толық көрушісің. Иә Аллаһ, егер бұл істің¹ дінімде, тіршілігімде, істерімнің соңында, (немесе былай дейді: “Қазіргі (өмір) тіршілігімде немесе келешекте бұл істің) мен үшін қайырлы екендігін білсең, оны маған нәсіп ете көр! Әрі (ол істі) маған оңтайлы етіп, кейін оны мен үшін берекелі ет! Ал егер бұл істің дінімде, тіршілігімде, істерімнің соңында, (немесе былай дейді: “Қазіргі (өмір) тіршілігімде немесе келешекте бұл істің) мен үшін жаман екендігін білсең, онда (оны) менен алыстат! Әрі мені де одан аулақ ет! Қай жерде болса да мен үшін жақсылықты нәсіп ет те, мені сол жақсылықпен разы ете көр!” /Аллаһумма, инни астахирука би-ильмика уа астағдирука би құдратика уа асалука мин фадликаль-ъазими, фа-иннака тақдиру, уа ла ақдиру, уа таъламу, уа ла аъламу уа анта ъламул ғуюб, Аллаһумма ин кунта таъламу анна һазал амра хойрун ли фи дини, уа маъаши уа ъақибати амри (ъажалиһи уа ажалиһи) фақдурһу лий уа яссирһу лий сумма барик лий фиһ, уа ин кунта таһламу анна һазал амра шаррун лий фий диний уа маъаший уа ъақибати амрий (ъажалиһи уа ажалиһи) фасрифһу ъанний уасрифний ъанһу

уақбур-лиал-хайра хайсу каана сумма ардый-ний биһ.² аль-Бухари.

98 ТАРАУ

Мерекелерге барудың дұрыстығы, ауру адамдардың көңілін сұрау, Хажге барудың, әскери жорықтарға барудың, жерлеу рәсімне және басқа да рәсімдерге қатысудың және де құлшылық еткен жердің көбейуі үшін онда барғанда бір жолмен барып, ал одан қайтқанда басқа жолмен келудің артықшылығы жайлы.

719. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мейрам күні Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әдетте намаздан, онда барған жолынан бөлек басқа жолмен қайтатын. Аль-Бухари.

720. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, (Мединадан) аттанғанда, әдетте аш-Шаджар³ арқылы өтетін, ал одан қайтқанда аль-Муъарис⁴ арқылы оралатын. Ал Меккеге кіргенде оның жоғарғы жағынан кіретін де, ал одан шыққанда төменгі жағынан шығатын. Аль-Бухари, Муслим.

99 ТАРАУ

Барлық жақсы амалдарды орындағанда оң жақтан бастауға көңіл бөлу жайында, мысалыға, дәрет алғанда, ғұсыл құйынғанда, таяммум алғанда, аяқ киім шалбар (басқа да) киімдерді кигенде, мешітке кіргенде, тіс тазалағышты қолданғанда, көзді сүрмемен бояғанда, тырнақ алағанда, мұртты басқанда, қолтықтың астын тазалағанда, бастағы шашты қырғанда, намаздан кейін сәлем бергенде, тамақ-су ішкенде, қол алысқанда, Қара тасты ұстағанда, әжетханадан шыққанда, бір нәрсені алғанда, бергенде және де осыған ұқсас істерді істегенде (оң жақтан бастау жайында). Ал бұдан өзге қарама-қарсы жағдайларда сол жақтан бастауға көңіл бөлу жайында, мысалыға, сінбіргенде, түкіргенде, әжетханаға кіргенде және мешіттен шыққанда (сол аяқпен бастап шығу), аяқ киім шалбар, т.б. киімдерді шешкенде (сол жақтан бастап шешу), ұятты жерлерін жуғанда, таза емес нәрселерді ұстағанда және осыған ұқсас істерді істегенде (сол қолмен) істеу жайлы.

² Арабша әріптермен «Мұсылман қорғаны» кітабінің № 74 дұғасында келтірілген – аударушыдан.

³ Мединадан шамамен алты миль ара қашықтықта орналасқан елді мекен.

⁴ Бұл да Мединадан шамамен алты миль ара қашықтықта орналасқан елді мекен.

¹ Осы жерде өз қажетін айтады.

Аллаһ Тағала айтты:

“Сонда енді кімнің кітабі оңынан берілсе: “Апыңдар кітабимді оқыңдар”, - дейді. “Хаққа” сүресі, 19 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“(Амал дәптерлері оңынан берілген) оңшылдар, нендей жақсы ол оңшылдар. (Амал дәптерлері солынан берілген) солшылдар, нендей жаман ол солшылдар”. “Уақиға” сүресі, 7-8 аяттар.

721. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол не істесе де бәрінде, ол мейлін дәрет алуда, тарануда, аяқ-киім киуде болсын оң жаққа көңіл бөлу ұнайтын. **Аль-Бухари, Мулим.**

722. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оң қолымен дәрет алатын және тамақ жейтін, ал әжетханада және сол сияқты жерлерде амалдарын сол қолымен жасайтын. Бұл сенімді хадисті, сенімді иснадпен Абу Дауд және басқа да мұхаддистер келтіреді.

723. Хабар бойынша, Умм Атыййй, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, (қайтыс болған) қызының², оған Аллаһтың ризашылығы болсын, денесін жуып жатқанда, ол: “Жууды оң жағынан бастап, дәрет алғанда қай жерлерін жуу керек сол жерлерінен бастап жуыңдар”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

724. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден кім аяқ киімін киетін болса оң аяғынан бастасын, ал оны шешкен уақытында сол аяғынан бастасын, қорытып келгенде оң аяқты бірінші киіп соңғы шешетіндей болу керек. **Аль-Бухари, Муслим.**

725. Хабар бойынша, Хафса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оң қолымен ішіп жейтін және киінетін, ал қалған істерді сол қолымен істейтін. Бұл хадисті Абу Дауд, ат-Тирмизи және басқа да мұхаддистер келтіреді.

726. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Киім киіп, дәрет алғанда оң жақтарыңнан бастаңдар. Бұл сенімді хадисті, сенімді иснадпен Абу Дауд және ат-Тирмизи сенімді иснадпен келтіреді.

727. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Минаға оралғанда, ол бағаналарға келіп тас

ата бастады³, сосын Минадағы тоқтаған жеріне қайта оралды да құрбан шалды, сосын шаштаразшысына: “Ал⁴”, - деді де, бірінші басының оң жағын көрсетті де, сосын сол жағын көрсетті де, артына (қырылған) шашын адамдарға тарата бастады. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Муслим ғана келтірген нұсқасында Анастың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бағаналарға тас атып және құрбан шалып болған соң, ол шатаразшыға басының оң жағын ұсынды да, ол оны қырып тастады, осыдан кейін ол өзіне Абу Тальха аль-Ансарды шақырып алды да, ол оған қырылған шашты берді. Ал содан соң ол оған басының сол жағын ұсынды да: “Қыр!”, - деді, қырып болған соң, Абу Тальхаға: “Адамдарға тарат”, - деді.

ТАМАҚ ІШУДІҢ ЕРЕЖЕЛЕРІ ЖАЙЛЫ КІТАП.

(Исламдағы тамақ ішу мәдениеті)

100 ТАРАУ

Тамақ ішуді Аллаһтың атмен (бисми-Ллаһи) деп бастау және тамақ ішіп болған соң Аллаһқа мақтау (шүкірліктер) айту жайлы.

728. Хабар бойынша, Омар бин Абу Салам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Маған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді: “Иә балақай, Қамқор, Мейірімді Аллаһтың атымен”, - деп баста да, оң қолыңмен өзіңе жақын болғаннан же!” **Аль-Бухари, Муслим.**

729. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Тамақ жердің алдында сендерден кез келгенің Аллаһ Тағаланың есімін айтсын, ал егер де ол Аллаһтың есімін тамақтың алдында айтуды ұмытып кетсе онда: “Аллаһтың атымен тамақтың алдында және соңында!” /Бисмилляһи фи аууалаһи уа ахираһи!/⁵, - десін. Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.

730. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер адам үйіне кіргенде және тамақ ішер алдында Аллаһ Тағаланың есімін айтса, шайтан өзінің нөкерлеріне: “Бұл жерде сендерге пана да, тамақ та жоқ!”, - дейді. Ал егер де ол кірерде Аллаһ Тағаланың есімін аузына алмаса, онда шайтан өзінің нөкерлеріне: “Сендер пана таптыңдар”, - дейді, ал егер ол тамақ ішер кезде де Аллаһ Тағаланы есіне

¹ Мысалыға түкіріп, сіңбргенде.

² Өңгіме Зайнаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, жайлы болып жатыр.

³ Шайтанға тас ату рәсімі.

⁴ Яғни, қыра баста, деді.

⁵ «Мұсылман қорғаны» кітабінің №178 дүғасында араб әріптерімен келтірілген – аударушыдан.

алып айтпаса, шайтан: “Сендер пана да, тамақ та таптыңдар”, - дейді. **Муслим.**

731. Хабар бойынша, Хузайфа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Біз Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге тамақ ішкен уақытымызда біз ешқашан одан бұрын, ол өзі тамақ жеуді бастамайынша, тамаққа қол салып еш нәрсе алмайтынбыз. Бірде біз бәріміз дастархан басында отырғанымызда, асығыс оны біреу қуып келе жатқандай бір қыз келді де, бірден тамаққа қол созды, бірақта Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оны қолынан шап беріп ұстады. Оның артынша дәл солай біреу қуып келе жатқандай, бір бәдәуи келді, оны да Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолынан ұстап былай деді: “Расында, шайтан Аллаһ Тағаланың есімінсіз бастап жеген тамақты өзіне тиесілі санайды, сондықтан ол мына қыздың көмегімен өзіне тамақты тиесілі ету үшін оны алып келді, бірақта мен оны қолынан шап беріп ұстап қалдым. Содан кейін өзіне тамақты тиесілі ету үшін мына бәдәуиді алып келді, бірақта мен оның да қолынан ұстап алдым! Жаным қолында Болғанның атымен ант етемін, мына екеуінің қолын ұстағанымда шайтанның қолы менің қолымда болды!” Осыдан кейін Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Аллаһ Тағаланың есімін айтып тамаққа кірісті. **Муслим.**

732. Хабар бойынша, Умайя бин Махши, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде бір адам жанында Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, болған уақытта тамақ жеп отырды да, ол тамақтан бір түйірі қалғанша Аллаһтың есімін айтпады. (Тамақтың соңғы түйірін) аузына салайын деп жатып: “Аллаһтың атымен тамақтың алдында және соңында!” /Бисмилляһи фи аууалаһи уа ахираһи!/, - деді. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, күліп: “Осы уақыт бойы шайтан онымен бірге тамақ жеп отырда, ал ол Аллаһтың есімін еске алуы мұң еді, шайтан ішіндегісінің бәрін құсып тастады”, - деді. **Абу Дауд ан-Насаи**¹.

733. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабаларының алтауының ортасында тамақ жеп отыр еді, бір бәдәуи келді де (қолына тамақтың екі түйірін алып) тамақты жеп бітірді, сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Расында, егер де ол Аллаһтың есімін айтқанда, тамақ бәрімізге жетер еді», - деді. **Ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді хадис», деп жеткізді.**

734. Хабар бойынша, Абу Умама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әдетте тамақ жеп болысымен былай дейтін жеткізді:

Аллаһқа көп, хош, берекелі, әрдайым айтылатын, үздіксіз мақтау-мадақтар болсын, иә біздің Раббымыз! /Әлхамду лилләһи хамдан касиран таййбан мубаракан фийһи, ғойро (мәкфий уә лә)

¹ Бұл хадисті шейх Албани «Өлсіз хадистер», қатарына жатқызған - **аударушыдан.**

мууаддәһин, уә ләә мустәғнән ғанһу роббәнә² **Аль-Бухари.**

735. Хабар бойынша, Муъаз бин Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімде-кім тамақтан кейін: “Менен ешқандай күш-қуат талап етпей мені тамақтандырып, рызықтандырған Аллаһқа шүкір!” /Әльхамду лилләһил-ләзий ат-ғамәний һәзәә, уә разақаниһи, мин ғойри хаулим-миний уә ләә қутин!³, - десе, оның алдыңғы кішігірім күнәләрі көшіріледі.

101 ТАРАУ

Тамақты жамандамай, оны мақтаудың керектігі жайлы.

736. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ешқандай тамақты жамандаған емес, егер ол оны қаласа жейтін де, ал егер ол оған ұнамса жемейтін. **Аль-Бухари, Муслим.**

737. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үйіндегі адамдардан тұздық сұрады, оған: “Бізде сірке суынан басқа тұздық жоқ”, - деді. Сонда ол сірке суын алдырды да: “Сірке суы тамаша тұздық, сірке суы тамаша тұздық!”, - деп (тамағын) жей бастады. **Муслим.**

102 ТАРАУ

Ораза ұстаушыға егер ол аузын ашпаса не айту керектігі жайлы.

738. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер қайсы біріңді қонаққа шақырса⁴, онда қабыл алсын, егер оның аузы ораза болса, онда дұға жасасын, ал егер ораза болмаса, онда тамақ жесін. **Муслим.**

Ғалымдар: “Бұл жердегі “Дұға жасасын”, дегені, ол Аллаһ Тағаладан (ол адам үшін) тілек тілеп дұға жасасын дегені.

² «Мұсылман қорғаны» кітабінің №181 дұғасында араб әріптерімен келтірілген – **аударушыдан.**

³ «Мұсылман қорғаны» кітабінің №180 дұғасында араб әріптерімен келтірілген – **аударушыдан.**

⁴ Егер аңгіме үйлену тойына шақыру жайлы болса, онда оған бару парыз, ал қалған жағдайларда барған өз қалауыңда, дегенмен барған жақсырақ.

103 ТАРАУ

Тамаққа шақырылған адам, егерде онымен бірге тағы біреу келген болса не деу керектігі жайлы.

739. Хабар бойынша, Абу Масъуд аль-Ансари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Ансарлардан бір адам Пайғамбарды, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, және онымен бірге төрт адамды үйіне тамақ беруге қонаққа шақырды, сонда олармен бірге тағы бір адам ілесті де, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үйдің есігінің алдына келген уақытта, үй иесіне: “Мына адам бізге еріп келді, егер қаласаң, оны кіргізесің де, ал егер қаламасаң ол артқа қайтады”, - дегенде ол: “Жоқ, мен оған кіруге рұқсат беремін, иә Аллаһтың елшісі!”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

104 ТАРАУ

Жанында отырған адамның қалай жеу керектігі және дұрыс жей алмайтын адамға үйретіп көмектесу жайлы.

740. Хабар бойынша, Омар бин Абу Салама¹, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Бала кезімде мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолында (тәрбиесінде) болдым. Әдетте мен қолымды ортадағы тамақтың әр шетіне созатынмын. Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған: “Иә балақай: “Аллаһтың атымен!” /Бисмил-Лаһи!/, - деп айт та, оң қолыңмен же және тамақтан өзіңе жақынынан ғана ал!”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

741. Хабар бойынша, Салама бин Ақуаъ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Бір адам Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанында сол қолымен жей бастады, бұны көрген ол: «Оң қолыңмен же!», - деді. Бұған ол: «Жей алмаймын», - деді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, «Жей алмай қал!», деді. Өйткені оған такаппарлықтан басқа еш нәрсе кедергі жасамайтын. Осыдан кейін ол, шынымен-ақ, сол қолын аузына апара алмайтын болды. **Муслим.**

105 ТАРАУ

Көпшілік арасында тамақ жеп отырған адамның құрманы екіден не болмаса басқа тамақты екіден алып жеуді, тек қана сондағы адамдардың рұқсатымен ғана жасауға болатындығы жайлы.

742. Хабар бойынша, Жабал бин Сухайым, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Біз ибн аз-Зубайрмен бірге болған кезімізде, құрғақшылық болды да бізге құрма берілетін. Ал Абдуллаһ бин Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, жайлы айтатын болсақ, ол тамақ жеп

отырған біздің жанымыздан өтіп бара жатып: “Екіден алмаңдар, өйткені Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, олай істеуге тыйым салатын”, - дейтін де, артынан: “...егерде оған олай істеуге оның бауыры рұқсат бермесе”, - деп қосатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

106 ТАРАУ

Тамақ жеп, бірақ тоймайтын адамға не деп, не істеу керектігі жайлы.

743. Хабар бойынша, Уақш бин Харб былай дейді:

Бірде Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған: “Иә Аллаһтың елшісі, расында біз тамақ жеп тойына алмаймыз!”, - деді. Ол: “Сендер бөлек тамақ ішетін шығарсыңдар”, - деді. Олар: “Иә”, - деді. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Онда тамаққа жиналып, Аллаһтың есімін айтып жеңдер, сонда сендерге тамақтың берекесі болады”, - деді. **Абу Дауд.**

107 ТАРАУ

Тамақты шетінен бастап жеу және ортасынан жеуге рұқсаттың жоқтығы жайлы.

Бұл тарауға Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “...өзіңе жақын болған жерден ғана же!”, - деген сөздері жатады.

744. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Тамақтың берекесі, оның ортасында болады, сондықтан оның шетінен бастап жеңдер де, жеуді ортасынан бастамаңдар. Бұл хадисті **Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”,** деп келтіреді.

745. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Буср оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, “Аль-Фарра”², деп аталатын үлкен және оны төрт адам көтеретін ыдысы болатын. Бірде таң ертең намаз оқып болған соң, ішіне нан турап оны алып келді де, оны айнала адамдар жинала бастады, ал оның жанына көп адам жиналған соң Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оның алдына тізерледі. Бір бәдеуи: “Сен неге бұлай отырсың?”, - деп сұрады. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Расында Аллаһ мені рақымсыз билеуші етіп жаратқан жоқ, мен шүкірлік етушілерден етті!”, - деді де, артынан: “Шетінен жеңдер де, төбесіне тиіспендер, сонда осының бәрі берекелі болады”, - деді. Бұл хадисті **Абу Дауд жақсы иснадпен келтіреді.**

108 ТАРАУ

Шынтаққа сүйеніп тамақ ішудің жақсы еместігі жайлы.

746. Хабар бойынша, Абу Жухайф Уахуа бин Абдуллаһ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол

¹ Омар бин Абу Салам, Умм Саламның, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, бірінші күйеуінен баласы болатын, артынан ол Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, күйеуге шықты.

² «Аль-Фарра» – ақ, жылтырақ.

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мен тамақ ішкенде еш нәрсеге сүйенбеймін. **Аль-Бухари**.

Аль Хттаби былай дейді:

“Бұл жердегі “Шынтаққа сүйенуші”, дегені ол “отырушының өзі отыраан төсекке сүйенгені”. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мен төсекте және жастықта тамақты көп жегісі келген адам секілді отырмаймын, керісінше төк керекті мөлшерде ғана және көз келген уақытта тұрып кететін адамның отырысымен отырамын, деп айтпақшы болған”.

Ал Аль-Хаттабидің бұл сөздерін басқалар “Шынтаққа сүйенуші”, ол жантайып жартылай жатқан адамды айтады, деген, ал бәрін білуші бір Аллаһ қана.

747. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Мен Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір тізесін көтеріп жерде отырып құрма жегенін көрдім. **Муслим**.

109 ТАРАУ

Тамақты үш саусақпен жеп оны жалаудың дұрыстығы, ал оны жаламай сүртудің жақсы еместігі жайлы және ыдыстағы (тамақты) жалап жеп қою, жерге түскен тамақты көтеріп жеу және де саусақтарды жалаған соң оны білекке, өкшеге сүртуге болатындығы жайында.

748. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден қайсыларың тамақ жеп болған соң саусағын жалап қоймай, не оны басқа біреуге жалатпай¹ сүртпесін. **Аль-Бухари, Муслим**.

749. Хабар бойынша, Қаъб бин Малик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Мен Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тамақты үш саусағымен жеп, ал жеп болған соң оны жалап қойғанын көрдім. **Муслим**.

750. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, саусақтармен ыдысты жалап қоюды әмір етіп, былай деді: “Расында, сендер тамақтың қай бөлігінде берекенің жасарынғанын білмейсіңдер”. **Муслим**.

751. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Егер қайсы біріңнің бір түйір тамағың түсіп қалса, оны шайтанға қалдырмай қыл-қоқымын алып тастап жеп қойсын және қолын жаламағанша шүберкпен сүртпесін, өйткені ол асының берекесі қай бөлігінде екенін білмейді. **Муслим**.

752. Хабар бойынша, Жәбір, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, шайтан сендердің әр қайсыларыңның қасында болып, ол не істесе де жанынан кетпей тамақ ішіп жатқан кезде де болады, егер қайсы біріңде бір тілім (түйір болса да) тамағың түсіп қалса, оны шайтанға қалдырмай қыл-қоқымын алып тастап жеп қойсын және қолын жаламағанша шүберкпен сүртпесін, өйткені ол асының берекесі қай бөлігінде екенін білмейді. **Муслим**.

753. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Тамақ жеп болысымен Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, саусақтарын жалап былай дейтін: “Егер қайсы біріңде тамағыңнан бір түйірі (болса да) түсіп қалса, оны шайтанға қалдырмай қыл-қоқымын алып тастап жеп қойсын” Және ол бізге ыдыстағы тамақты жалап жеп қоюды әмір етіп, былай дейтін: “Расында, сендер астарыңның қай бөлігінде береке жасырынғанын білмейсіңдер”. **Муслим**.

754. Хабар бойынша, Саъид бин Харис, ол бірде Жәбірден, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, отқа тиген тамақты жегеннен кейін дәрет алу керек пе?, деп сұрағанда². Ол: “Жоқ. Бұндай тамақ Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, уақытында бізге сирек бұйыратын, ал ондай тамақ тигенде біздің орамалымыз болмайтын, қолымызды білегімізге, окшелерімізге сүртетінбіз де, одан кейін намазды дәрет аламастан оқитынбыз³. **Аль-Бухари**.

110 ТАРАУ

Тамаққа көп қол созылғанының жақсы екендігі жайлы.

755. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Екеудің тамағы үшеуге де жетеді, ал үшеудің тамағы төртеуге де жетеді. **Аль-Бухари, Муслим**.

766. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бір адамның тамағы екі адамға жетеді, екі адамның тамағы төрт адамға жетеді, ал төрт адамның тамағы сегіз адамға да жетеді. **Муслим**.

² Яғни: «Отқа қақталып пісірілген ет, нан жегеннен дәрет бұзылады ма?», - деп сұрап жатыр.

³ Яғни, тамақтың алдындағы дәретімізді жеген тамағымыз бұзбайтын да, намазды дәрет алмастан оқитынбыз.

¹ Балаларына, әйеліне, қызметшілеріне.

111 ТАРАУ

Су ішу жайлы және су ішкен уақытта ыдысты ауыздан алып үш рет демалғанның жақсы екендігі, және ыдысты ауыздан алмай демалғанның дұрыс еместігі және де ыдысты, беру суды бірінші ішіп болған адамнан соң оның оң жағына қарай беру керектігі жайлы.

757. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір ыдыстан су ішкен уақытында, әдетте үш рет дем алатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл дегеніміз, ол ыдысты аузынан алып дем алатын.

758. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Түйе секілді бірден бәрін ішпеңдер, ішкенде екі не үш рет дем алып ішіндер және ішер алдында "Аллаһтың атымен!" /Бисми-Ллаһи!/, - деп бастаңдар да, ішуді аяқтағанда Аллаһқа мақтаулар айтыңдар. **Бұл хадисті ат-Тирмизи "Жақсы хадис", деп келтіреді.**²

759. Хабар бойынша, Абу Катада, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, ыдысты ауыздан алмай дем алуға тыйым салатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

Яғни, ыдыстағы суға дем алу.

760. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, су араластырған сүт алып келгенде, оның оң жағында бір бәдәуи тұрды да, ал сол жағында Абу Бакр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, тұрды. Ол сүтті ішіп болды да, ыдысын бәдәуиге беріп: "Оң жақтағының артық жақысы бар", - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

761. Хабар бойынша, Сахл бин Сьад, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сусын алып келді, ол оны ыдыстан ішті. Сонда оның оң жағында бір жасөспірім³ отырды да, ал сол жағында қариялар отырды. Ол жасөспірімнен: «Сен маған мына ыдысты алдымен мыналарға беруге рұқсат бересің бе?», - деді. Жасөспірім: «Аллаһтың атымен ант етемін, мен сенен маған тиесіліні ешкімге бермеймін!», - деп жауап берді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол ыдысты оған берді. **Аль-Бухари, Муслим.**

¹ Яғни, «Әльхамду ли-Ллаһи!», деңдер.

² Бұл хадисті шейх Албани «Әлсіз хадистер», қатарына жатқызған, - **аударушыдан.**

³ Ол жасөспірім Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, беле інісі Абдуллаһ Ибн Аббас болатын, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол кезде оның жасы он үшке жетпейтін.

112 ТАРАУ

Шанаштың⁴ не болмаса басқа ыдыстардың тікелей аузынан ішудің жақсы еместігі жайлы және жақсы емес дегеннің толығымен рұқсат емеске жатпайтындығы жайлы.

762. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

"Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, шанаштарды бүктеуге тыйым салатын", - яғни, оны бүктеп аузынан ішуге, тыйым салатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

763. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үлкен болсын, /...кіші болсын/ шанаштың тікелей аузынан ішуге тыйым салатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

764. Хабар бойынша, Хасан бин Сәбиттің апасы Умм Сәбит Қабша бинт Сәбит, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған кірді де, тұрып менде ілулі тұрған шанаштың аузынан су ішті. Сосын мен ол шанаштың аузын кесіп алдым. Бұл хадисті ат-Тирмизи "Жақсы хадис", деп келтіреді.

Оның шанышқының аузын кесіп алғандағы мақсаты, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, аузы тиген нәрсені, күтіп ұстап сол арқылы иглікке жету болған. Бұл хадистен алатынымыз, дегенмен аузы бар ыдыстардан тікелей аузынан ішуге Шаригат толығымен тыйым салмайды, бірақта алдыңғы хадистерге сүйенетін болсақ олай істегеннің жақсы емес екендігі айқындалады, ал бәрін білуші бір Аллаһ қана⁵.

113 ТАРАУ

Суға үрлеудің жақсы еместігі жайлы.

765. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, суға үрлеуге тыйым салған уақытта, бір адам: "Дегенмен мен кей-кездері онда қиқым көремін", - деді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "(Қиқымды) төгіп таста", - деді. Ол адам: "Мен бір деммен сусынымды қандыра алмаймын", - деді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Онда ыдысты аузыңнан ал⁶", - деді. Бұл хадисті ат-Тирмизи "Жақсы хадис", деп келтіреді.

⁴ Шанаш – аузы бар қоржын секілді су құятын ыдыс. Қарыннан, иленген теріден жасалатын су құятын ыдыс болса керек – **аударушыдан**

⁵ Көптеген Ислам ғалымдары, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, харам емес, бірақ ләжі болса істеуге болмайтын нәрселерге тыйым салып, бірақта адамдар бұл істі харам екен деп ойлап қалмасы үшін өзі жасаған делінеді. Дегенмен кей ғалымдар Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сүннетінен, өзінің істеген амалдарының күші жоғарырақ деген, ал бәрін білуші бір Аллаһ қана – **аударушыдан.**

⁶ Яғни, ыдысты аузыңа алып дем ал.

766. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ыдысқа үрлеуді және одан ауызды алмай дем алуға тыйым салды. Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.

114 ТАРАУ

Тұрып ішуге болатындығы, бырақ отырып ішкеннің жақсырақ екендігі жайлы.

Бұл тарауға (112 тарауда) келтірілген (№764 хадис) Қабыштың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, келтірген хедисі жатады.

767. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Зәмзәм суын бердім, ол оны тұрған бойда ішті. **Аль-Бухари, Муслим.**

768. Хабар бойынша, ан-Назаль бин Сабр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Али, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, мешіт қақпаларының жанына келіп, тұрып су ішті де: “Қазір мен не істесем, расында, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, соны істегенін көрдім¹”, - деді. **Аль-Бухари.**

769. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өмірі кезінде біз жүріп жеп және тұрып су ішуге жиі мәжбүр болатынбыз. Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.

770. Хабар бойынша, Амр бин Шуъайбқа әкесі оның атасының, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деп айтқанын жеткізді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тұрып та отырып та ішкенін көрдім. Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.

771. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тұрып ішуге тыйым салғанын жеткізді, Қатада айтты:

Біз Анастан: “Ал жеуге ше?”, - деп сұрағанда, ол: “Бұл одан да нашар”, / “...не одан да жиренішті”, - деп жауап берді. **Муслим.**

Бұл хадистің тағі бір нұсқасында Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдарға тұрып ішуге рұқсат бермейтін, делінеді.

772. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден еш қайсысың тұрып ішуші болмаңдар, ал егер ұмытып кетіп ішіп қойса, онда ішкенін құсып тастасын. **Муслим.**

115 ТАРАУ

Су үлестіруші адамның өзі суды соңынан ішуі жайлы.

773. Хабар бойынша, Абу Қатада, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Су үлестіруші адам, өзі суды бөрінен кейін ішсін. Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.

116 ТАРАУ

Тікелей өзеннен не болмаса тағы (осыған ұқсас) жерлерден ыдыссыз қолдың көмегіңсіз ішуге болатындығы сияқты кез келген алтын мен күмістен басқа таза ыдыстардан ішуге болатындығы жайлы және алтын мен күмістен жасалған ыдыстардан ішіп-жеуге дәрет алуға және басқа да істерде қолдануға болмайтындығы жайлы.

774. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде намаздың уақыты келген уақытта мешіттің жанында тұратындар дәрет алуға үйлеріне кетті, ал қалғандары қалды. Ал Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жайлы айтатын болсақ, оған тастан жасалған ыдыспен су алып келді, ол ыдыстың кішкентайлығы сонша, онда саусақтарды ашып салуға қол сымас еді, бірақта сол ыдыстағы сумен сол жерде қалған барлық адам дәрет алды.

Бұл хадисті жеткізушілердің бірі былай деді:

Біз Анастан: “Сендер неше адам болып едіңдер?”, - деп сұрадық. Ол: “Сексеннен астам адам”, - деп жауап берді. **Аль-Бухари, Муслим, бұл жерде Аль-Бухаридің нұсқасы келтіріліп тұр.**

Бұл хадистің Аль-Бухари, Муслим келтірген тағы бір нұсқасында Анастың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дегені келтіріледі:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, су әкелуге әмір берді де, оған бір таяз ыдыспен су алып келді, ал мен оның саусақтарының арасынан (ыдыстан) су аққанын көрдім, ал дәрет алушылардың санын айтатын болсақ олар жетпіс пен сексеннің аралығында болды.

775. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Зайд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде бізге Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келді, біз оған мыс ыдыспен су алып шақтық, ол сол сумен дәрет алды. **Аль-Бухари.**

776. Хабар бойынша, Жәбір бин Абдуллаһ, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзінің сахабаларының бірімен бір ансардың үйіне кірді де: «Сенің шанашыңда түннен қалған су бар ма, егер болмаса онда біз суаттың² өзінен ішеміз», - деді. **Аль-Бухари.**

777. Хабар бойынша, Хузайфа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

¹ Яғни, суды тұрып ішкенін көрдім.

² Суат – су жиналатын жер - аударушыдан.

Расында, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге жібектен және дибадждан жасалған киімді киуге¹ және алтын мен күмістен жасалған ыдыстардан ішуге тыйым салып былай дейтін: “Расында, бұның бәрі олар² үшін осы дүниеде бұйрады да, ал біздер үшін о дүниеде бұйырады” аль-Бухари, Муслим.

778. Хабар бойынша, Умм Салама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Күміс ыдыстан ішкеннің қарнында Тозақ отының жалыны шулайды. Аль-Бухари, Муслим.

Бұл хадистің Муслим келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Расында, кім күмістен жасалған ыдыстан ішсе, жесе...

Бұл хадистің тек қана Муслим келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Күміс не алтын ыдыстан ішкеннің қарнында Тозақ отының жалыны шулайды.

КИИМ КІТАБЫ

117 ТАРАУ

Ақ түсті киім кигеннің дұрысырақ екендігі және қызыл, жасыл, сары, қара түсті киімді киуге болатындығы, сондай-ақ киімнің матасы мақтадан, шаштан, жүннен, зығырдан және т.б. жібектен басқаның бәрінен болса киуге болатындығы жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Әй адам баласы! Ұятты жерлеріңді жабу үшін киім және сәнді бұйым түсірдік (жарттық). Негізінде тақуалық киім жақсы. Солар Аллаһтың белгілері. Әрине түсінерсіңдер”. «Ағраф» сүресі, 26 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“...Сондай-ақ сендер үшін ыстықтан қорғайтын киімдер және соғыста қорғанатын сауыттар пайда қылды. Әрине бой ұсынарсыңдар”. “Нахыл” сүресі, 81 аят.

779. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімдеріңнің ішінен ағын киімдер, өйткені, расында, олар жақсырақ болып саналады, сондай-ақ мәйіттеріңді ақ матаға ораңдар. Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис” деп келтіреді.

780. Хабар бойынша, Самур, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ақ киімдер, өйткені, расында, ол таза және жақсырақ, сондай-ақ мәйіттеріңді аққа ораңдар. Бұл хадисті ан-Насай және аль-Хакам “Сенімді хадис” деп келтіреді.

781. Хабар бойынша, Аль-Бари бинЪазиб, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, орта бойлы болатын. Бірде мен оны қызыл түсті киімде көрдім, сондай-ақ сырт пішіні одан сүйкімді (әдемі) ешкімді көрген емеспін. Аль-Бухари, Муслим.

782. Хабар бойынша, Абу Жахайфа Ухф бин Абдуллаһ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Пайғамбарды, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол Мекке (төңірегіндегі) Аль-Абтах деген жерде, қызыл түсті терімен қапталған өзінің шатырында көрдім. Биляль Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, дәрет алу үшін су алып шықты да, одан кейбіреулерге бірнеше тамшы бұйырды да, ал кейбіреулері онымен денелерінің кей жерлерін сулауға мүмкіншілік алды³. Одан кейін сыртқа үстіне қызыл түсті киімі киген Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, шықты, әлі күнге дейін оның балтырының ақтығы менің көз алдымда. Содан соң ол дәрет алды, ал Биляль азан айта бастады, мен болсам ол оңға және солға бұрылып “Намазға асығыңдар!” /Хайя ылясолят! / “Құтылу жолына асығыңдар!” /Хайя ылялфлях/, деген уақытында оның сөздерін қайталап отырдым. Содан соң Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үшін ұшы ұшталған ағашты жерге қадады⁴ да, ол алдыға шығып намаз оқыды, намаз кезінде оның алдынан еш кедергісіз иттер мен есектер өтіп жатты. Аль-Бухари, Муслим.

783. Хабар бойынша, Абу Римса Рифаъа ат-Тайми, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үстінде жасылдан екі киімі болған кезінде көрдім. Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд пен ат-Тирмизи келтіреді.

784. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Меккені алған күні, мен Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қара сәлдемен болғанын көрдім. Муслим.

785. Хабар бойынша, Абу Саъид Амр бин Хурайс, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен ұштарын жауырынының ортасына түсірген қара сәлделі Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әлі күнге дейін көз алдымда көріп тұрғандаймын. Муслим.

Бұл хадистің Муслим келтірген Жәбірден жеткізген нұсқасында, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі

¹ Дибадж – негізі жібектен құралған қымбат мата. Жібек киім мен дибадждан жасалған киімге тыйым тек қана ер кісілерге қастысты.

² Яғни, имансыздар.

³ Яғни, адамдар Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, арналған судан алу үшін Биляльға қарай жүгірді.

⁴ Бұл таяқты Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ашық жерде намаз оқығанда кедергі (суфра) ретінде қолданатын.

мен сәлемі болсын, адамдардың алдына құтпа айтуға қара сәлдемен шыққаны хабарланады.

786. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мәйіті Иеменнен алынған үш бөлек Сахулдік шыт матамен¹ оралды, сонда оның арасында не жиде, не сәлде болған жоқ. **Аль-Бухари, Муслим.**

787. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үйінен, түйенің ері секілді оюлармен жүннен оюланып тоқылған киіммен² шықты. **Муслим.**

788. Хабар бойынша, аль-Муғира бин Шуьба, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сапарда бірге болған кезімде, ол менен: "Сенде су бар ма?", - деді. Мен: "Иә", - дедім. Осыдан кейін ол түйесінен түсті де, қараңғы түнекке кіріп көрінбей кетті. Сосын ол қайтып келді де мен ыдысымнан оған суды ағыза бастадым да, ол бетін жуды. Осы кезде оның үстінде жүннен тоқылған жубба³ болды, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолдарының білегін жалаңаштата алмағаннан кейін, қолын (киімінің) астынан шығаруға тура келді⁴. Сосын қолдарын шынтақтарына дейін жуды да, су қолдарымен басын сүртті, ал сосын мен оған аяқ киімдерін /хуффайн/⁵ шешуге қолымды создым, бірақ ол: "Оларды қоя ғой, өйткені оларды мен таза аяғыма кидім", - деді де, содан кейін аяғын сүртті. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің басқа бір нұсқасында аль-Муғира бин Шуьбайтың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

...оның үстінде Шамнан алынған тар жеңді жубба болды.

Бұл хадистің үшінші нұсқасында былай делінеді: Осының бәрі Табук жорығы кезінде болды.

118 ТАРАУ

Көйлек кигеннің жақсы екендігі жайлы.

789. Хабар бойынша, Умм Салама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сүйікті киімі көйлек болатын. Бұл хадисті **Абу Дауд пен ат-Тирмизи "Жақсы хадис",** деп келтіреді.

119 ТАРАУ

Көйлектің, жеңінің, изардың және сәлденің ұштарының ұзындығы, сондай-ақ осылардың бәрін көкіретіктен ұзартуға

тыйым салынатындығы және басқа себептермен де олай істеудің дұрыс еместігі жайлы.

790. Хабар бойынша, Асма бинт Йазид аль-Ансарийа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көйлегінің жеңі білегіне дейін жетіп тұратын. Бұл хадисті **Абу Дауд пен ат-Тирмизи "Жақсы хадис",** деп келтіреді.⁶

791. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Ахирет күні Аллаһ, киімін өр-көкіректіктен артында сүйретіп жүргенге, назар салмайды", - деді. Бұны естіген Абу Бакр: "Иә Аллаһтың елшісі, егер мен қарамасам менің изарым көй кездері (бөлімнен) түсіп жерде сүйретіледі!", - деді. Бұған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Расында, сен оны өр-көкіректіктен істейтіндерден емессің!", - деді. Бұл хадисті **аль-Бухари толығымен келтіреді, ал Муслим бөлігін ғана келтіреді.**

792. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Киімін өр-көкіректіктен артында сүйретіп жүргенге, Ахирет күні Аллаһ назар салмайды! **Аль-Бухари, Муслим.**

793. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Қызыл асықтан төмен түскен изардың бөлігі Оттан орын алады⁷. **Аль-Бухари, Муслим.**

794. Хабар бойынша, Абу Зарр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Үшеумен Аллаһ Ахирет күні сөйлеспейді, оларға қарамайды, оларды (күнәлерінен) тазартпайды және оларға ауыр азап дайындалған!

Абу Зарр айтты:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұл сөздерін үш рет қайталады.

Сонда Абу Зарр: "Олар сәтсіздікке тап болып шығынға ұшырайды! Иә Аллаһтың елшісі, олар кімдер?", - деп сұрады. Ол: "Киімдерінің соңын жерге түсірушілер, өзінің игілікті істерімен адамдарға міндетсінетіндер және (саудада) өзінің заттарын жалған антпен сатушылар", - деді. **Муслим.**

Бұл хадистің басқа бір нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

...изарын төмен түсіруші...

¹ Шыт мата – таза мақтадан тоқылған мата.

² Арабша мирт – қабырғалары тең төрт бұрышты шапан мен жай жамылғының арасындағы мата.

³ Ұзын көйлек секілді киім.

⁴ Киімінің жеңдері қолын шығаруға тар болғандықтан.

⁵ «Хуффайн» – теріден жасалған, не жүннен тоқылған мәсі секілді қызыл асықтарын жауып тұратын аяқ киім.

⁶ Бұл хадисті шейх Албани «Әлсіз хадистер», қатарына жатқызған, - **аударушыдан.**

⁷ Бұл жерде изардың өзі емес, сол изар түскен, аяқтың қызыл асықтан төменгі жерлері Отта болады, делініп жатыр.

795. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өр-көкіректіктен изарының, көйлегінің және сәлдесінің ұштарын тым түсіргендерге Аллаһ Ахирет күні қарамайды. Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд және ан-Насаи келтіреді.

796. Хабар бойынша, Абу Журайй Жәбір бин Суляым, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен, оның ойына мән беріп және оның айтқанына ешкім қарсы шықпайтын, бір адамды көрдім. Мен: «Бұл кім?», - деп сұрадым. Адамдар: «Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын», - деді. Сонда мен, екі рет: «Саған сәлем /Алейка-с-саламу/, иә Аллаһтың елшісі!», - дедім. Бұныма ол: «“Саған сәлем”, - деме, өткені “Саған сәлем” деп өлген адамдарға айтады¹, бірақта “Сәлем саған” /Ассаламу-аалейка/, - деп айт», - деді. Сосын мен: «Аллаһтың елшісі сенсің бе?», - деп сұрадым. Ол: «Мен – егер саған қайғы келсе, сен Оған дұға жасап, оны сенен Қайтаратын, сондай-ақ сенің отырғызғаныңа құрғақшылық жылы келіп, сен Оған дұға жасап сұрағаныңда сенің отырғызғаныңды Өсіретін және шөл далада жоғалтқан түйенді сенің дұғаңнан кейін тауып Беретін, Аллаһтың - елшісімін», - деді. Сосын² мен: «Маған өсиет айтшы», - дедім. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Ешкімді балағаттаушы (ұрсушы) болма», - деді. Мен сол кезден бері бірде бір рет не құлды, не бас бостандығы бар адамды, не түйені, не қойды (ешкімді) балағаттаған емеспін. Содан кейін Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Бауырыңмен сөйлескенде оған жылы лебіз таныту тұрғысында болса да Шариғаттың барлық қолдаған амалдарын орындауға тырыс, өйткені бұнда (сауап бар). Сондай-ақ изарыңды балтырыңның ортасына дейін көтер, не болмаса қызыл асықтарыңа дейін көтер де, одан төмен түсіруші болма, өйткені олай тек көкіректіктен ғана істейді, ал Аллаһ болса, расында өр-көкректікті жақтырмайды! Ал егер қай бір адам сені, сендегі білетін бір ісіңмен, масқаралап сөгетін болса, онда сен оны ол туралы білетін істерімен сөгіп масқаралаушы болма, сонда бұл күнәнің жазасын ол жалғыз тартады», - деді. Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы өрі сенімді хадис”, деп келтіреді.

797. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде изарын тым төмен түсірген бір адам намаз оқыған кезінде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған: «Бар да дәрет ал!», - деп әмір берді. Ол адам барып дәрет алды да қайтып келді, бірақ Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған тағы да: «Бар да дәрет ал!», - деп әмір берді. Сол жерде болғандардың бірі: «Иә Аллаһтың елшісі, сен неге оған дәрет ал дейсің де, одан кейін ол туралы еш нәрсе айтпайсың?», - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Расында, ол намазды изарын төмен түсіріп оқыды, ал Аллаһ төмен түсірушінің дұғасына

жауап бермейді³!», - деді. Бұл хадисті Муслимді қанағаттандыратын сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.⁴

798. Хабар бойынша, әкесі Абу Дардамен⁵ әңгімелескен Қайса бин Бишра ат-Тағлиби былай деді:

Дамаскіде Ибн аль-Ханзалийа атты Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабаларынан бір адам болды. Ол көп намаз оқитын болғандықтан жекешеленуді жақсы көріп адамдармен аз сөйлесетін, ал намаз оқып болған соң Аллаһты мадақтап Оған мақтау айтумен айналысатын, осылай үйіне қайтқанша күндерін өткізетін. Бірде біз Абу Дардамен бірге болған кезімізде, ол жанымыздан өтті де, Абу Дарда оған: “Бізге пайдалы болып және саған нұқсан келтірмейтін әңгіме айтшы”, - деді. Сонда ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жорыққа қарулы жасақ аттандырды да, ал олар қайтып келген кезде, жасақтың ішінен бір адам, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, болған жерге келіп, отырды да, сонда жанында отырған бір адамға: “Сен бізді жаумен кездескен кезімізде көрмегенің өкінішті-ақ! Пәленше оларға лап беріп, біреуін найзамен шаншыды да: “Менен осы соққыны ал, ал мен – ғифар руының жігітімін!”, - деді. Сен бұл сөздер туралы не дейсің?”, - деді. Ол адам: “Мен оның бұл сөздерінің кесірінен оның сауабы жоғалады, деп ойлаймын”, - деді. Оның сөзін басқа бір адам естіді де: “Мен бұл сөздерден еш жамандық көріп тұрған жоқпын”, - деді де, олар өзара тартыса бастады. Бұл әңгіменің бәрін естіп отырған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Аллаһқа мақтау! Оған Аллаһтың да сауабын алуға және мақтау сөздерін естуге де ешкім кедергі жасай алмайды!”, - деді.

Мен бұл әңгіменің: “Сен шынымен-ақ бұны Пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, естідің бе?”, - деп, басын көтеріп, сұрақ қойып жатқан Абу Дардаға ұнағанын байқадым. Ал Ибн Ханзалийа: “Ия”, - деп жауап берді. Ал Абу Дарда болса, мен: “Бұл тізерлеп тұрудан тайынбайды⁶”, - деп ойлағанымша, сұрақ беруін жалғастыра берді.

Сосын, тағы бір күні Абу Ханзалийа жанымыздан өткен кезде Абу Дарда оған: “Бізге пайдалы болып және саған нұқсан келтірмейтін әңгіме айтшы”, - деді. Сонда ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге: “Аллаһ жолында жылқыларға қаржы жұмсайтын⁷, үздіксіз садақа берушімен тең”, - деді.

Сосын, тағы бір күні Абу Ханзалийа жанымыздан өткен кезде Абу Дарда оған тағы да: “Бізге пайдалы болып және саған нұқсан келтірмейтін әңгіме айтшы”, - деді. Сонда ол былай деді:

³ Яғни, намазын қабыл алмайды - аударушыдан.

⁴ Бұл хадисті шейх Албани «Әлсіз хадистер», қатарына жатқызған - аударушыдан.

⁵ Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, белгілі сахабаларының бірі

⁶ Яғни, білімге құрмет ретінде тізерлеуі.

⁷ Яғни, Аллаһ жолындағы соғысқа жылқыларды дайындаушылар.

¹ Жахилия кезінде өлген адамдарға осылай сәлем беретін болған.

² Яғни, Ислам дінін қабылдағаннан кейін.

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Хурайма аль-Усайда туралы, егер ол шашын тым ұзын өсірмесе және изарын тым төмен түсірмесе, тамаша адам, деп айтуға болушы еді”, - деді. Бұны естіген Хурайма ұстара алып шашын құлағына дейін қысқартып, ал изарын балтырының ортасына дейін көтеруге асықты.

Сосын, тағы бір күні Абу Ханзалйиа жанымыздан өткен кезде Абу Дарда оған тағы да: “Бізге пайдалы болып және саған нұқсан келтірмейтін әңгіме айтшы”, - деді. Сонда ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Расында, сендер жақын арада бауырларыңа келесіңдер¹, сондықтан адамдардың арасындағы меңге ұқсау үшін², ерлерің мен киімдеріңді реттендер, өйкені, расында Аллаһ ұятсызды және ұятсыз істерді жасаушыны жақтырмайды”, - дегенін естідім. Бұл хадисті жақсы иснадпен Абу Дауд келтіреді. Бұл хадисті жеткізушілер жайлы айтатын болсақ, онда олардың ішінде Қайса бин Башир жайлы ғана түрлі көз қарастар бар. Оны кейбірі сенімге тұралық десе, ал екіншілері әлсіз дейді. Оған хадисті Муслим жеткізген.³

799. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мұсылманға изарын балтырының ортасынан төмен түсіріп киу оғаштық болып табылады, егер ол изарын қызыл асықтарына дейін түсіретін болса, онда тұрған ештеңе жоқ, дегенмен қызыл асықтарынан төменгісі Оттан орын алады, кім изарын көкіректіктен жерде сүйретіп жүрсе, оған Аллаһ Ахирет күні назар салмайды. Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.

800. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен ұштары тым төмен түскен изар киіп Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанынан өткенімде, ол маған: “Иә Абдуллаһ изарыңды көтер!”, - деді де, мен көтердім, осыдан кейін ол: “Және (көтер)!”, - деді де, мен одан да жоғары көтердім. Содан бері мен оны солай киуге тырысамын.

Біреу: “Қай жерге дейін?”, - деп сұрағанда ол: “Балтырымның ортасына дейін”, - деп жауап берді. Муслим.

801. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Кім киімін көкіректіктен жерде сүйретіп жүрсе, оған Аллаһ Ахирет күні назар салмайды», - деген кезде, Умм Салама: «Ал әйелдердің көйлектерінің етегімен не істейміз?», - деп сұрады. Ол: «Онда бір алақан түсірсін», - деді. Умм Салама: «Онда олардың өкшелері көрінеді», - деді. Ол: «Онда етектерін (бір) білекке түсірсін, бірақ одан

төмендетпесін!», - деді. Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді» хадис деп келтіреді.

120 ТАРАУ

Бой ұсыну мақсатында тым қымбат киімдерден бас тарту жайында.

Бұл тарауға қытысы бар хадистердің бөлігі № 56 “Аштықтың, қатаң өмірдің, аста, суда, киімде және басқа да барлық адамның жанына қуаныш әкелетін істерде азға қанағат етудің, және де нәпсінің артынан еруден бас тартудың мәртебесі жайлы тарауда” келтірілген.

802. Хабар бойынша, Муъаз бин Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мүмкіншілігі бола тұра, Аллаһқа бой ұсыну мақсатында, қымбат киім киуден бас тарқан адамды, Аллаһ Ахирет күні бүкіл жаратылыстарының көзінше оған иман киімдерінің кез келгенін таңдап киуін ұсынады. Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.

121 ТАРАУ

Киім кигенде мүмкіншілігі болса тым адамдар күлетіндей нашар киімбеу жайында, әрине егер оның әрекеті осыған мұқтаж болғандықтан не болмаса Шарифаттың басқа да рұқсат етілген амалдарының ішіндегі бір мақсаттарға жетуімен байланысты болмаса.

803. Хабар бойынша, Амр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһ Өзінің (құлына берген) игілігінің іздерін Өзінің құлының үстінде көргенді жақсы көреді⁴. Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.

122 ТАРАУ

Еркектерге жібектен киім киуге, оған отыруға, оған сүйенуге болмайтындығы және әйелдерге жібектен киім киуге рұқсат екендігі жайында.

804. Хабар бойынша, Омар бин аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жібектен киім кимеңдер, өйткені, расында жібекті осы дүниеде кигендер, оны о дүниеде кие алмайды. Аль-Бухари, Муслим.

805. Хабар бойынша, Омар бин аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың

¹ Діндегі бауырлары жайлы айтылып тұр, және айтылған сөздерден олардың жорықтан не болмас тағы басқа бір жерден оралып келе жатқаны байқалады.

² Яғни, адамдардың арасында әдемі көрінулері үшін. Ол кезде беттегі қал адамның көркі саналатын.

³ Бұл хадисті шейх Албани «Әлсіз хадистер», қатарына жатқызған - аударушыдан.

⁴ Яғни, егер оған Аллаһ игілік көрсетіп, жақсы киім киуге мүмкіншілік берген болса, онда оның жақсы киім киіп, Аллаһтың көрсеткен игілігін пайдаланғанын Аллаһ жақсы көреді деген сөз, ал бәрін білуші бір Аллаһ қана – аударушыдан.

елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жібекті үлесі болмағандар ғана киеді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің тек қана аль-Бухари келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

...мәңгілік дүниеде үлесі болмаған киеді.

806. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жібекті осы дүниеде кигендер о дүниеде кие алмайды. **Аль-Бухари, Муслим.**

807. Хабар бойынша, Али, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолына жібек алып оны оң қолына салып, сосын қолына алтын алып, оны сол қолына салып: "Расында мынау мен мынау менің үмметімнің еркектеріне харам", - дегенін естідім. **Бұл хадисті жақсы иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

808. Хабар бойынша, Абу Муса аль-Ашъари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, жібек пен алтын кию менің үмметімнің еркектері үшін харам, ал әйелдері үшін халал (рұқсат). **Бұл хадисті ат-Тирмизи "Жақсы әрі сенімді хадис", деп келтіреді.**

809. Хабар бойынша, Хузайфа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге алтын мен күміс ыдыстардан ішуге, жібектен және негізі жібектен жасалған киімдерді киуге және оған отыруға тыйым салатын. **Аль-Бухари.**

123 ТАРАУ

Қотырмен ауыратындарға жібек киім киуге болатындығы жайлы.

810. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, аз-Зубайр мен Абд ар-Рахман бин Ауф қотырмен ауыратын болғандықтан, оларға жібек киім киуге рұқсат берді. **Аль-Бухари, Муслим.**

124 ТАРАУ

Жолбарыстың терсін төсекке жабуға және онымен жабылған ердің үстіне отыруға болмайтындығы жайлы.

811. Хабар бойынша, Муъавий, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жолбарыстың терісі жабылған және жібек жабылған көлікке отырмандар. **Абу Дауд және басқа да мухаддистер "Жақсы хадис", деп жақсы иснадпен келтіреді.**

812. Хабар бойынша, Усама бин Умайр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тағы (жыртқыш) аңдардың терісін қолдануға тыйым салатын. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд ат-Тирмизи және ан-Насаи келтіреді.**

Бұл хадистің ат-Тирмизи келтірген нұсқасында Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тағы (жыртқыш) аңдардың терісімен төсектерді жабуға тыйым салатындығы айтылады.

125 ТАРАУ

Адам жаңа киім кигенде не деу керектігі жайында.

813. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жаңа киім киген кезде оның атын атайтын да (мысалыға) "сәлде", не "көйлек", не "шапан" (деп), сосын былай дейтін: "Иә Аллаһ! Саған мақтау-мадақтар болсын! Сен маған (киім) кигіздің. Мен сенен оның берекетін тілеймін және қандай жақсылыққа арналса, оның игілігін сұраймын, қандай жаманшылыққа арналса, оның жамандығынан Өзіңе сыйынамын". /Аллаһумма ләкәл-хамду анта касаутаниһ асәлукә мин хойриһи уә хойри мә сунийә ләһ, уә ʿәузубика мин шарриһи уә шарри мәә сунийә ләһ!¹ **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи "Жақсы әрі сенімді хадис", деп келтіреді.**

126 ТАРАУ

Киім кигенде оң жақтан бастау керектігі жайлы.

Бұл тарауға байланысты хадистер №99 барлық жақсы амалдарды орындағанда оң жақтан бастауға көңіл бөлу жайындағы тарауда келтірілген.

ҚАЛАЙ ҰЙҚТАУ КЕРЕКТІГІ ЖАЙЛЫ КІТАП

127 ТАРАУ

Қалай ұйықтап, қалай жату керектігі жайлы.

814. Хабар бойынша, Аль-Бара бин ʿАзиб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ұйқыға жатқанда, оң жағына (бүйіріне) жатып, былай дейтін: "Иә Аллаһ! Өз нәпсімді Саған бойұсындырдым және ісімді Өзіңе тапсырдым. Әрі жүзімді саған қараттым және (сауабыңды) үміт етіп, әрі (азабыңнан) қорқып, Саған арқа сүйедім. Сенен қашып өзгеден пана табу мүмкін емес, тек Саған қашып Өзіңнен ғана пана тілейміз. Түсірген Кітабіңа әрі жіберген Пайғамбарыңа иман келтірдім." /Аллаһумма асламта нафси иләйк, уә фәу-уадиу әмри иләйк(ә), уә уәж-жәһту уәжһий иләйк(ә), уә

¹ Араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабінің №6 дұғасында келтірілген – аударушыдан.

әлжәүту зәһрий иләйк(ә) рағбәтән уә рағбәтән иләйк(ә), ләә мәлжә-ә уә ләә мәнжәә минкә иләә иләйк(ә), әмәнту би китабикәл-ләзий әнзәлтә уә би нәбий-икәл-ләзий әрсәлт¹ Осы күйде өзінің «Сахих» кітабында Аль-Бухари келтіреді.

815. Хабар бойынша, аль-Бара бин ʿАзиб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған былай деді: “Ұйықтауға жатқың келген кезде намаз оқырдың алдында қалай дәрет аласың, солай дәрет ал да оң бүйіріңе жатып былай де...”

Осыдан кейін аль-Бара жоғарыда келтірілген хадистегі дұға секілді дұғаны оқыды да мынаны айтты:

Осыдан кейін (Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын,): “Осы сөздері өткізген күніңнің соңғысы қыл”, - деді.

816. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Әдетте Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, түнде он бір ракағаттан тұратын нәфіл намаз оқитын, ал таң сәгіле бастаған уақытта жеңіл екі ракағат намаз² оқитын, сосын азаншы парыз намазының уақытының кіргенін хабарлап азан айтқанша оң бүйіріне жататын. **Аль-Бухари, Муслим.**

817. Хабар бойынша, Хузайфа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, түнде төсекке жатқанда бетін қолына қойып: “Иә Аллаһ, Сенің есіміңмен өліп (ұйықтап), Сенің есіміңмен тірілемін (оянамын)” /Бисмикал-лаһумма амуту уа ахийя/³, - дейтін де – ал оянған кезде: “Бізді өлтіргеннен соң қайта тірілткен Аллаһқа шүкір! Әрі біз оған қайтушымыз” Эльхамдули-Ллаһи алләзии Ахиана баъда ма аманна уа илайһин-нушуру/⁴, - дейтін. **Аль-Бухари.**

818. Хабар бойынша, Йәъиш бин Тихфа аль-Ғифари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол өзінің әкесінің былай деп айтқанын жеткізді:

Бірде мен етбетіммен мешітте жатқан кезімде, кенет бір адам мені аяғымен түртіп: “Расында, Аллаһ бұлай жатқанды жеккөреді!”, - деді. Мен жоғары қарасам ол адам Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, екен. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

819. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһтың кегі /тира/ Аллаһтың есімін айтпай жатқанға қалай тиетін болса, Аллаһтың есімін айтпай отырғанға да солай тиеді. **Бұл хадисті жақсы иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

“Тира”, дегеніміз “көму (азаю, тартылу)”, деген мағынаны да білдіреді. Және оның мағанасын жауапкершілік деп те айтады.

128 ТАРАУ

Егер көрінбеуге тиісті (аурат) жерлері көрініп қалу қаупі болмаса шалқайып аяқты-аяққа қойып ұйықтауға болатындығы және аяқтарды айқастырып оны қолмен құшақтап отыруға болатындығы жайында.

820. Хабар бойынша, Абдуллаъ бин Зайд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мешітте шалқасынан аяғын аяғына қойып жатқанын көргенін жеткізді. **Аль-Бухари, Муслим.**

821. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Әдетте Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, таң намазынан кейін күн ағарып шыққанша мешітте аяғын айқастырып отыратын. **Бұл сенімді хадисті Абу Дауд және басқа да мухаддистер сенімді иснадпен келтіреді.**

822. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

“Мен Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Қаъбаның ауласында қолымен аяқтарын құшақтап жүресінен⁵ отырғанын көрдім”, - деп өзі қолдарының көмегімен аяқтарын құшақтап жүресінен отырып Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қалай отырғанын көрсетті. **Аль-Бухари.**

823. Хабар бойынша, Қайла бинт Махрама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолдарымен аяқтарын құшақтап жүре отырғанын көрдім, сонда мен Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, солай бойұсынып отырғанын көргенде қорыққаннан тітірендім. **Абу Дауд, ат-Тирмизи.**

824. Хабар бойынша, аш-Ширрид бин Сувайт, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен сол қолымды артыма жіберіп бас бармағыма таянып шалқалап отырғанымда, жанымнан өтіп бара жатқан Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Шынымен-ақ саған Аллаһтың қаһарында болғандар секілді отыру ұнайды ма не?!”⁶, - деді. **Бұл хадисті сеімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

129 ТАРАУ

Жиналыста өзін-өзі ұстаудың өдебі және сұхбаттасушы адамман өзін қалай ұстау керектігі жайында.

825. Хабар бойынша, Ибн Омар, олардың екеуіне де Аллаһтың ризашылығы болсын, ол

¹ Араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабінің №111 дұғасында келтірілген – **аударушыдан.**

² Бұл жердегі жеңіл намаз дегені, ол қосымша сурелердің қысқасы оқылғандығы айтылып жатыр.

³ Араб әріптерімен әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабінің №105 дұғасында келтірілген – **аударушыдан.**

⁴ Араб әріптерімен әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабінің №1 дұғасында келтірілген – **аударушыдан.**

⁵ Жүресінен отыру, деп тізелерді бүгіп жамбасын жерге тигізбей (аяққа) отыруды айтады – **аударушыдан.**

⁶ Яһудилер секілді.

Аллахтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден ешқайсысың оның орнына отыру үшін басқаны отырған жерінен тұрғызбасын! Бұлай істемендер, бірақ жылжып (араларына отырғызсын да) еркін отыруға тырысыңдар.

Ал Ибн Омардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзі жайлы айтатын болсақ, ол келген жиналыстарда егер оған біреу орнынан тұрып өз орнын ұсынатын болса, оған отырмайтын болған. **Аль-Бухари, Муслим.**

826. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер сендерден біреуің өз орнынан тұрып, одан кейін ол жерге қайта оралса, онда ол орынға оның хақысы артығырақ болады. **Муслим.**

827. Хабар бойынша, Жәбір бин Самура, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Біз Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келген уақытымызда біз әрқайсысымыз соңынан (бос жерге) отыратынбыз¹. Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.

828. Хабар бойынша, Абу Абдуллаһ Сальман аль-Фариси, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер адам жұма күні ғұсыл құйынып, қолынан келгенше тазаланып, шашына(, денесіне) үйінде табылған хош иістер жағып жұма намазына шықса, сосын мешітте жанында отырғандарды итермелемесе, сосын Аллаһтың оған орындауға бұйырған намаздарын орындаса², сосын имам сөйлегенде тыныш отырса, оған міндетті түрде осы жұма мен алдыңғы жұманың алдында жасаған күнәләрі кешіріледі. **Аль-Бухари.**

829. Хабар бойынша, Әмр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адамға басқа екі адамды тек олардың рұқсатымен ғана арасын бөлуге болады. Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.

Бұл хадистің Абу Дауд қана келтірген нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

Адамдардың арасына, тек олардың рұқсатымен ғана отыруға болады.

830. Хабар бойынша, Хузайфа бин аль-Йаман, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдардың ортасына отырушыларға лағынет айтатын³. Бұл хадисті жақсы иснадпен Абу Дауд келтіреді.

Ат-Тирмизи Абу Мижляздің хабарымен бір адам ортаға отырып алған кезде, Хузайфаның былай деп айтқанын келтіреді:

“Мұндай (адам) Мұхаммад, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, арқылы қарғалған!”, - дегенін, не болмаса: “Аллаһ, Мухаммад, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, арқылы ортаға отырушыға қарғыс айтқан!”, - деді. **Ат-Тирмизи “Жақсы сенімді хадис”, деді.⁴**

831. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Жиналыс өткізетін жерлердің жақсысы болып олардың көң жерлері саналады”, - дегенін естідім.

832. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер адам көп шулаған жиналыста болып⁵, бірақ орнынан кетер кезде: “Иә Аллаһ! Сен пәксің! Сенен басқа ешбір тәңір жоқ екендігіне куәлік беремін. Сенен кешірім сұраймын және Саған тәубе етемін!” /Субханака-Ллаһумма уа бихамдика, ашһаду әллә илаһа иллә әнта, астағфирука уа атубу илайка⁶, - десе, оған міндетті түрде сол жиналыста болған күнәләр кешіріледі. **Ат-Тирмизи “Жақсы сенімді хадис”, деді.**

833. Хабар бойынша, Абу Барза, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Отырған жерінен кетпекші болып Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Иә Аллаһ! Сен пәксің! Сенен басқа ешбір тәңір жоқ екендігіне куәлік беремін. Сенен кешірім сұраймын және Саған тәубе етемін!”, - дей бастады. Сонда бір адам: “Иә Аллаһтың елшісі, сен бұрындары айтпаған сөздерді айта бастадың”, - деді. Бұған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Бұл – жиналыстарда болатынға өтем⁷”, - деді. **Бұл хадисті Абу Дауд Айшаның, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, айтуымен өзінің “Аль-Мустадарак” кітабында келтіреді, сондай-ақ аль-Хакам Абу Абдуллаһ бұл хадистің иснадын сенімді, деген.**

834. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, орнынан мына дұғаны айтпай сирек тұратын: “Иә Аллаһ, бізге Өзіңе бағынбаудан бізді алыстататын Өзіңнің Жәннәтіңа кіруге жеткілікті болатындай Өзіңнен қорқуды бер және осы өмірдің тауқыметтері біз үшін кішігірім көрінетіндей, жеткілікті иман бер! Иә Аллаһ, бізден (жанымыз) кетпейінше бізден есту қабілетін, көру қабілетін және күштен айырма, сондай-ақ бұны біздің мұрагерлерімізге де

масасыздықтар көрсетіп, бірден ортаға не төрдегі құрметті орынға ұмтылған адамдар жайлы айтылып жатыр.

⁴ Бұл хадисті шейх Албани «Әлсіз хадистер», қатарына жатқызып - **аударушыдан.**

⁵ Бұл жерде, адамдардың көп шулап кім не айтқаны түсініксіз болып, бос сөздер сөйленген, жиналыс жайлы айтылып жатыр.

⁶ Арабша және араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабының №196 дұғасында келтірілген – **аударушыдан.**

⁷ Яғни, бос сөздер сияқты т.б. күнәлердің өтемі, яғни сол дұғаны айтқан адамға күнәләр кешіріледі.

¹ Яғни, сахабалар дәрежелеріне қарамай бос орынға отыратын.

² Бұл жерде қосымша, мешітке кірген адамның орындайтын мешітке сәлем намазы жайлы айтылып жатыр.

³ Бұл жерде адамдар жиналған жерге келіп, ай-жайға қарамай (именбестен), адамдардың бастарынан аттап, оларға түрлі

нәсіп ет, сондай-ақ бізге жәбір көрсетушілерден өшімізді алып бер, және бізге қарсы күресушілермен біздің күресуімізге жәрдемші бол, сондай-ақ біздің дінімізге қай бір опаттың келуіне жол берме, сондай-ақ бұл өмірді біздің басты мақсатымыз не басты біліміміз етіп қойма және бізге, бізге рақымшылық жасамайтындарға өмір билігін беріп қойма!" Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.

835. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адамдар Аллаһтың есімі аталмаған жиындардан шыққанда, есектің өлекесін қалдырғандай болады және сол істері үшін өкінулер¹ сезінеді. Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.

836. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер адамдар Аллаһ Тағаланы еске алмаған және Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, салауат айтылған жиындарда болған болса, онда оларға әлбетте кек түседі, сонда оларды Аллаһ қаласа жазалайды, қаласа кешіреді. Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.

837. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһтың кегі /тира/ Аллаһтың есімін айтпай жатқанға қалай тиетін болса, Аллаһтың есімін айтпай отырғанға да солай тиеді! Бұл хадисті жақсы иснадпен Абу Дауд келтіреді.

"Тира", дегеніміз "кему (азаю, тартылу)", деген мағынаны да білдіреді. Және оның мағанасын жауапкершілік деп те айтады.

130 ТАРАУ

Түс көру мен соған қатысы бар жайлар туралы.

Аллаһ Тағала айтты:

"Күндіз-түні ұйықтауларың, сондай-ақ Аллаһтың кеңшілігін іздеулерің де, Оның белгілерінен..." "Рұм" сүресі, 23 аят.

838. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

"Қуанышты хабарлардан /мубашшират/ басқа, пайғамбарлықтан еш нәрсе қалған жоқ". Сонда адамдар: "Ал қуанышты хабарлар, дегеніміз не?", - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Қайырлы түстер", - деді. Аль-Бухари.

839. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бұл уақыттың жақындауымен, имандының түсі өзінің бекімін (туралығын, шындығын) тауып отырады, өйткені имандының түсі пайғамбарлықтың қырық алтыды бөлігінің бірі болып табылады. Аль-Бухари, Муслим.

Бұл хадистің тек Муслим келтірген нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

Ең шыншыл түстерді, аралырыңдағы сөзінде шыншылдарың көретін болады.

840. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мені түсінде көргендер мені өңінде де көреді² /...не болмаса мені өңінде көргенмен тең/, өйткені шайтан менің келбетіме кіре алмайды. Аль-Бухари, Муслим.

841. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер сендерден кім де кім өзіне ұнайтын түстер көрсе, демек ол Аллаһ Тағаладан, сондықтан Аллаһқа мақтаулар айтсын және оны басқаларға айтсын.

Бұл хадистің Муслим келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

...ол туралы өзі жақсы көретіндерден басқа ешкімге айтпасын. Ал егер ол (жақсы түстен басқа жаман) түс көрген болса – ол тек шайтаннан ғана, онда Аллаһтан шайтанның кесірінен сыйынсын³ да, бұл туралы ешкімге айтпасын, сонда оған (жаман) түстің зияны тимейді. Аль-Бухари, Муслим.

842. Хабар бойынша, Абу Қатада, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Қайырлы түс /басқа нұсқада: жақсы түс.../ - Аллаһтан, ал жаман түс – шайтаннан, сондықтан өзіне ұнамағанды көрген сол жағына үш рет түкірсін⁴ де Аллаһқа шайтаннан сыйынсын, сонда, расында, оның түсінде көргенінен оған зияны тимейді. Аль-Бухари, Муслим.

843. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер сендерден кім өзіне ұнамайтын түс көрсе, онда үш рет сол жағына түкірсін де, үш рет шайтанның кесірінен Аллаһқа сыйынсын, сосын басқа бүйіріне (жамбасына) аунап жатсын. Муслим.

844. Хабар бойынша, Абуль-Асқаъ Усаиля бин аль-Асқаъ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол

² Яғни, ондай адам, Пайғамбарды, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, о дүниеде көреді.

³ «Аъзу биллаһи минаш-шайтанир-ражим» /Аллаһқа шайтаның азғыруынан сыйынамын/, - деп айту.

⁴ Түкірсін дегені, ол сілекейсіз сүліпелу.

¹ Яғни, ерте ме кешпе бос өткізген уақыттары үшін өкінеді.

Аллахтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, өтірік айтудың ішіндегі ұлығына адамның өзінің өкесі емес адамның баласымын, деп жариялауы, не болмаса көрмеген түсін көрдім деп айтуы, не Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, айтпаған сөздерін айтты деп хабарлауы жатады. **Аль-Бухари.**

СӘЛЕМДЕСУ ТУРАЛЫ КІТАП

131 ТАРАУ

Сәлемдесудің қасиеті және оны таратудың міндеттілігі жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

“Әй мүминдер! Өз үйлеріңнен басқа үйге рұқсат алмайынша әрі үй иесіне сәлем бермейінше кірмеңдер.” **“Нұр” сүресі, 27 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“...Қашан үйлерге кірсеңдер, өздеріңе (бір-біріңді) Аллаһ тарапынан көркем берекет тіршілігін тілеп, сәлем беріңдер!” **“Нұр” сүресі, 61 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Қашан сендерге сәлем берілсе, одан жақсырақ не соның өзін қайтарыңдар...” **“Ниса” сүресі, 86 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Саған Ибраһимнің ардақты қонақтарының (періштелер) әңгімесі келді ме? Олар Ибраһимге кіргенде: “Сәлем!”, - десті. Ибраһим да оларға Сәлем, бөгде қауым!”, - деді.” **“Зәрият” сүресі, 24-25 аяттар.**

845. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бір адам Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Исламның қай көрінісі ең жақсы саналады?», - деп сұрады. Ол: «Исламның ең жақсы көрінісі - ол адамдарға тамақ беру мен танитын және танымайтын адамдармен сәлемдесу», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

846. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ Тағала Адамды, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жаратқанда оны бірнеше періштеге жіберіп: “Бар да оларға сәлем бер және олардың саған қалай жауап бергенін ұғып ал, өйткені сен үшін және сенің ұрпағың үшін сәлем беру - олардың саған айтқан жауабы болады”, - деді. Сосын ол оларға: “Ас-саламу алейкум” (сендерге сәлем), - деді, ал олар жауап ретінде: “Ас-саламу алека уа рахматуллаһи!” (саған сәлем және Аллаһтың рахымы болсын!), - деп, оның сәлеміне: “...және Аллаһтың рахымы!”, - деген сөздерді қосты. **Аль-Бухари, Муслим.**

847. Хабар бойынша, Омар аль-Бара бин Ыазиб, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге жеті түрлі нәрселерді орындауды

міндеттеді: **ауырған адамның көңілін сұрауды, мәйітті шығарып салуды, түшкіргенге игілік тілеуді¹, әлсізді қорғауды, жәбірленушіге көмек көрсетуді, сәлем беруді көбейтуді (жәйді, таратуды)², шақырған жерге баруды, сондай-ақ ант берушінің антын орындауға жағдай жасауды (көмектесуді)³.** **Аль-Бухари, Муслим, бұл жерде аль-Бухаридің нұсқаларының бірі беріліп тұр.**

848. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Иман келтірмейінше Жәннәтқа кірмейсіңдер, ал бір-біріңді жақсы көрмейінше иман келтірмейсіңдер, сондықтан сендерге, араларыңда, егер оны ұстанатын болсаңдар, сүйіспеншілік тудыратын амал ұретейін бе? Бір-біріңізге сәлем беруді көбейтіңдер! **Муслим.**

849. Хабар бойынша, Абу Йусуф Абдуллаһ бин Саям, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Иә адамдар, сәлем таратыңдар, басқаларға тамақ беріңдер, туысқандық қатынасты ұстаныңдар, басқалар ұйықтап жатқанда намаз оқыңдар, сонда Жәннәтқа сәлеммен (жақсылықпен) кіресіңдер. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді хадис», деп келтіреді.**

850. Хабар бойынша, ат-Туфайля бин Убайя бин Қазаб, ол әдетте таң ертең Абдуллаһ бин Омарға келіп онымен бірге базарға беретін.

Ат-Туфайля бин Убайя бин Қазаб айтты:

Сонда біз таңертең базарға барғанда, Абдуллаһ әр-бір қалдықтарды сатушыға, саудегерге, жарлыға, сондағы жанынан өткен барлық адамға сәлем беретін. Бірде мен әдеттегідей Абдуллаһ бин Омарға келгенімде, ол маған базарға баруды ұсынды, ал мен оған: “Сен базарда не істемексің, бәрібір сен онда бір нәрсе сатып алу үшін кідірмейсің, заттар жайлы сұрамайсың, өзіңнің затыңа құн тағайындамайсың және ондағы жиналғандарға қосылмайсың? Оданда мен саған, осында қалып әңгімелесуді ұсынамын”, - дедім. Сонда ол маған жауап ретінде: “Иә қабақ⁴, расында, біз базарға тек сәлем тарту үшін ғана барамыз және сондағы барлық кездескенмен сәлемдесеміз”, - деді. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Малик “Аль-Муттада” келтіреді.**

132 ТАРАУ

Сәлемді қалай беру керектігі жайында.

Сөйлеушіге бірінші болып: “Ассаламу алейкум уа-рахматуллаһи уа-баракатуһ” /Сендерге сәлем мен Аллаһтың рахымы мен берекесі болсын!/, - деп

¹ Түшкірген адам: «Әльхамду ли-Ллаһи», - деген мұсылманға: «Йархамука-Ллаһ» (Аллаһ саған меірімін төксін!), - деп айту.

² Яғни, әр-бір жолығып-қоштасқан сайын сәлемдесіп «Ас-саламу алейкум», деп айту.

³ Бұл жерде, мысалға біреу: «Аллаһтың атымен ант етемін, пәленше мынаны орындау керек», - десе, онда бұны естіген адам, ол антты орындағаннан игілік болатын болса, антты орындауға көметесуі керек.

⁴ Ат-Туфайлдің семіз қарны болатын.

сөздерін біріктіріп көпше түрде сәлемдескен дұрыс¹. Ал сәлемге жауап беруші адам: “Уа-aleyкум-ус-салам уа-рахматуллаһи уа баракатуһ” /Саған да сәлем және Аллаһтың рахымы мен берекесі болсын/, - деп, сәлем қайтаруын: “уа-алекум” /саған да/, - деп бастауы керек.

851. Хабар бойынша, Имран бин аль-Хусейн, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бір адам Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келді де: “Сендерге сәлем!” /Ас-саламу алейкум!/, - деді де, ол оның сәлеміне жауап берді, сосын (келген) отырды, ал Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Он”, - деді. Артынша басқа адам келді де: “Сендерге сәлем және Аллаһтың рахымы болсын” /Ас-саламу алейкум уа рахматуллаһи/, - деді де, ол оның сәлеміне жауап берді, сосын (келген) отырды, ал Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Жиырма”, - деді. Соңынан басқа адам келді де: “Сендерге сәлем және Аллаһтың рахымы және берекесі болсын” /Ас-саламу алейкум уа рахматуллаһи уа-баракатуһ/, - деді де, ол оның сәлеміне жауап берді, сосын (келген) отырды, ал Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Отыз”, - деді². Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.

852. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған: “Иә Айша! Мінеки Жебірейіл саған сәлем беріп жатыр”, - деді. Сонда мен: Оған да сәлем және Аллаһтың рахымы және берекесі болсын”, - дедім. Аль-Бухари, Муслим.

Бұл хадистің “Сахихтерде” келтірілген кейбір нұсқаларында: “берекесі болсын”, - деген сөздер бар да, ал кейбіреулерінде ол сөздер жоқ.

853. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдарға бір нәрсе айтатын болса, онда адамдардың оның айтқан сөзін түсінулері үшін, айтқанын үш реттен қайталайтын ал біреуге келген болса, онад үй иелеріне де үш реттен сәлем беретін³. Аль-Бухари.

854. Хабар бойынша, аль-Микдадтың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, жеткізген ұзын хадистің бір бөлігінде, оның былай дегені келтіріледі:

Әдетте Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сүттен оған сыбағасын қалдыратынбыз, ал ол түнде келіп сәлем сөздерін ұйықтап жатқан адам оянбайтындай, ал ұйытамаған адам еститіндей ақырын айтатын. Бірде Аллаһтың

елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оралып әдеттегідей сәлем сөздерін айтты. Муслим.

855. Хабар бойынша, Асма бинт Йазид, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мешітте отырған бір топ әйелдердің жанынан өтіп бара жатып сәлемдеспекші болып оларға қолымен (ымдап) сәлемдесу ишарасын жасады. Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.

Бұл жерде ол сәлем айтып әрі қолымен сәлемдесу ишарасын жасады деп түсінеміз, өйткені олай болғаны Абу Дудтың былай деп айтқанымен дәлелденеді:

...және олармен сәлемдесті.

856. Хабар бойынша, Абу Джурай аль-Худжайми, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Саған сәлем /Алейка-с-саламу/, иә Аллаһтың елшісі!», - дедім. Бұныма ол: «“Саған сәлем”, - деме, өткені “Саған сәлем”, - деп өлген адамдарға айтады⁴. Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді. Бұл хадис толығымен алдында келтірілді. (№796 хадисті қара, аударушыдан.)

133 ТАРАУ

Сәлемдесудің ережелері жайлы.

857. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аттылы жаяуға бірінші сәлем беруі керек, ал жүріп келе жатқан – отырғанға, ал азшылық – көпшілікке. Аль-Бухари, Муслим.

Бұл хадистің тек қана Аль-Бухари келтірген нұсқасында Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын және былай деп айтқаны келтіріледі:

...ал жасы кішісі, жасы үлкенге бірінші сәлем беруі керек.

858. Хабар бойынша, Абу Умама Судайи бин ʿАдхлян аль-Бахилий, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһқа ең жақын адамдар - ол сәлемді (басқаларға) бірінші болып берушілер саналады. Бұл хадисті жақсы иснадпен Абу Дауд келтіреді.

Бұл хадисті ат-Тирмизи келтіреді. Оның нұсқасында Абу Уаманың былай дейді:

Бір адам: “Иә Аллаһтың елшісі, екі адамның қайсысы бірінші сәлем беруі керек?”, - деп сұрағанда, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Аллаһ Тағалаға жақын болғаны (бірінші сәлем) береді”, - деді. Ат-Тирмизи бұны “Жақсы хадис”, деді.

¹ Ислам ғалымдары, адам жалғыз болса да көпшілікке сәлем бергендей сәлемдесудің себебі оның жанындаға көзге көрінбейтін періштелерді қоса сәлемдесу дейді, ал бәрін білуші бір Аллаһ қана – аударушыдан.

² «Сендерге сәлем және Аллаһтың рахымы мен берекесі болсын», - деген сөзге үш түрлі игілік тілеу бар, ал игілік тілеудің өзі игілікті іс болып табылады, ал әр бір игілікті іс үшін Аллаһ Тағала он есе сауап беретінін уәде етті, Сонымен, сәлем беруші не айтады соған байланысты оған он, жиырма, отыз сауап жазылады.

³ Булай істелінетін себебі, үй иелері бөтен адамның кіргенін білулері үшін, не болмаса сәлемді бәрінің естулері үшін.

⁴ Жахилия кезінде өлген адамдарға осылай сәлем беретін болған.

134 ТАРАУ

Бірнеше рет кезіккен адммен ол бір жерге кіріп шыққанда не болмаса олардың арасын бір ағаш не басқа бір кедергі бөлгенде онымен жаңадан сәлемдесудің дұрыстығы жайында.

859. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, намазды нашар оқыған адам жайлы жеткізген хадисінде былай дейді:

Бірде бір адам мешітке келіп намаз оқыды да, Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп сәлем берді, ол оның берген сәлеміне жауап беріп: “Қайта орал да жаңадан намаз оқы, өйткені, расында, сен намаз орындамадың!”, - деді. Сонда ол орнына оралып, қайтадан намаз оқыды да, Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп (және) сәлем берді, сонда осы жай үш рет қайталанды. **Абу Дауд.**

860. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімде-кім өзінің бауырын кезіктірсе, оған сәлем берсін, егер сол кезде ол екуінің арасын тал, не дуал, не тас бөлсе, онда қайта жүздескенде (сәлемін жаңартып) тағы да амандассын. **Абу Дауд.**

135 ТАРАУ

Өз үйіне кіргенде сәлем айтып (кірудің) керектігі жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“...Қашан үйлерге кірсеңдер, өздеріңе (бір-біріңді) Аллаһ тарапынан көркем берекет тіршілігін тілеп, сәлем беріңдер!” **“Нұр” сүресі, 61 аят.**

861. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған: “Иә балам үйіңе кіргенде, үйіңдегі жанұя мүшелеріне сәлем айтып кір, өйткені бұнда сен үшін және сенің жанұяң үшін игілік бар”, - деді. Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.¹

136 ТАРАУ

Балаларға сәлем беру жайлы.

862. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, бірде далада жиналған бір топ балалардың жанынан өтіп бара жатып оларға сәлем берді де:

“Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, осылай істейтін”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

137 ТАРАУ

Ер кісіге әйелін және өзінің туыстарының ішіндегі әйелдірге қалай сәлем беруі керектігі жайында және де бөтен әйелді не бірнеше әйелдерге арада жаман пиғыл тумас үшін қалай сәлемдесу керектігі және әйел адамға да еркісілермен қалай сәлемдесуі керектігі жайында.

863. Хабар бойынша, Сахль бин Саъд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Біздің арамызда бір әйел болатын /...басқа нұсқада кемпір/, ол қызылшаны қазанда қайнатып, оның ішіне арпа қосып көже пісіретін, ал біз жұма намазынан тараған кезімізде оған сәлем беретінбіз де, ал ол болса бізге пісіргенін ұсынатын. **Аль-Бухари.**

864. Хабар бойынша, Умм Хани Фахита бинт Абу Талиб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Меккени жаулап алған күні мен, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ғұсыл құйынып, ал Фатима оны киімімен жауып тұрған кезінде келіп, онымен амандастым, сонда ол менің сәлеміме жауап беріп амандасты. **Муслим.**

865. Хабар бойынша, Асма бинт Йазид, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, біз басқа әйелдермен тұрған уақытымыза, жанымыздан өтіп бара жатып бізге сәлем берді. Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.

Бұл жерде Абу Даудтың нұсқасы келтіріледі, ал ат-тирмизидің нұсқасы жайлы айтатын болсақ, онда былай делінеді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мешітке отырған бір топ әйелдердің жанынан өтіп бара жатып олармен сәлемдеспекші болып қолымен (ымдап) сәлемдесу ишарасын жасады.

138ТАРАУ

Имансызға бірінші сәлем беру біз үшін рұқсат еместігі және олардың сәлеміне қалай жауап беру керектігі, сондай-ақ ішінде мұсылмандар да, имансыздар да бар көпшілікке сәлем бергеннің дұрыстығы жайында.

866. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бірінші болып не яһудиге, не христианға сәлем бермеңдер, ал егер оларды жол бойында кездестірсеңдер, онда оларды жолдың шетіне қарай ығыстырыңдар. **Муслим.**

867. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер сендерге Кітап иелерінің ішіндегі адамдардан бірі сәлем беретін болса, оларға:

¹ Бұл хадисті шейх Албани «Әлсіз хадистер», қатарына жатқызған - аударушыдан.

“Сендерге де” /Уа алейкум/- деп жауап беріңдер¹.
Аль-Бухари, Муслим.

868. Хабар бойынша, Усама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, арасында мұсылмандар да, бұтқа табынушы көпқұдайшылдар да және яһудилер де болғын топтың жанынан өтіп бара жатып оларға сәлем берді. **Аль-Бухари, Муслим.**

139 ТАРАУ

Жиындардан кетушіге не болмаса өзінің сұхбаттасып жатқан адамымен қоштасқанда сәлем сөздерін айту жайында.

869. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден кім жиынға келсе ондағыларға сәлем берсін және егерде ол сол жерден кеткісі келсе, онда тағы да сәлем берсін, өйткені екінші рет сәлем берудің міндеттілігі бірінші ретінен кем емес. Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.

140 ТАРАУ

Кіруге қалай рұқсат сұрау керектігі жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

“Әй мүминдер! Өз үйлеріңнен басқа үйге рұқсат алмайынша әрі үй иесіне сәлем бермейінше кірмеңдер.” “Нұр” сүресі, 27 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“Ер жеткен балаларың,, бұрынғылар рұқсат сұрағандай рұқсат сұрап кірсін...” “Нұр” сүресі, 59 аят.

870. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кіруге рұқсат сұрауды үш рет қайталау керек, егер сонда рұқсат берілсе кіресің де, ал берілмесе кірмей кері қайтасың. **Аль-Бухари, Муслим.**

871. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

¹ Яғни, егер олар сендерге: «Сәлем сендерге», - дейтін болса солай айтыңдар. Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұлай әмір беруінің себебі, олар «Сендерге сәлем» дегеннің орнына соған ұқсайтын, бірақ мағынасы жағынан игілік емес қарғыс не бір зұлымдық айтуы мүмкін, сондықтан оларға саған да соны тілеймін, деп жауап беру керек.

Дегенмен кейбір Ислам ғалымдарының айтуы бойынша, оларға сәлемнің толығымен қайтарылмау себебі, мұсылман емес адам үшін Аллаһтан игілік сұрауға болмайды, ал толық сәлемнің жауабының мағынасы: «Саған да сәлем және Аллаһтың рахымы мен берекесі болсын», - деген Аллаһтан ол адам үшін игілік сұрау – ал бәрін білуші бір Аллаһ қана – аударушыдан..

Кіруге рұқсат сұраудың себебі, ұятсыз көз салулардың кесірінен болды. **Аль-Бухари, Муслим.**

872. Хабар бойынша, Рабъи бин Хиращ ол Бану амр руынан бір адамның мынаны айтқанын жеткізді:

Бірде ол өзінің үйінде болған Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп: “Мен кірсем бола ма?”, - деп кіруге рұқсат сұрады. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын қызметшісіне: “Келген адамға шық та дұрыстап рұқсат сұрауды үйретіп, оның былай деп айтуына әмір бер: “Сендерге сәлем, кіруге рұқсат па?”, - десін”, - деді. Келген адам айтқанын тыңдап алды да: “Сендерге сәлем, кіруге рұқсат па?”, - деді, сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігімен сәлемі болсын, оған рұқсат беріп, ол адам кірді. Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.

873. Хабар бойынша, Қалида бин аль-Хабаль, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған сәлем берместен кірдім, сонда ол маған: “Орал да: “Сендерге сәлем, кіруге рұқсат па?”, - де”, - деді. Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.

141 ТАРАУ

Егер кіруге рұқсат сұраушы адамнан: «Бұл кім?», - деп сұраса, ол: «Пәленшемін», - деп өз атын не болмаса бәрі білетін лақап атын айтуы керектігі жайында, сондай сұрақ қойғанда: «Менмін», - деп, не болмаса осыған ұқсас сөздерді айтудың дұрыс еместігі жайында.

874. Хабар бойынша, Бәріне белгілі миғраж жайлы хадисте Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, айтты: “Сосын мені төменгі көкке көтерді де, оның ашыуын сұрады, сонда одан: “Бұл кім?”, - деп сұрады. Ол: “Жебірейіл”, - деді. Одан: “Жаныңдағы кім?”, - деп сұрады. Ол: “Мухаммад”, - деді. Сосын ол мені екінші, үшінші, төртінші және басқа көктерге көтерді де, әр көктің қақпасында: “Бұл кім?”, - деп сұрап отырды да, ол: “Жебірейіл”, - деп жауап беріп отырды. **Аль-Бухари, Муслим.**

875. Хабар бойынша, Абу Зарр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен түнде үйімнен шыққанымда жалғыз кетіп бара жатқан Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көрдім, сосын айдың сәулесінен жасырынып оның артынан жүре бастадым², ал ол болса бұрылып мені көрді де: “Бұл кім?”, - деп сұрады, мен: “Абу Зарр”, - деп жауап бердім. **Аль-Бухари, Муслим.**

² Абу Заррдың Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, артынан жүргені, онымен бір нәрсе болып қалады ма, деп қорыққаны, ал оның ай сәулесінен жасырылғаны Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жалғыз қалғысы келгенін білгендіктен.

876. Хабар бойынша, Умм Хани, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол ғұсыл құйынып, ал **Фатима** оны жауып тұрған кезінде келдім. Ол: “Бұл қай әйел?”, - деп сұрады. Мен: “Умм Ханым”, - деп жауап бердім. **Аль-Бухари, Муслим.**

877. Хабар бойынша, Ибн Жәбір, олардың екіуіне де Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келдім де, есігін қақтым. Ол: “Бұл кім?”, - деп сұрады. Мен болсам: “Менімін”, - деп жауап бердім. Сонда ол: “Менімі, менмін”, - деп менің берген жауабымды жақтырмаған адамның кейпімен қайталаған сияқты болды. **Аль-Бухари, Муслим.**

142 ТАРАУ

Адам түшкіріп, Аллаһ Тағалаға мақтаулар айтса, оған игілік тілеу керектігі және егер де ол Аллаһ Тағалаға мақтаулар айтпаса, онда оған игілік тілеудің дұрыс еместігі жайында, сондай-ақ түшкірген адамға игілікті қалай тілеу керектігі жайында.

878. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһ Тағала түшкірушіні жақсы көреді де, есінеушіні жақтырмайды. Егер адам түшкіріп Аллаһ Тағалаға мақтаулар айтатын болса, онда осыны естіген әр-бір мұсылманға: “Аллаһ саған рахым етсін!” /Иярхамука-Ллаһу!/, - деп айту жүктеледі. Ал есінеу жайлы айтатын болсақ, расында ол - шайтаннан, сондай-ақ сендерден қайсыларың есінегілерің келсе оны келгенше тежесін, өйткені ол есінеген кезде шайтан оған күледі. **Аль-Бухари.**

879. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден кім түшкірсе: “Әльхамдули-Лләһи”, - деп Аллаһқа мақтаулар айтсын, ал оның бауыры /...не серігі/ оған: “Иярхамука-Ллаһу!” /Саған Аллаһ рахым етсін/, - десін – ал егер де ол (осыны айтса, яғни): “Иярхамука-Ллаһу!” /Саған Аллаһ рахым етсін/, - десе, онда түшкіруші жауап ретінде: «Йахдикуму-Лаһу уа йуслиһу балякум!» /Аллаһ сендерге дұрыс жолды көрсетіп істеріңнің бәрін реттеп берсін!/, - десін¹. **Аль-Бухари.**

880. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер сендерден бірің түшкіріп Аллаһқа мақтаулар айтса, онда ол адам үшін Аллаһтан сұрап дұға айтыңдар, ал егер ол Аллаһқа мақтаулар айтпаса, онда олай істемеңдер. **Муслим.**

881. Хабар бойынша, Анас бин Малик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанында екі алам түшкіріп, олардың біріне Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Иярхамука-Ллаһу!” /Саған Аллаһ рахым етсін/, - деді де екіншісіне олай айтпады. Осы тілек айтылмаған: “Сен неге пәленше түшкіргенде: “Иярхамука-Ллаһу!” /Саған Аллаһ рахым етсін/, - дедің де, ал мен түшкіргенде оны айтпадың?”, - деп сұрады. Жауап ретінде оған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын. “Ол Аллаһқа мақтаулар айтты да, ал сен болсаң Аллаһқа мақтаулар айтпадың!”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

882. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, түшкірген кезінде қолымен /...не киімімен/ аузын жауып, түшкіргенде шығатын дыбыстың даусын басатын. Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-тирмизи “Жақсы өрі сенімді хадис”, деп келтіреді.

883. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Яһудилер Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кезінше одан: “Иярхамука-Ллаһу!” /Саған Аллаһ рахым етсін/, - деген сөздерді есту үшін, өтірік түшкіретіндері аз кездеспейтін – бірақта ол оларға тек: «Йахдикуму-Лаһу уа йуслиһу балякум!» /Аллаһ сендерге дұрыс жолды көрсетіп істеріңнің бәрін реттеп берсін!/, - дейтін. Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-тирмизи “Жақсы өрі сенімді хадис”, деп келтіреді.

884. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Хадри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер сендерден кім есінегісі келсе қолын аузымен жапсын, олай істемесе шайтан міндетті түрде оның ішіне енеді. **Муслим.**

Екінші кітаптың соңы.

Аллаһ Тағала жазса кітаптың жалғасын келесі кітаптардың беттерінен оқи аласыздар.

¹ Араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабінің №188 дұғасында келтірілген – аударушыдан.

50 ТАРАУ Қорқыныш жайлы.....	3
51 ТАРАУ Үміт жайлы	5
52 ТАРАУ Үміттің дәрежесі жайлы.....	10
53 ТАРАУ Қорқыныш пен үмітті біріктіру жайлы.....	11
54 ТАРАУ Аллаһ Тағаладан қорқып жылаудың және Оған ұмтылудың дәрежесі жайлы.....	12
55 ТАРАУ Бұл дүниеден бас тартудың дәрежесі, аз нәрсеге қанағат етуге ұмтылдыру және кедейліктің дәрежесі жайлы.....	13
56 ТАРАУ Аштықтың, қатаң өмірдің, аста, суда, киімде және басқа да барлық адамның жанына қуаныш әкелетін істерде азға қанағат етудің, және де нәпсінің артынан еруден бас тартудың мәртебесі жайлы.....	17
57 ТАРАУ Күй талғамаушылық, қарапайымдылық, тамаққа және басқа да жаратуларда орташылдықты ұстану және қатты мәжбүрлік болмаса адамдардан сұрамау жайлы.....	23
58 ТАРАУ Адамға өзі сұрамай және оны алуға ұмтылмай келген нәрсені алуға болатындығы	25
59 ТАРАУ Ешкімнен сұрамай өз еңбегімен табыс тауып өмір сүруге ұмтылдыру және сыйлық алуға ұмтылмау жайлы.....	25
60 ТАРАУ Жомарттық, кең пейілділік және Аллаһ Тағаланың уәдесінің ақиқаттығына сеніп, сауабты істерге қаржы жұмсау жайында.....	26
61 ТАРАУ Қаттылық және сараңдылық жайлы.....	28
62 ТАРАУ Жоғары бағалау және жұбаныш жайлы..	28
63 ТАРАУ Мәңгілік өмірге арналған істерде жарысу және өзімен игілік әкелетін істерді көбейтуге талпыну жайлы.....	29
64 ТАРАУ Байлығын дұрыс жолмен тауып және оны өзіне бұйырған жеріне дұрыс жұмсайтын, мырзалы байдың дәрежесі жайлы.....	30
65 ТАРАУ Өлімді әрдайым есте сақтау және болашаққа көп үміт артпау жайлы.....	30
66 ТАРАУ Ер кісілерге мазарды зиярат етудің тиімділігі және ол жерге келген адамның не айту керектігі жайлы.....	32
67¹ ТАРАУ Қиыншылыққа душар болғаннан (өзіне) өлім тілемеу, бірақта діннен шығып кетуден қорқып өлім тілегеннің зияны жоқтығы жайлы.....	32
68 ТАРАУ Ізгілік және күмәнді нәрселерден бас тарту жайлы.....	33
69 ТАРАУ Адамдардың арасында бұзақылық көбейгенде және өнегеліктің төмендеген уақытында не болмаса харам, күмәнді істерге арбалудан және тағы басқаларынан діні үшін қорқып бөлектенудің тиімділігі жайлы.....	34
70 ТАРАУ Адамдармен араласқанның, олардың жұма және басқа да жамағатпен оқылатын намаздарға және білім беретін және Аллаһты еске алатын мерекелерге және жиналыстарға қатысуы, аурулардан көңіл сұрау, жерлеу рәсімдеріне қатынасу, оларыдың ішіндегі мұқтаждарға көмектесу, олардың ішіндегі қараңғыларына тура жолды көрсету және адамдардың мүддесіне қатысты басқа да жақсы амалдарды орындау, дұрыс жолға шақырып, бұрыс жолдан қайтаратын адамдардың өздерінің басқа адамдарға жамандық көрсетпеулері және оларға жасалған әділетсіздікте шыдаудың дәрежесі жайлы.....	34

71 ТАРАУ Мойындаушылық және адамдарға қатысты жұмсақтық көрсету жайлы.....	35
72 ТАРАУ Көкіректік пен даңққұмарлыққа рұқсаттың жоқтығы жайлы.....	36
73 ТАРАУ Көркем мінезділік жайлы.....	37
74 ТАРАУ Жуастық, сабырлық және мейірбандық жайлы.....	38
75¹ ТАРАУ Кешірімділік және надандардан (білместерден) алшақтау жайлы.....	39
76 ТАРАУ (Қолайсыздыққа), реніштерге төзу	40
77 ТАРАУ Аллаһтың шегінен шығушыларға ашулану және Аллаһ Тағаланың дінінде көмек көрсету	40
78 ТАРАУ Биліктегілерге өзінің қарамағындағы адамдарға байланысты жұмсақ, мейірбан, оларға қарасулары және оларды алдамау, тым қатал болмау, оларға және олардың ісіне байыпсыздық көрсетпеуі жайлы.....	41
79 ТАРАУ Әділ өмірші жайлы.....	41
80 ТАРАУ Күнәсіз істерде өміршілерге бағынудың міндеттілігі және күнәлі істерде өміршілерге бағынбаудың міндеттілігі жайлы.....	42
81 ТАРАУ Егер адам тағайындалған не болмаса солай істеудің қажеттілігі болмаса (не мәжбүр болмаса), билікке таласуға рұқсаттың жоқтығы және өмір болудан бас тартудың үстемдігі жайлы.....	43
82 ТАРАУ Өміршілерге, қазыларға және басқа да биліктегі адамдарға жақсы уәзір таңдуларына талпындыру және оларды жаман достар мен жаман насихаттардан сақатндыру жайлы.....	44
83 ТАРАУ Өміршінің, қазының және басқа да билікке қатысы бар қызметке өзін ұсынып соған ұмтылғандарды не болмаса соны қалағандарды тағайындауға рұқсаттың жоқтығы жайлы.....	44
ӘДЕП ЖАЙЛЫ КІТАП	
84 ТАРАУ Ұялшақтық және оның дәрежесі мен мұндай қасиетті қабылдауға ұмтылдыру жайлы.....	45
85 ТАРАУ Сыр сақтау жайлы.....	45
86 ТАРАУ Шартты бұзбау және уәдені орындау	46
87 ТАРАУ Адамға дағды болған игілікті істерді мүмкіндігінше әрдайым орындау жайлы.....	46
88 ТАРАУ Кездескенде игілікті сөздерді айту мен көңілді күйде болу жайлы.....	47
89 ТАРАУ Егер сұхбаттасушы адамың түсінбесе, онда оған анық сөйлеп және айтқаныңды қайталау жайлы.....	47
90 ТАРАУ Әңгімесінде тыйым салынбаған сөздері жоқ сөйлеушінің бірі, екіншісінің сөздерін мұқият тыңдау және білімі бар насихат айтушы адамның, тыңдаушылардан тыныштық сақтап тыңдауларын талап етуі жайлы.....	47
91 ТАРАУ Насихатта орташалықты ұстану жайлы.....	47
92 ТАРАУ Абыройлық пен сыпайылық жайлы.....	48
93 ТАРАУ Намаз оқу үшін, білім алу үшін шақыру және осыған ұқсас құлшылық етуді абыроймен және сабырлы (асықпай) орындау жайлы.....	48
94 ТАРАУ Қонаққа сый-құрмет көрсету жайлы.....	48
95 ТАРАУ Қуанышты хабар жеткізу мен құттықтаудың керектігі жайлы.....	49
96 ТАРАУ Жолдастарыңмен қоштасу және онымен ол сапарға аттанып қоштасқанда не болмаса басқа жағдайларда оған кеңес беру және ол үшін Аллаһтан сұрап дұға жасау және оның да сен үшін Аллаһтан сұрап дұға жасауы жайлы.....	51
97 ТАРАУ Игілік сұрау (истихара) және кеңес сұрау жайлы.....	52
98 ТАРАУ Мерекелерге барудың дұрыстығы, ауру адамдардың көңілін сұрау, Хажге барудың, әскери жорықтарға барудың, жерлеу рәсімне және басқа да рәсімдерге қатысудың және де құлшылық еткен жердің көбейуі үшін онда барғанда бір жолмен барып, ал одан қайтқанда басқа жолмен келудің артықшылығы жайлы	52
99 ТАРАУ Барлық жақсы амалдарды орындағанда оң жақтан бастауға көңіл бөлу жайында, мысалыға, дәрет алғанда, ғұсыл құйынғанда, таяммум алғанда, аяқ киім шалбар (басқа да) киімдерді кигенде, мешітке кіргенде, тіс тазалағышты қолданғанда, көзді сүрмемен бояғанда, тырнақ алағанда, мүртты басқанда, қолтықтың астын тазалағанда, бастағы шашты қырғанда, намаздан кейін сәлем бергенде, тамақ-су ішкенде, қол алысқанда, Қара тасты ұстағанда, әжетханадан шыққанда, бір нәрсені алғанда, бергенде және де осыған ұқсас істерді істегенде (оң жақтан бастау жайында). Ал бұдан өзге қарама-қарсы жағдайларда сол жақтан бастауға көңіл бөлу жайында, мысалыға, сіңбіргенде, түкіргенде, әжетханаға кіргенде және мешіттен шыққанда (сол аяқпен бастап шығу), аяқ киім шалбар, т.б. киімдерді шешкенде (сол жақтан бастап шешу), ұятты жерлерін жуғанда, таза емес нәрселерді ұстағанда және осыған ұқсас істерді істегенде (сол қолмен) істеу жайлы.....	52
ТАМАҚ ІШУДІҢ ЕРЕЖЕЛЕРІ ЖАЙЛЫ КІТАП.	
100 ТАРАУ Тамақ ішуді Аллаһтың атмен (бисми-Ллаһи) деп бастау және тамақ ішіп болған соң Аллаһқа мақтау (шүкірліктер) айту жайлы.....	53
101 ТАРАУ Тамақты жамандамай, оны мақтаудың керектігі жайлы.....	54
102 ТАРАУ Ораза ұстаушыға егер ол аузын ашпаса не айту керектігі жайлы.....	54
103 ТАРАУ Тамаққа шақырылған адам, егерде онымен бірге тағы біреу келген болса не деу керектігі жайлы.....	54
104 ТАРАУ Жанында отырған адамның қалай жеу керектігі және дұрыс жей алмайтын адамға үйретіп көмектесу жайлы.....	55
105 ТАРАУ Көпшілік арасында тамақ жеп отырған адамның құрманы екіден не болмаса басқа тамақты екіден алып жеуді, тек қана сондағы адамдардың рұқсатымен ғана жасауға болатындығы жайлы.....	55
106 ТАРАУ Тамақ жеп, бірақ тоймайтын адамға не деп, не істеу керектігі жайлы.....	55
107 ТАРАУ Тамақты шетінен бастап жеу және ортасынан жеуге рұқсаттың жоқтығы жайлы.....	55
108 ТАРАУ Шынтаққа сүйеніп тамақ ішудің жақсы еместігі жайлы.....	55
109 ТАРАУ Тамақты үш саусақпен жеп оны жалаудың дұрыстығы, ал оны жаламай сүртудің жақсы еместігі жайлы және ыдыстағы (тамақты) жалап жеп қою, жерге түскен тамақты көтеріп жеу және де саусақтарды жалаған соң оны білекке, өкшеге сүртуге болатындығы жайлы.....	56
110 ТАРАУ Тамаққа көп қол созылғанының жақсы екендігі жайлы.....	56
111 ТАРАУ Су ішу жайлы және су ішкен уақытта ыдысты ауыздан алып үш рет демалғанның жақсы екендігі, және ыдысты ауыздан алмай демалғанның дұрыс еместігі және де ыдысты, беру суды бірінші ішіп болған адамнан соң оның оң жағына қарай беру керектігі жайлы.....	56
112 ТАРАУ Шанаштың не болмаса басқа ыдыстардың тікелей аузынан ішудің жақсы еместігі	

жайлы және жақсы емес дегеннің толығымен рұқсат емеске жатпайтындығы жайлы.....57
113 ТАРАУ Суға үрлеудің жақсы еместігі жайлы.....57
114¹ ТАРАУ Тұрып ішуге болатындығы, бырақ отырып ішкеннің жақсырақ екендігі жайлы.....57
115 ТАРАУ Су үлестіруші адамның өзі суды соңынан ішуі жайлы.....58
116 ТАРАУ Тікелей өзеннен не болмаса тағы (осыған ұқсас) жерлерден ыдыссыз қолдың көмегінсіз ішуге болатындығы сияқты кез келген алтын мен күмістен басқа таза ыдыстардан ішуге болатындығы жайлы және алтын мен күмістен жасалған ыдыстардан ішіп-жеуге дәрет алуға және басқа да істерде қолдануға болмайтындығы жайлы.....58

КИИМ КІТАБЫ

117 ТАРАУ Ақ түсті киім кигеннің дұрысырақ екендігі және қызыл, жасыл, сары, қара түсті киімді киуге болатындығы, сондай-ақ киімнің матасы мақтадан, шаштан, жүннен, зығырдан және т.б. жібектен басқаның бәрінен болса киуге болатындығы 59
118 ТАРАУ Көйлек кигеннің жақсы екендігі 60
119 ТАРАУ Көйлектің, жеңінің, изардың және сәлденің ұштарының ұзындығы, сондай-ақ осылардың бәрін көкіретіктен ұзартуға тыйым салынатындығы және басқа себептермен де олай істеудің дұрыс еместігі 60
120 ТАРАУ Бой ұсыну мақсатында тым қымбат киімдерден бас тарту жайында.....62
121 ТАРАУ Киім кигенде мүмкіншілігі болса тым адамдар күлетіндей нашар киінбеу жайында, әрине егер оның әрекеті осыған мұқтаж болғандықтан не болмаса Шарифаттың басқа да рұқсат етілген амалдарының ішіндегі бір мақсаттарға жетуімен байланысты болмаса.....62
122 ТАРАУ Еркектерге жібектен киім киуге, оған отыруға, оған сүйеніге болмайтындығы және әйелдерге жібектен киім киуге рұқсат екендігі 62
123 ТАРАУ Қотырмен ауыратындарға жібек киім киуге болатындығы жайлы.....63
124 ТАРАУ Жолбарыстың терсін төсекке жабуға және онымен жабылған ердің үстіне отыруға болмайтындығы жайлы.....63
125 ТАРАУ Адам жаңа киім кигенде не деу керектігі жайында.....63
126 ТАРАУ Киім кигенде оң жақтан бастау еректігі жайлы.....63

ҚАЛАЙ ҰЙҚТАУ КЕРЕКТІГІ ЖАЙЛЫ КІТАП

127 ТАРАУ Қалай ұйықтап, қалай жату керектігі жайлы.....63
128 ТАРАУ Егер көрінбеуге тиісті (аурат) жерлері көрініп қалу қаупі болмаса шалқайып аяқты-аяққа қойып ұйықтауға болатындығы және аяқтарды айқастырып оны қолмен құшақтап отыруға болатындығы жайында.....64
129 ТАРАУ Жиналыста өзін-өзі ұстаудың әдебі және сұхбаттасушы адамнан өзін қалай ұстау керектігі...64
130 ТАРАУ Түс көру мен соған қатысы бар жайлар.....66

СӘЛЕМДЕСУ ТУРАЛЫ КІТАП

131 ТАРАУ Сәлемдесудің қасиеті және оны таратудың міндеттілігі жайында.....67
132 ТАРАУ Сәлемді қалай беру керектігі.....67
133 ТАРАУ Сәлемдесудің ережелері жайлы.....68
134 ТАРАУ Бірнеше рет кезіккен адммен ол бір жерге кіріп шыққанда не болмаса олардың арасын

бір ағаш не басқа бір кедергі бөлгенде онымен жаңадан сәлемдесудің дұрыстығы жайында.....68
135 ТАРАУ Өз үйіне кіргенде сәлем айтып (кірудің) керектігі жайлы.....69
136 ТАРАУ Балаларға сәлем беру жайлы.....69
137 ТАРАУ Ер кісіге әйелін және өзінің туыстарының ішіндегі әйелдірге қалай сәлем беруі керектігі жайында және де бөтен әйелді не бірнеше әйелдерге арада жаман пиғыл тумас үшін қалай сәлемдесу керектігі және әйел адамға да еркісілермен қалай сәлемдесуі керектігі 69
138 ТАРАУ Имансызға бірінші сәлем беру біз үшін рұқсат еместігі және олардың сәлеміне қалай жауап беру керектігі, сондай-ақ ішінде мұсылмандар да, имансыздар да бар көпшілікке сәлем бергеннің дұрыстығы жайлы.....69
139 ТАРАУ Жиындардан кетушіге не болмаса өзінің сұхбаттасып жатқан адамымен қоштасқанда сәлем сөздерін айту жайында.....70
140 ТАРАУ Кіруге қалай рұқсат сұрау керектігі 70
141 ТАРАУ Егер кіруге рұқсат сұраушы адамнан: «Бұл кім?», - деп сұраса, ол: «Пәленшемін», - деп өз атын не болмаса бәрі білетін лақап атын айтуы керектігі жайында, сондай сұрақ қойғанда: «Менмін», - деп, не болмаса осыған ұқсас сөздерді айтудың дұрыс еместігі жайлы.....70
142 ТАРАУ Адам түшкіріп, Аллаһ Тағалаға мақтаулар айтса, оған игілік тілеу керектігі және егер де ол Аллаһ Тағалаға мақтаулар айтпаса, онда оған игілік тілеудің дұрыс еместігі жайында, сондай-ақ түшкірген адамға игілікті қалай тілеу керектігі 71
МАЗМҰНЫ.....72

Аударушыдан: Аллаһтан басқа құдай жоқ және Мұхаммад Аллаһтың құлы әрі елшісі, деп куәлік беремін. Ұлы Аллаһтан, осы кітапты құрастырушы ан-Науауидің, оның ата-аналарының, оның ұстаздарының және осы кітапті сіздің қолыңызға жеткізуге үлесін қосқан әр-бір мұсылманның, сондай-ақ бүкіл мұсылманның күнәлерін кешіріп, Өзінің Жәннәтіна кіргізуін және Өзінің Тозағы мен қабір азабынан құтқаруын сұраймын. Соңғы Пайғамбар Мұхаммадқа, оның жанұясы мен сахабаларына және оның артынан өрген Қияметке дейінгі бүкіл ұмметіне Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын!

Ассаламу алейкум Ұрахматуллаһи Ұабаракатуһ!

Мешіттің кітабы.

Хадистер жинағы имам ан-Науауи

Шақуалардың бақтары

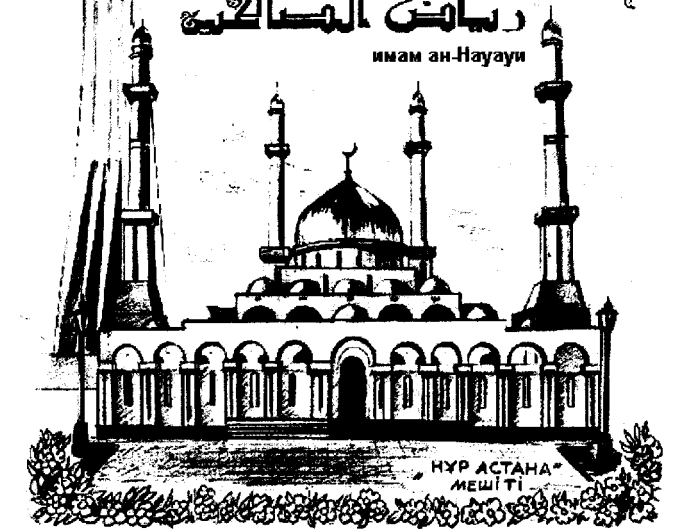
1 кітап

2 кітап

رياض المسائل

имам ан-Науауи

НҮР АСТАНА МЕШІТІ

имам ан-Науауи

Шақуалардың бақтары

Хадистер жинағы

3 - кітап

رياض المسائل

Шақуалардың бақтары

رياض المسائل

имам ан-Науауи

Мәшһүр Жүсіп мешіті
Павлодар қ.

Хадистер жинағы
4 кітап

Құрметті

оқырман, **«Тақуалардың**

бақтары» кітабы, сізді бәріміз жақсы

білетін және тілімізбен әрдайым айтып жүретін, бірақ та оның дәмін толығымен сезінбеген иманның ақиқаттарына жетелейді. Расында, бұл кітапты атына сәйкес бақтай дерсің, өйткені оны оқыған адам, өзін иманның бағының ішінде жүргендей сезінеді де, ал бұл кітаптағы қағидаларға амал жасаған адам сол бақтың ішіндегі жемістің дәмін татқандай болады. Өйткені Ислам діні оны дұрыс түсініп және оны өзінің өмірінің басшылығы ретінде ұстанған адам үшін жеңіл әрі тәтті. Аллаһ Тағала Өзінің кітабында былай дейді: «...Аллаһ сендерге жеңілдік қалайды, ауыршылық қаламайды...» («Бақара» сүресі, 185 аят) Пайғамбарымыз, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір хадистерінде: «Расында, бұл дін жеңіл, бірақ кімде-кім онымен жарысатын болса, онда дін оны сессіз жеңеді, сондықтан дұрысын ұстаныңдар да (дінге неғұрлым) жақындаңдар, қуаныңдар да Аллаһтан таңертең, түсте, кешке және түннің бір бөлігінде көмек сұраңдар», - дейді. (Аль-Бухари). Ал Ислам дінін дұрыс түсіну дегеніміз - ол осы дінді, адам баласына жіберуші Аллаһтың және Оның елшісінің әмірлерін білу. Мінеки сондықтан, Құран аяттары мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, хадистерінен тұратын бұл кітап, сізге иманның хош иісті бақтарының мөлдір қайнар көзіне жасайтын саяхатыңызға серік болуға лайық.

«Науан Хазрет» атындағы орталық

мешіт. Көкшетау қаласы,

2006 жыл.